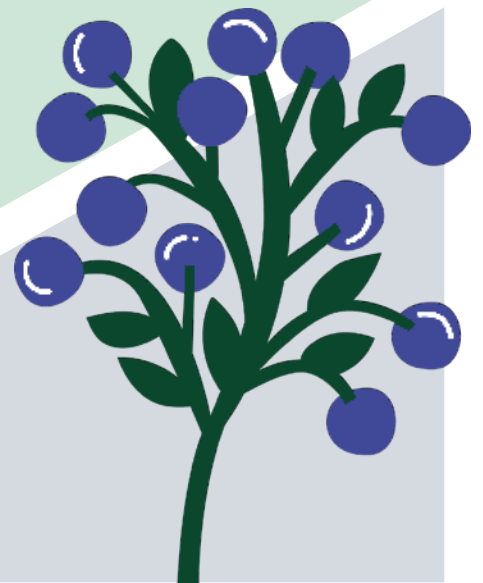

Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelma

Health&Greenspace 2022

Sisällys

URBACT Health&Greenspace	3
Esipuhe	4
Keskeisiä käsitteitä	6
1. TERVEYTTÄ KAUPUNKILUONNOSTA – TAUSTA JA TAVOITTEET	7
1.1. Espoo on vastuullinen verkostokaupunki	8
1.2. Hyvinvoiva ja vihreä: Espoon vahvuudet ja kehityskohteet	9
1.3. Terveysttä tukeva siniviherverkosto: visio ja tavoitteet	13
1.4. Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistäminen Espoossa	15
1.5. Vaikuttavaa yhteistyötä: kokonaisvaltainen kaupunkikehitys Espoossa	23
2. SINIVIHERRAKENTEEN TERVEYSHYÖTYJEN EDISTÄMINEN ESPOOSSA – TOIMENPITEET	27
2.1. Johdatus toimenpiteiden käsittelyyn	28
2.2. Toimenpiteet ja hyviä käytäntöjä Espoosta	30
3. TOIMINTASUUNNITELMAN TOTEUTUS	81
3.1. Toimintasuunnitelman muodostaminen	82
3.2. Toimintasuunnitelman toteuttaminen ja seuranta	87

Katso myös

Liite 1 Tutkimuksia ja selvityksiä Espoon siniviherrakenteesta ja espoolaisten hyvinvoinnista

Liite 2 Lisälukemisto: esimerkkejä tutkimuksista ja selvityksistä, jotka käsittelevät siniviherrakenteen terveysvaikutuksia

Liite 3 Muita siniviherrakenteeseen ja/tai sen terveyshyötyihin liittyviä hankkeita

URBACT Health&Greenspace

Tämä toimintasuunnitelma on laadittu osana Health&Greenspace-hanketta, johon Espoo osallistui vuosina 2019–2022 yhdessä kahdeksan muun eurooppalaisen kaupungin kanssa. Health&Greenspace-hankkeessa kaupungit keskittyivät parantamaan viher- ja virkistysalueiden tarjoamia terveyshyötyjä niin fyysisestä, henkisestä kuin sosiaalisestakin näkökulmasta. Lisäksi hankkeessa tarkasteltiin sitä, kuinka kasvillisuus ja vesistöt voivat lieventää kaupunkiympäristön terveyshaittoja, kuten liikenteen melua, ilmansaasteita ja helteen vaikutuksia. Osana EU-osarahoitteista URBACT-ohjelmaa hanke edistää integroitua ja kestävästä kaupunkikehitystä Euroopassa. URBACT-ohjelman sisällä Health&Greenspace-hanke kuului uudenlaisten toimintatapojen ja verkostotoiminnan kehittämiseen tähtäävään Action Planning Network (APN) -kokonaisuuteen.

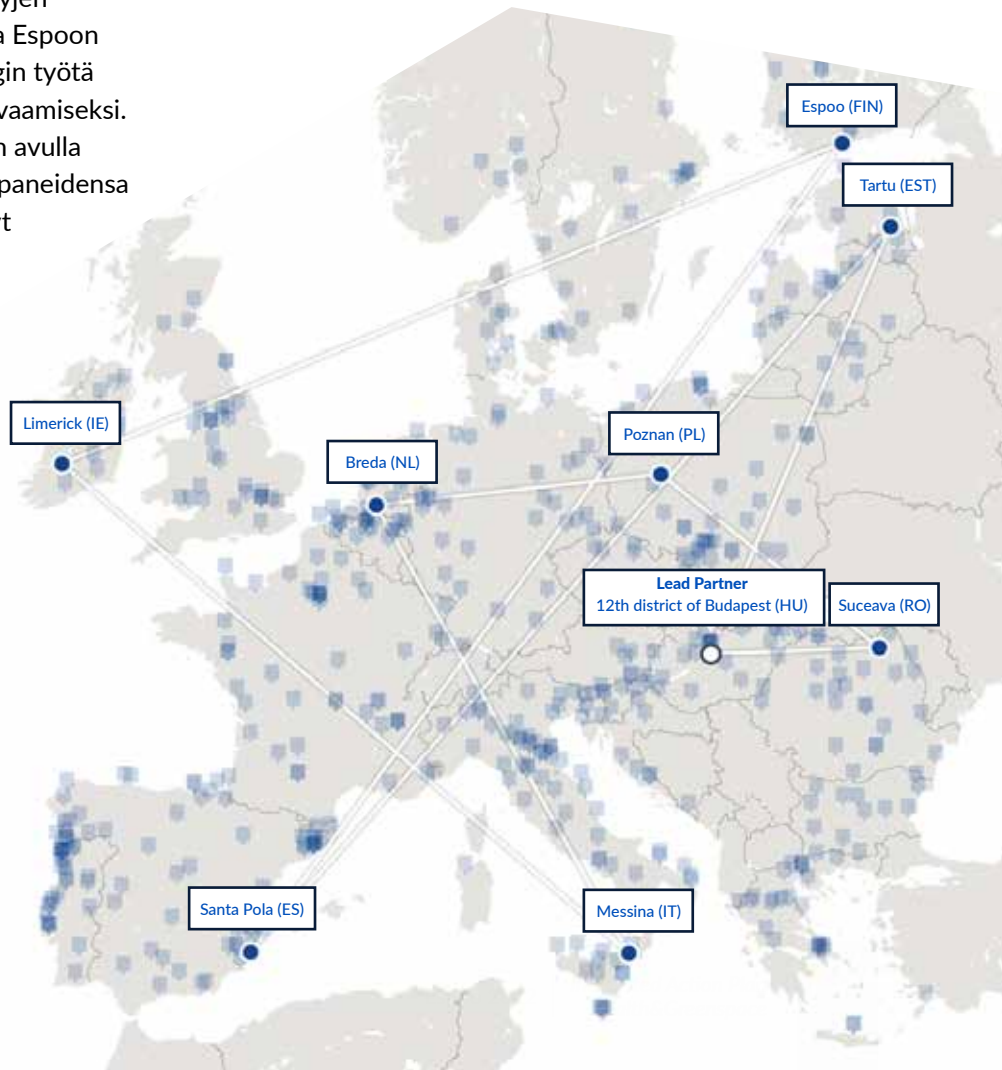
Health&Greenspace-hankkeen päätuotoksena hankekaupungit laativat toimintasuunnitelman (eng. *Integrated Action Plan*), jonka avulla ohjataan työtä kaupunkiympäristön terveyshyötyjen edistämiseksi. Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelma kuvaa Espoon siniviherrakenteen nykytilaa ja kaupungin työtä siniviherrakenteen terveyshyötyjen turvaamiseksi. Lisäksi se esittelee toimenpiteitä, joiden avulla kaupunki tulee yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa turvaamaan nämä terveyshyödyt myös jatkossa. Espoon toimintasuunnitelma on laadittu tiiviissä poikkihallinnollisessa yhteistyössä kaupunkiorganisaation sisällä ja yhdessä espoolaisten asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Espoossa Health&Greenspace-hanketta hallinnoi ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen ympäristön-suojelun palvelualue (ent. Espoon ympäristökeskus).

Tee luonnosta kaupungin sydämensyke

Health&Greenspace on 9 eurooppalaisen kaupungin muodostama verkosto, joka yhdistää kaupunkien sini- ja viheralueiden suunnittelun ja ylläpidon asukkaiden hyvinvointia tukeviin palveluihin ja käytäntöihin. Hankkeen aikana suunnitellut toimenpiteet keskittyvät muun muassa kaupunkiympäristön laadun parantamiseen, asukkaiden aktiivisuuden tukemiseen ja kaupungin tarjoamiin palveluihin.

HEALTH & GREENSPACE
Greener Cities,
Healthier Communities

Esipuhe

Espoo on viiden kaupunkikeskuksen ja paikalliskeskusten verkostokaupunki, joka tulevien vuosien aikana kasvaa ja tiivistyy elävien kaupunkikeskusten ympärille. Espoossa lähiluonto on asukkaille elintärkeä palvelu, joka turvataan yhdessä muiden palveluiden ja kaupungin elinvoimaisuuden kanssa.

Syksyllä 2020 toteutetussa Mun Espoo kartalla -kyselyssä espoolaiset kertoivat, miltä kotikaupunki näyttää ja tuntuu heidän arjessaan. Kattavan kyselyn tulosten perusteella asukkaiden Espoo on luontoa asumisen lomassa ja vehreyttä kaupungin kainalossa. Viihtyisät kohtaamispaikat ja vapaa-ajan palvelut tuovat elämää kaupunkiin ja luontokohteisiin. Kysely nosti esiin espoolaiset arvot, joista yksi useimmin esitetystä on välittäminen omasta lähiluonnosta. Eri-ikäiset ja -kuntoiset espoolaiset tuntevat jo nyt monia Espoon hienoista luontokohteista ja monipuolisista viheralueista ja liikkuvat luonnossa vastuullisesti ja usein.

Espoo on vastuullinen ja kansainvälinen edelläkävijä

Espoo pyrkii kaupunkina toimimaan ennakkoluulottomasti, luovasti ja avoimesti. Meille espoolaisille se tarkoittaa nykyisten toimintatapojen kyseenalaistamista ja rohkeutta tehdä asioita uudella tavalla. Käytännön työssä tämä toteutuu, kun kaupungin toimintatavat rakentuvat tutkitun tiedon varaan ja hyödynnämme työssämme jatkossakin parhaita kansainvälisiä esimerkkejä.

Viihtyisää, turvallista ja terveellistä kaupunkiympäristöä edistääkseen Espoo pyrkii monin eri tavoin lisäämään tietoa ja hyviä käytäntöjä niin, että lähiluonnon määrä ja laatu pystytään turvaamaan. Edelläkävijät tekevät tätä työtä yhdessä. Käsillä oleva toimintasuunnitelma on hyvä esimerkki siitä, kuinka kaupungin työntekijät tekevät yhteistyötä yli toimialarajojen kehittääkseen kaupungin toimintaa ja palveluita espoolaisten hyväksi. Toimintasuunnitelman laatiminen on ollut voimainponnistus, johon on osallistunut yli 170 Espoon asiantuntijaa. Yhteistyön tulee jatkua myös ohjelman valmistumisen jälkeen, jotta uudet verkostot, yhteydet ja käytännöt eivät valu hukkaan.

Espoo on asukas- ja asiakaslähtöinen kotikaupunki

Asukaslähtöistä kaupunkia suunnitellaan yhdessä palveluiden käyttäjien ja sidosryhmien kanssa. Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat ja yhteisöt, jotka ovat päässeet osallistumaan toimenpideohjelman laadintaan ja siten kaupungin toiminnan kehittämiseen. Toteutuessaan toimenpideohjelma tukee ja lisää erityisesti Espoon ja espoolaisten yhdistysten välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Tämän yhteistyön lisääminen tukee koko espoolaista yhteisöä ja takaa keskusteluyhteyden säilymisen eri toimijoiden välillä.

Koronapandemian aiheuttamat poikkeusolot ovat viimeisten vuosien aikana lisänneet paitsi terveyden, myös lähiluonnon merkitystä entisestään, ja monet espoolaiset ovat oppineet hyödyntämään lähiluontoa liikkumisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Kaupungin tehtävänä on muun muassa tukea espoolaisten omaehtoista toimintaa ja muuta hyvinvointia edistävää työtä, kuten liikunnan, kulttuurin ja nuorisotyön edellytyksiä edistää espoolaisten terveyttä ja onnellisuutta. Tässä työssä hyvinvointi ja lähiluonto kulkevat sujuvasti käsi kädessä.

Olli Urpela

Jukka Mäkelä

Espoon kaupunginjohtaja

JULKAISUN TIEDOT

SISÄLTÖ

Anna Hakala
Laura Lundgren
Tarja Söderman

HANKKEEN OMISTAJA

Tarja Söderman

Toimenpideohjelma on saatettu tiedoksi
Liikuntalautakunnalle 21.4.2022
Tekniselle lautakunnalle 27.4.2022
Ympäristö- ja rakennuslautakunnalle 19.5.2022
Kasvun ja oppimisen toimialan johtoryhmälle 8.3.2022
Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan johtoryhmälle
10.5.2022

JULKAISIJA

Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus,
Espoon kaupunki 2022

TAITTO, GRAFIIKKA JA KARTAT

Anna Hakala

PIIRROKSET

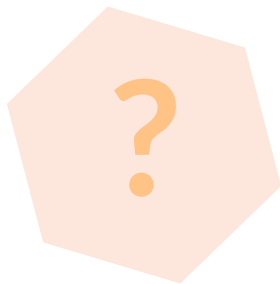
Espoon kaupunki
kansilehdellä ja sivuilla 4, 7, 25, 79 ja 88

KANNEN KUVAT

Joni Viitanen, Nina Elfvingren,
Meri Hukkinen, Tuire Ruokosuo

Mitä on hyvinvointi?

Hyvinvointi on fyysinen, psyykinen, emotionaalinen ja taloudellinen kokonaisuus. Hyvinvointi ilmenee sekä yhteisön tasolla että yksilöllisenä hyvinvointina, jotka tukevat toisiaan. Yhteiskunnan tasolla hyvinvointi muodostuu esimerkiksi elinoloista ja työllisyydestä. Yksilölle hyvinvointi tarkoittaa usein sosiaalista pääomaa, onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään. Hyvinvointi on arjen voimavara, joka lisää yksilön elämänlaatua, ja se muodostuu ihmisen itsensä, hänelle läheisten ihmisten, lähiympäristön, palvelujärjestelmän ja yhteiskuntapolitiikan yhteisestä panoksesta.

Mikä on siniviherrakenne?

Viherrakenne sisältää strategisesti suunnitellun viheralueverkoston lisäksi kaikki kaupunkirakenteen kasvillisuuden peittämät alueet kaavoitustilanteesta tai maanomistuksesta riippumatta. Esimerkiksi pihat, teiden pientareet, katupuut, puistot ja kaupunkimetsät ovat osa viherrakennetta, olivat ne sitten luonnontilaisia tai istutettuja. Kaupungissa kasvulliset alueet tarjoavat paljon ekosysteemipalveluita eli luontohyötyjä, ja alueita hoidetaan myös tässä tarkoituksessa. Sinirakenne täydentää viherrakennetta vesielementeillä, kuten pienvesillä ja keinotekoisilla vesirakenteilla. Useiden jokien muovaamassa ja merellisessä Espoossa myös vesialueilla on siniviherrakenteessa tärkeä rooli.

Kuinka viheralueet vaikuttavat terveyteen?

Viheralueiden määrän on tieteellisesti todistettu olevan yhteydessä sekä fyysisen että psyykkisen hyvinvoinnin parantumiseen. Luonnossa oleskelu muun muassa vähentää stressiä, lievittää masennuksen oireita, parantaa vastustuskykyä ja lisää liikunnallisuutta. Rakennetussa ympäristössä kasvillisuus viilentää ilmaa, pidättää ilmansaasteita ja lieventää koettua melutasoa. Asukkaille lähiluonto ja viher- ja virkistysalueet tarjoavat paikkoja, joissa voi harrastaa, rentoutua, kohdata muita ihmisiä ja kokea elämyksiä.

1

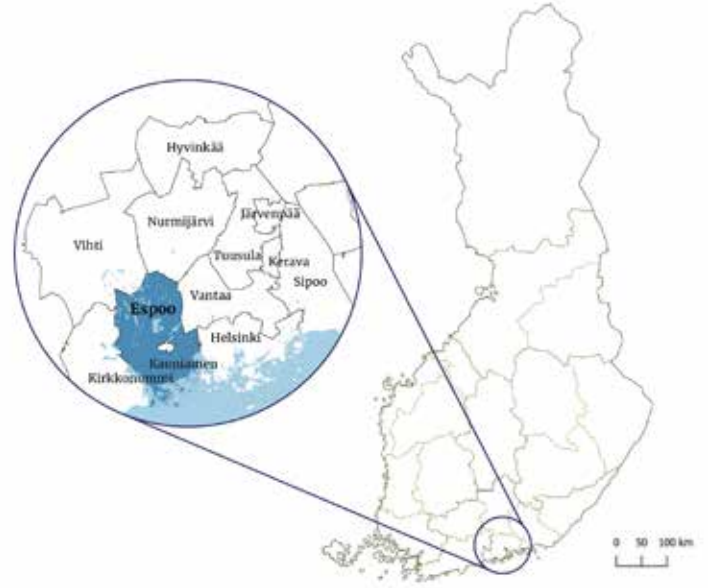
Terveyttä kaupunkiluonnosta - tausta ja tavoitteet

1.1. Espoo on vastuullinen verkostokaupunki

Espoo on Suomen toiseksi suurin kaupunki ja yksi Suomen nopeimmin kasvavista kaupungeista. Perinteisen yhden kaupunkikeskuksen sijaan Espoon kaupunkirakenne muodostuu viidestä toisiinsa kytkeytyneestä kaupunkikeskuksesta: Espoon keskuksesta, Espoonlahdesta, Leppävaarasta, Matinkylästä ja Tapiolasta. Kaupungin erityispiirteitä ovatkin sen tiiviisti rakennetut keskukset, näitä reunustavat pientaloalueet ja kattava viherialueverkosto. Espoon pohjois- ja luoteisosissa sijaitseva Nuuskion kansallispuisto palvelee koko pääkaupunkiseudun retkeilijöitä. Merellisessä Espoossa myös vesialueilla on viher- ja virkistysalueiden verkostossa tärkeä rooli.

Espoo on Pohjois-Euroopan innovaatioiden pääkaupunki ja kotikaupunki useille kansainvälisille suuryrityksille. Tieteen, taiteen ja talouden ytimenä toimii Aalto-yliopiston kampus Otaniemessä. Suomen mittakaavassa Espoossa asuu eniten korkeakoulututkinnon suorittaneita asukkaita suhteessa koko kaupungin väkilukuun. Myös työllisyysaste on Espoossa korkea. Kiivas väestönkasvu aiheutuu Espoossa muuttoliikkeiden lisäksi poikkeuksellisen korkeasta syntyvyydestä.

Espoo sijaitsee Etelä-Suomessa Helsingin metropolialueella. Lähes 300 000 asukasta tekee Espoosta Suomen toiseksi suurimman kaupungin.

AVAINLUKUJA ESPOOSTA

Maa

Suomi

Maakunta

Uusimaa

Asukasluku

lähes 300 000 (2021)

Vieraskielinen väestö

19 % (2021)

Elinajanodote

miehet 78.9 vuotta, naiset 84.3 vuotta (2018)

Lapsiperheet

46 % kaikista talouksista

Pinta-ala

528 km², josta 312 km² (noin 59 %) maa-alueita

Väestötiheys

938 henkilöä/km² (maapinta-ala) (2021)

Viherialueiden suhteellinen määrä

567 m²/asukas

Kuntoradat ja ulkoilureitit

lähes 200 km

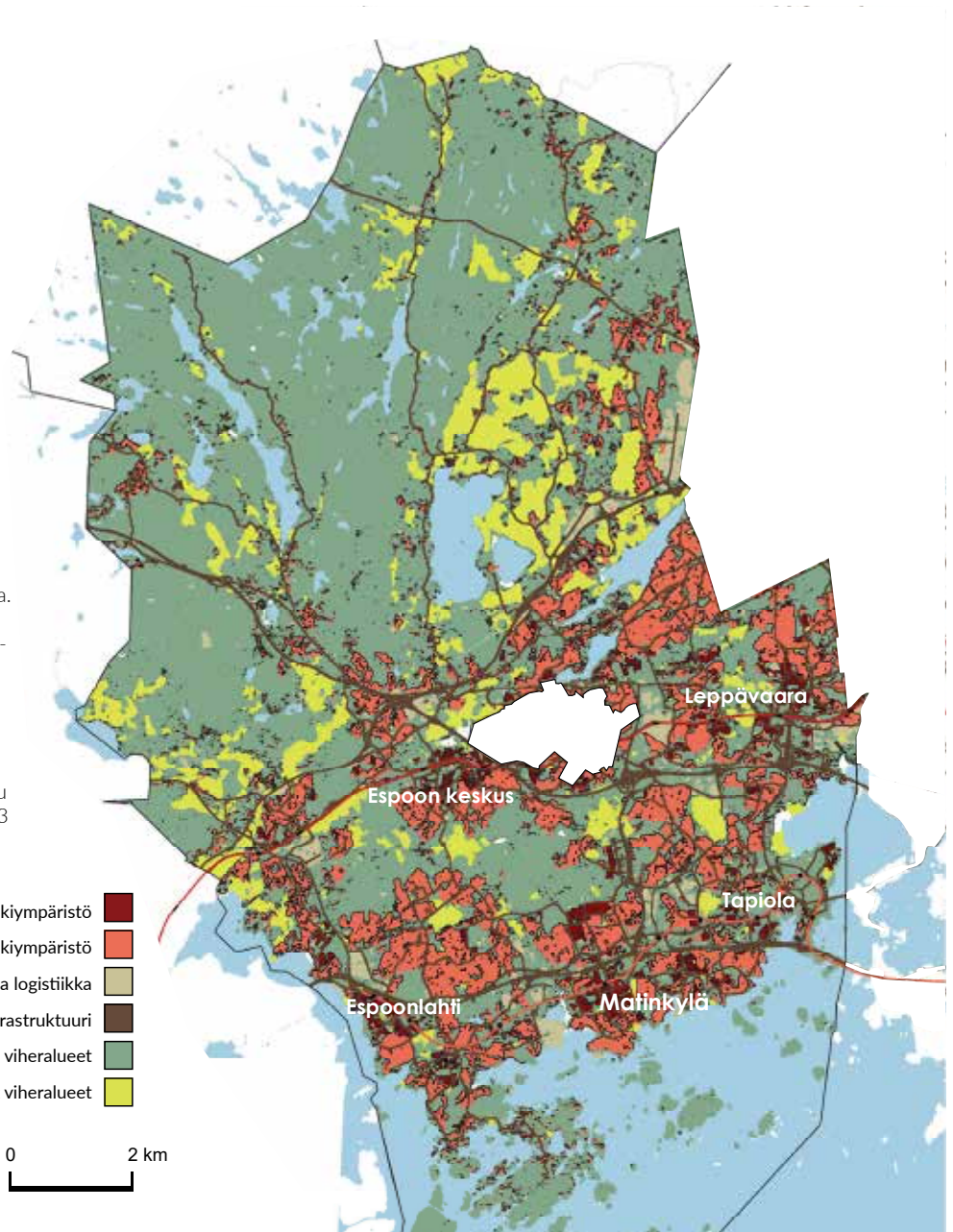
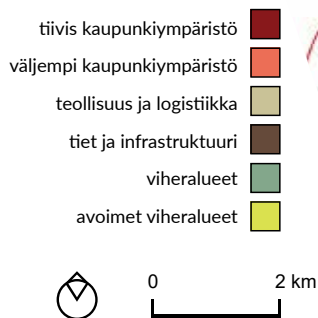

1.2. Hyvinvoiva ja vihreä: Espoon vahvuudet ja kehityskohteet

Espoon väestö kasvaa ja kaupunkirakenne tiivistyy etenkin kaupunkikeskuksissa. Jotta muutos olisi kestävä, kaupunkirakenteen ja sen viher- ja virkistysalueiden tulee tarjota terveyshyötyjä nykyisille ja tuleville kaupunkilaisille. Kestävän kasvun turvaamiseksi Espoo pyrkii kokoamaan tietoa ja hyviä käytäntöjä siitä, miten kaupunkirakenteen tiivistyessä siniviherrakenteen riittävä määrä ja laatu voidaan turvata. Espoossa ympäristönsuojelu kulkee käsi kädessä viheralueiden virkistyskäytön kanssa.

Espoon kaupungin vahvuuksia ovat sen koulutettu ja keskimääräistä paremmin voiva väestö sekä monipuolinen luonnonympäristö. Espoossa asuinalueet koetaan pääosin miellyttäväksi ja turvalliseksi. Suurimmat haasteet asukkaiden hyvinvoinnille aiheutuvat kaupungin tiivistymisestä, väestönkasvusta, yksinäisyydestä ja mielenterveysongelmista. Pääosin espoolaiset ovat keskimääräistä tyytyväisempiä kunnan tarjoamiin palveluihin verrattuna muihin suomalaisiin kuntiin.

Espoon maankäyttö 400 m² ruudukolla. Espoon kaupunkirakennetta luonnehtivat sen viisi tiivistä kaupunkikeskusta ja niiden ympärille asettuvat väljemmin rakennetut asuinalueet. Useat moottoritiet jakavat kaupungin osiin. Kaupunkikeskukset yhdistyvät toisiinsa ja Helsinkiin junaradan ja metrolinjan kautta. Metroyhitys jatkuu Espoon läntisimpiin osiin vuoden 2023 aikana.

Katsaus Espoon nykytilaan ja tulevaan

Siniviherrakenne

Espoossa on huomattava määrä luonnontilaisia vesistöjä ja viheralueita erityisesti kaupungin länsi- ja pohjois-osissa. Kaikkialla Espoon kaupunkialueilla viheralueet ovat pääosin kaupunkimetsiä, joita hoidetaan niiden luontoarvot huomioiden. Intensiivisesti hoidettuja puistoja Espoossa on vähän ja ne painottuvat pääasiassa rakennettuun ympäristöön kaupunkikeskuksissa. Maisemaniittyjen ja puistometsien osuus kasvaa keskusta-alueiden ulkopuolella. Vesi on Espoon kaupunkikuvassa tärkeä elementti, sillä kunnan alueella on 58 km Itä-meren rantaviivaa, 165 saarta, Espoonjoki, useita puroja sekä 95 järveä.

Virkistysalueet

Espoon virkistysalueverkosto rakentuu Nuuksion kansallispuiston, Espoon Keskuspuiston ja Espoon Rantaraitin varaan. Lisäksi jokaisessa kaupunginosassa sijaitsee pienempiä lähivirkistysalueita. Jopa 94 % espoolaisista asuu enintään 300 metrin päässä lähimmästä viheralueesta. Yleisesti espoolaiset asukkaat ovat hyvin tyytyväisiä urheilu- ja leikkipuistoihin, ulkoilureitteihin ja muihin ulkoilumahdollisuuksiin Espoossa.

Viheralueet ja kaupungistuminen

Espoon väestö kasvaa keskimäärin 4 500 asukkaan vuosivauhtia, ja koko kaupungin asukasluvun odotetaan ylittävän 300 000 asukasta vuonna 2022. Espoossa väestönkasvu ohjataan olemassa oleviin kaupunkikeskuksiin ja sellaisille asuinalueille, joista on hyvät kulkuyhteydet julkisilla kulkuvälineillä. Nopea väestönkasvu edellyttää uusien asuinalueiden perustamista ja olemassa olevien tiivistämistä. Kaupunkirakenteen tiivistyminen ja väestönkasvu luovat painetta kehittää myös viheralueita – uudisrakentaminen ja tiivistäminen kaventaa ja pirstaloi viheralueita, jolloin viheralueiden kytkeytyneisyys heikkenee ja ekologiset yhteydet luonnon ydinalueiden välillä haurastuvat. Tämän seurauksena viheralueet voivat menettää kykynsä tarjota laadukkaita ekosysteemipalveluita eli luontohyötyjä kaupunkilaisille. Kasvava väestö lisää viheralueiden käyttöpainetta, mikä yhdessä viheralueiden koon pienentymisen kanssa lisää maaston kulumista ja viheralueiden ylläpidon tarvetta.

Fallåker, Patrik Fagerström

Tapiolan uimahalli, Marko Oikarinen

Ilmanlaatu ja melu

Espoon ilmanlaatu on hyvä verrattuna muihin eurooppalaisiin kaupunkeihin. Ajoittain päästöpitoisuudet kuitenkin ylittävät hyvän ilmanlaadun ohjearvot erityisesti vilkkaiden teiden varsilla. Ilmavirtaukset kuljettavat muualta Euroopasta ilmanlaatua heikentäviä päästöjä. Sitä suurempi vaikutus paikalliseen ilmanlaatuun on kuitenkin pienpuunpoltolla. Koska talvi vaatii katujen hiekoitusta, katupöly heikentää keväisin ilmanlaatua nostamalla pienhiukkaspitoisuuksia katujen ja pääväylien varsilla. Vilkasliikenteisimmät ajoväylät, kuten moottoritiet ja junaradat aiheuttavat merkittävimmät meluhaitat asuinalueille. Samankokoisiin kaupunkeihin verrattuna Espoossa valtaosa asutuksesta on pystytty sijoittamaan meluisten alueiden ulkopuolelle.

Ilmastonmuutos ja sään ääri-ilmiöt

Ilmastonmuutoksen seurauksena sään ääri-ilmiöt, kuten helleaallot, rankkasateet ja pakkasjaksot voivat yleistyä ja voimistua. Espoolaisilla ei vielä ole pitkän aikavälin kokemusta helteeltä suojautumisesta. Erityisesti heikkokuntoisille ja iäkkäille asukkaille helle aiheuttaa terveysriskejä. Talvisin yleistyneet nopeat lämpötilanvaihtelut nollan molemmin puolin aiheuttavat teiden jäätymistä ja lisäävät liukastumisen riskiä. Teiden kunnossapito ei aina pysy mukana nopeissa lämpötilanvaihteluissa jäänestön, hiekoituksen ja suolauksen osalta, minkä vuoksi talvisin ulkoilu on epämiellyttävää ja riskialtista. Ääriämpötilat vaikuttavat myös rakennusten rakenteisiin ja sitä kautta mahdollisesti myös asuinterveytyeen. Kasvillisuus voi olla yksi keino lieventää sään ääri-ilmiöiden vaikutuksia rakennuksiin.

Ilmastonmuutoksen seurauksena rankkasateet tulevat Espoossa lisääntymään. Erityisesti viistoon suuntautuneet sateet tekevät ulkoilusta epämiellyttävää ja aiheuttavat kosteusvaurioita rakennuksille, joita ei ole suunniteltu kestämaan suoraan seiniin kohdistuvia sateita. Rankkasateiden johdosta kastuneet rakennukset eivät ehdi kuivua, ja kosteus nousee maasta erityisesti rakennuksen saumoihin. Tämä voi johtaa rakennusten homehtumiseen ja huonoon sisäilman laatuun, jotka aiheuttavat vakavia terveysriskejä ihmisille. Ulkotiloissa rankkasateet aiheuttavat haasteita erityisesti hulevesien hallinnalle.

Sosiaalinen hyvinvointi ja segregatio

Vaikka itsensä yksinäiseksi kokevien määrä on Espoossa Suomen keskiarvoa pienempi, sosiaalinen eristäytyneisyys ja stressi ovat merkittäviä sosiaalisia haasteita myös Espoossa. Espoolaiset tekevät aktiivisesti vapaaehtoistyötä ja toimivat useissa eri yhdistyksissä. Segregaation vaikutusten ehkäisy ja lieventäminen eri kaupunginosien välillä on osa kaupungin sosiaalisesti kestävä kehitystä. Espoossa tämä toteutetaan sekoittamalla eri asumismuotoja asuinalueille ja valvomalla asuntokannan sijainnin ja asuntotyyppien rakentamista.

Terveys ja hyvinvointi - työikäinen väestö

Espoon asukkaat ovat Suomen väestön keskiarvoa korkeammin koulutettuja ja terveempiä. Esimerkiksi sairastuvuus- ja kuolleisuusluvut ovat Espoossa keskiarvoa matalampia. Vain 23 % työikäisestä väestöstä kokee terveytensä kohtuulliseksi tai sitä alhaisemmaksi. Myös tarpeeksi liikuntaa harrastavia on Espoossa keskimääräistä enemmän.

Terveys ja hyvinvointi - ikääntyvä väestö

Espoossa suurin osa eläkeikäisistä asuu itsenäisesti ja käyttää ainoastaan kunnan peruspalveluita, ja vain pieni osa vanhuksista vaatii erikoissairaanhoidon tai -palveluita. 92 % yli 75-vuotiaista asuu kotona. Jopa kolmasosa on aktiivisesti mukana oman yhteisönsä tai yhdistyksen toiminnassa. Suurin osa eläkeikäisistä kokee hyvinvointinsa hyväksi tai kohtuulliseksi, vaikkakin itsensä yksinäiseksi kokevien vanhusten suhteellinen määrä on kohtuullisen korkea.

Terveys ja hyvinvointi - lapset ja nuoret

Suurin osa koululaisista kokee terveytensä hyväksi, vaikkakin yhä kasvava määrä lapsia ja nuoria on tyytymättömiä elämäänsä. Liikunnallisuus on koululaisten osalta jakaantunut kahteen ääripäähän, joissa osa lapsista ei harrastaa liikuntaa juuri lainkaan ja osa tavoitteellisesti tai jopa liikaa. Monilla kouluikäisillä on lisäksi haasteita terveellisen syömisen, nukkumisen ja tietotekniikan liiallisen käytön kanssa. Näillä kaikilla on vaikutuksia muun muassa ylipainon kehittymiseen.

Leppävaara, Heidi-Hanna Karhu

Näiden vahvuuksien ja kehityskohteiden pohjalta Espoon toimintasuunnitelman tavoitteena on yhteensovittaa kaupunkirakenteen tiivistyminen, viheraluesuunnittelu ja hyvinvointia tukevien palveluiden tarpeet niin, että Espoo on sellainen kestävä verkostokaupunki, jossa viihdytään ja voidaan hyvin. Kaupunkiorganisaation nykytilaa on kuvattu tarkemmin kappaleessa 1.4.

Lue lisää Espoosta

Toimintaympäristön tila -tietopaketiasta:

www.espoo.fi/fi/toimintaympariston-tila-espoossa

1.3. Terveyttä tukeva siniviherverkosto: visio ja tavoitteet

Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelman pitkän aikavälin tavoitteena on taata espoolaisille terveellinen asuinympäristö, jossa on mahdollisuus edistää omaa henkistä ja fyysistä terveyttään ja sosiaalista vuorovaikutusta. Tämän lisäksi toimintasuunnitelman tavoite on lisätä kaupungin työntekijöiden tietoa siniviherrakenteen terveyshyödyistä ja edesauttaa tiedonvaihtoa ja yhteistyöverkostojen syntyä aiheen ympärille. Toimintasuunnitelman toimenpiteet kohdistuvat kaupungin eri yksiköihin ja tarjoavat niille konkreettisen mahdollisuuden edistää kaupungin siniviherrakenteen tuottamia terveyshyötyjä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) velvoittaa kuntia suunnittelemaan ja kaavoittamaan kuntalaisille terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä. Espoon toimintasuunnitelman tavoitteena on kytkeä terveyshyötyjen edistäminen osaksi kaupungin siniviherrakenteen suunnittelua ja ylläpitoa sekä osaksi kaupungin tarjoamia palveluita asukkaille. Näin kaupunkiympäristön ja erityisesti siniviherrakenteen vaikutus asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi tunnustetaan kaupungin toiminnassa aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja nähdään yhtenä edellytyksenä kaupungin kestäväälle kehitykselle. Kaupungin eri toimintojen sujuva yhteistyö on erityisen oleellista Espoon kaltaisissa nopeasti kasvavissa ja tiivistyvissä kaupungeissa, joissa viheralueiden käyttöaste ja -paine kasvavat jatkuvasti.

Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelma koostuu toimenpiteistä, joiden avulla Espoon kaupunki edistää siniviherrakenteen terveyshyötyjä asukkaille (kts. kpl 2.1.). Toimenpiteet kuvaavat kaupungin toimintatapoja ja selkeyttävät sitä, kuinka asukkaiden hyvinvointi voidaan huomioida kaupungin siniviherrakenteen suunnittelussa, ylläpidossa ja käytössä aiempaa paremmin. Toimintasuunnitelman laatimisesta ja toteutuksesta hyötyvät siten Espoon kaupungin eri yksiköt, espoolaiset, Espoossa toimivat järjestöt sekä muut espoolaiset toimijat. Espoolaiset hyötyvät kaupunkiympäristön terveysvaikutusten paremmasta tunnistamisesta esimerkiksi

opetus- ja terveystalvelujen toteuttamisessa, maankäytön suunnittelussa sekä viher- ja virkistysalueiden hoidossa ja ylläpidossa. Toimenpiteiden lisäksi toimintasuunnitelma kuvaa Espoon organisaation nykytilaa ja vastuita liittyen siniviherrakenteen terveyshyötyjä tukevaan työhön. Toimintasuunnitelman avulla on siten aiempaa helpompaa suunnitella siniviherrakenteen terveyshyötyjä edistäviä yhteishankkeita eri toimijoiden välillä.

Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelma perustuu selkeälle visiolle siitä, millainen kaupunki Espoo on tulevaisuudessa. Visio noudattelee Espoon kaupungin strategiaa eli Espoo-tarinaa 2021–2025. Espoo-tarinan tavoitteista toimintasuunnitelma vastaa erityisesti tavoitteeseen 5, ”Espoo on viihtyisä, turvallinen ja luonnonläheinen kotikaupunki”.

Visio vihreästä ja terveellisestä Espoosta

Tulevaisuuden Espoo on vihreä, terveellinen ja turvallinen verkostokaupunki, jossa kaupungin siniviherrakenne tukee espoolaisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja sosiaalista vuorovaikutusta. Kaupungin monimuotoinen luonto ja virkistysalueverkosto ovat laadukkaita, monipuolisia ja kaikenikäisten asukkaiden saavutettavissa, ja niiden merkitys terveyden edistämiseksi on tunnustettu. Kaupungin kasvaessa lähiympäristön virkistys- ja luontoarvot turvataan toisiaan tukien.

Jatkossa visio tulee olemaan keskiössä kaupunkiympäristön ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävässä työssä. Toimintasuunnitelmaa laadittaessa Espoon paikallinen asiantuntijaverkosto (ULG I) tunnisti neljä päätavoitetta, joiden avulla visio siniviherrakenteen terveyshyötyjen turvaamiseksi tullaan saavuttamaan. Kaikki toimintasuunnitelman toimenpiteet vastaavat yhteen tai useampaan päätavoitteeseen.

1

LUONTO KAUPUNGIN PALVELUISSA

Eri-ikäiset ja -kuntoiset espoolaiset tuntevat kaupungin luontokohteet ja monipuoliset viheralueet, innostuvat luonnossa liikkumisesta ja hyödyntävät siniviherverkostoa vastuullisesti ja usein. Kaupunkilaisten liikkumista luonnossa tuetaan tarjoamalla eri palveluita kattavasti Espoon monipuolisilla viher- ja virkistysalueilla.

2

KAUPUNKILAISTEN OSALLISUUS

Espoolaisten asukkaiden kokemukset, näkemykset ja ehdotukset nähdään voimavarana, jota hyödynnetään kaupungin viher- ja virkistysalueiden, ulkoliikuntapaikkojen, vesistöjen ja luontokohteiden suunnittelussa ja hoidossa sekä palveluiden kehittämisessä. Espoolaiset tiedostavat oman roolinsa ympäristönsä puhtaanapidossa.

3

SINIVIHERRAKENTEEN SUUNNITTELU JA YLLÄPITO

Kaupungin suunnittelussa huomioidaan ja turvataan siniviherrakenteen riittävyys ja laatu. Viher- ja virkistysalueiden sekä muiden ulkotilojen suunnittelu ja toteutus tehdään tavalla, joka turvaa laadukkaan siniviherympäristön asukkaille tarjoamat terveyshyödyt sekä kannustaa niiden hyödyntämiseen.

4

TIEDOLLA TOIMIVA KAUPUNKI

Espoossa sekä asukkaat että kaupunkiorganisaatio tunnistavat luonnon, vesistöjen sekä viher- ja virkistysalueiden asukkaiden terveyttä ylläpitävät ja edistävät vaikutukset. Kaupunkiorganisaatiossa lähiympäristön terveyshyötyihin vaikuttavat prosessit, yksiköt ja toimialueet on tunnistettu. Jatkossa tätä tietoa hyödynnetään kaupungin päätöksenteossa ja toiminnassa aktiivisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti.

Yksi Espoon toimintasuunnitelman laajemmista tavoitteista on muodostaa kattava kokonaiskuva siniviherrakenteen terveyshyödyistä ja näiden hyötyjen tukemisesta kaupungin päätöksenteon tueksi. Vuonna 2030,

- Espoon kaupungilla on selkeä näkemys parhaista käytännöistä kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi siniviherrakenteen kehittämisen avulla: Espoon päätöksenteossa näiden teemojen yhdistäminen on kiinteä osa päätöksentekoa ja siihen vaikuttavaa arvokeskustelua.
- toimintasuunnitelma on saanut poliittisen hyväksynnän päättäjiltä. Ohjelman toimenpiteet on pääosin toteutettu ja uudet toimintatavat ja verkostot juurtuneet osaksi päivittäistä työtä.
- verkosto, joka perustetaan hankkeen asiantuntijaverkoston (ULG I) pohjalta, on laajentunut ja toimii aktiivisesti. Verkoston jäsenet jakavat aktiivisesti ajantasaista tietoa ja käytäntöjä sekä suunnittelevat yhteistyömahdollisuuksia yhdessä.

Kaupungin tekemä työ kaupunkilaisten hyvinvoinnin eteen tulee näkyväksi tulevilla kyselytutkimuksissa ja selvityksissä, jotka on suunnattu asukkaille. Kaupunkilaiset arvostavat Espoon kattavia viher- ja virkistysalueita, tietävät, mitä kaupunki tekee sen tukemiseksi ja panostavat osaltaan sen suojeluun ja ylläpitoon.

1.4. Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistäminen Espoossa

Espoon kaupungin viranhaltijaorganisaatio käsittää vuoden 2021 organisaatiouudistuksen jälkeen konsernihallinnon lisäksi neljä päätoimialaa: Elinvoiman, Kasvun ja oppimisen, Hyvinvoinnin ja terveyden ja Kaupunkiympäristön toimialat. Toimialat jakaantuvat edelleen keskuksiin, palvelualueisiin ja yksiköihin.

Kaupunkilaisten hyvinvoinnista huolehtiminen on keskeinen osa monen palvelualueen perustyötä. Myös siniviherrakenne ja sen tarjoamien ekosysteemipalveluiden eli luontohyötyjen suunnittelu ja ylläpito on useamman toimijan työn ytimessä. Lähiluonnon ja sen tarjoamien terveyshyötyjen edistäminen on siten yksi toimialoja yhdistävä osa-alue, jota koskevaa yhteistyötä toimintasuunnitelma pyrkii edistämään. Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelman laatiminen toteutettiin tiiviissä yhteistyössä eri toimialojen välillä - Espoon paikalliseen asiantuntijaverkoston kuului henkilöstön edustajia kymmenestä eri keskukselta kaikilta neljältä päätoimialalta. Tarkempi kuvaus hankkeen aikana toimineista verkostoista löytyy kappaleesta 3.1.

Espoossa on jo nyt tehty paljon työtä sen eteen, että kaupunki on terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö elää, asua, opiskella ja työskennellä. Koska siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistäminen vaatii paljon eri toimialojen ja keskusten välistä yhteistyötä, tässä

toimintasuunnitelmassa on esitelty eri keskusten keskeisiä vastuualueita siniviherrakenteen suunnittelussa ja ylläpidossa ja kaupunkilaisten hyvinvoinnista huolehtimisessa. Eri toimijoiden roolien määrittely selkeyttää näitä vastuita ja mahdollistaa aiempaa paremmin eri toimijoiden välisen yhteistyön.

Health&Greenspace-hankkeen aikana tunnistettiin useita sellaisia haasteita, jotka liittyvät laajaan viranhaltijaorganisaatioon. Suuressa kaupunkiorganisaatiossa esimerkiksi eri toimijoiden väliset vastuujaoit ja oikeat henkilöt voivat olla vaikeita löytää. Harvasta kaupungin toimintaan liittyvästä prosessista on olemassa kuvausta, jossa eri työvaiheet ja niihin liittyvät tekijät olisi yksilöity. Eri toimialojen ja keskusten välinen yhteistyö olisi houkuttelevampaa ja sujuvampaa, jos toimintatavat ja niistä vastaavat toimijat löytyisivät nykyistä helpommin. Tämän haasteen ratkaisemiseksi toimintasuunnitelmaan on koottu jokaisesta Health&Greenspace-hankkeeseen osallistuneesta keskukselta, tulosyksiköstä tai palvelualueesta kuvaus sen keskeisistä vastuualueista siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä. Oheisista taulukoista käy ilmi toimijan pääasiallinen tehtävä, mahdolliset tulosyksiköt ja niiden tehtävät sekä kuvaus siitä, mitä kyseinen toimija tekee siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi.

Konsernihallinto	Elinvoima	Hyvinvointi ja terveys	Kasvu ja oppiminen	Kaupunki-ympäristö
	Elinkeino ja työllisyys	Perhe- ja sosiaalipalvelut	Suomenkielinen perusopetus	Ympäristö- ja rakennusvalvonta-keskus
	Kulttuuri	Terveyspalvelut	Suomenkielinen 2. asteen koulutus ja nuorisopalvelut	Kaupunkisuunnittelu-keskus
	Liikunta ja urheilu	Vanhuspalvelut	Suomenkielinen varhaiskasvatus	Kaupunkitekniikan keskus
			Ruotsinkieliset sivistyspalvelut	Tilapalvelut

 Toimintasuunnitelman laatimiseen osallistuneet toimialat ja keskuskeskukset
  Muut toimialat ja keskuskeskukset

Espoon viranhaltijaorganisaatio vuoden 2021 organisaatiouudistuksen jälkeen. Health&Greenspace-hankkeeseen osallistui edustajia yhteensä 10 eri keskukselta tai yksiköstä.

Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

vastaa muun muassa luonnon- ja ympäristönsuojelusta ja ympäristöterveydenhuollosta. Keskuksen henkilökunta toimii asiantuntijana ilmastomuutoksen hillintää ja sopeutumista, luonnon monimuotoisuutta, vesistöjä ja elinympäristön terveellisyyttä koskeissa asioissa sekä viranomaisina rakennus- ja ympäristölupien myöntämisessä.

Ympäristönsuojelu

Luonto- ja ympäristötieto

luonnonsuojelu, vesiensuojelu, luonto- ja ympäristötiedon tuottaminen ja hallinta, ilmastomuutoksen hillintä ja sopeutuminen

Ympäristövalvonta

ympäristö- ja maa-ainesluvut, ympäristön pilaantuminen, meluntorjunta, ilmanlaadun valvonta

Villa Elfvikin luontotalo

ympäristökasvatuspalvelut, näyttelyt, luontoretket, tapahtumat

Ympäristöterveys

eläinlääkintähuolto, elintarvikevalvonta, terveydensuojeluvalvonta

Rakennusvalvonta

rakentamisen luvat ja valvonta, maisematyö- ja puukaatoluvat

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

- kerää ja ylläpitää tietoa ja paikkatietoaineistoja Espoon ympäristön ja vesistöjen tilasta.
- toimii asiantuntijana luonnonsuojelukysymyksissä ja siten turvaa Espoon luonnon monimuotoisuuden säilymistä.
- toimii asiantuntijana ilmastomuutokseen liittyvissä kysymyksissä.
- vastaa kaupungin ympäristökasvatuspalveluista, mm. luontopoluista, luontokoulun toiminnasta ja kasvattajien koulutuksesta. Villa Elfvikin luontotalo tarjoaa tilat ympäristökasvatukseen liittyvälle toiminnalle.
- vastaa ympäristöterveyden valvonnasta ja ehkäisee elinympäristöstä aiheutuvia terveyshaittoja.

Kaupunkisuunnittelukeskus

vastaa kaupungin yleis- ja asemakaavoituksesta ja liikennesuunnittelusta. Kaupunkisuunnittelukeskus myös tilaa ja tuottaa kaupunkitasoisia ja hankekohtaisia selvityksiä, jotka palvelevat kaavoitusta.

Yleiskaavoitus

yleiskaavatasoinen kaupunkisuunnittelu, selvitykset, kehittämissuunnitelmat

Asemakaavoitus

asemakaavatasoinen kaupunkisuunnittelu, selvitykset, kehittämissuunnitelmat

Liikennesuunnittelu

liikenteen yleissuunnittelu, joukkoliikenteen suunnittelu, liikennetutkimukset

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Kaupunkisuunnittelukeskus

- suunnittelee ja turvaa riittävän siniviherrakenteen yleis- ja asemakaavatasolla.
- arvioi kaavahankkeiden ympäristövaikutuksia ja edistää kaupunkiympäristön terveellisyyttä mm. huomioimalla kaupunkiympäristöjen viihtyisyyden, terveellisyyden ja turvallisuuden sekä ilmanlaadun ja melun.
- edistää kaupungin käveltävyyttä ja kestävästä liikkumista.
- tuottaa ja ylläpitää paikkatietoaineistoja, tutkimuksia ja selvityksiä kaupunkiympäristöstä ja sen kehityksestä.

Kaupunkitekniiikan keskus

turvaa ja järjestää Espoon kaupunkirakenteen kehittymisen ja ylläpidon: keskus vastaa muun muassa julkisten alueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta sekä maanmittauksesta.

Investoinnit

yleisten alueiden hankkeiden suunnittelu, rakentaminen ja hallinta

Infrapalvelut

yleisten alueiden hallinta, katukunnossapito, viherkunnossapito, liikenteenhallinta

Kaupunkimittaus- ja geotekniikkapalvelut

maa- ja kallioperän paikkatietoaineistot, geotekniikan asiantuntijapalvelut, kiinteistönmuodostus, maastomittaus

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Kaupunkitekniiikan keskus

- suunnittelee, ja rakentaa kaupungin siniviherrakenteen, kuten puistot, viljelypalstat, leikkipuistot, asukaspuistot, ulkoilureitit, luontopolut ja urheilualueet.
- huolehtii katujen ja julkisten alueiden kunnossapidosta, kuten kaupungin metsien hoidosta, istutuksista ja katujen kunnossapidosta.
- laatii ja ylläpitää Meidän puisto -sopimuksia ja järjestää kunnossapitotalkoita, joiden avulla kaupunkilaiset pääsevät osallistumaan viher -ja virkistysalueiden kunnossapitoon.
- toimii vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa, vastaa kysymyksiin ja jakaa tietoa julkisten alueiden suunnittelusta ja ylläpidosta.
- koordinoi ja ohjaa kaupungin niittytyöryhmän toimintaa.

Tilapalvelut

huolehtii kaupungin rakennettujen kiinteistöjen omistuksesta, ylläpidosta, luovutuksesta, vuokrauksesta, rakennuttamisesta ja purusta. Tilapalvelut huolehtii muun muassa koulujen, päiväkotien ja kirjastojen kiinteistöistä.

Suunnittelupalvelut

toimitilahankkeiden suunnitteluttaminen, suunnitteluohjeiden ylläpito ja päivittäminen

Rakennuttaminen

uudisrakennuskohteiden ja perusparannusurakoiden toteutus

Toimitilajohtaminen

kaupungin rakennusten ja toimitilojen hankinta ja käyttö, vuokraamiseen liittyvät sopimukset, isännöinti

Palvelutuotanto

kunnossapito-, kiinteistöhoito-, siivous, aula- ja turvallisuuspalvelut

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Tilapalvelut

- huomioi siniviherrakenteen säilymisen ja kaupunkiympäristön terveellisyyden rakennushankkeiden suunnitteluohjeissa.
- vastaa julkisten rakennusten piha-alueiden suunnittelusta ja toteutuksesta sekä kunnostustöistä.

Suomenkielinen varhaiskasvatus

huolehtii varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä. Espoon varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti ekologisesti kestäväää elämäntapaa.

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä varhaiskasvatus

- edistää varhaiskasvatusryhmien säännöllistä retkeilyä lähiympäristössä ja luo siten pohjaa liikunnallisen ja kestäväen elämäntavan kehittymiselle.
- toiminnallaan vahvistaa lasten luontosuhteen kehittymistä ja tarjoaa mahdollisuuksia rauhoittua luonnossa.
- käyttää Espoolle ominaista rikasta ja monipuolista luontoa oppimis- ja toimintaympäristönä liikkumiseen ja leikkimiseen.
- järjestää luontoryhmätoimintaa päiväkotiryhmissä tai luontokerhoissa.

Suomenkielinen perusopetus

järjestää lapsille ja nuorille oppilaslähtöistä, korkeatasoista ja alueellisesti yhdenvertaista perusopetusta. Toiminnan lähtökohdana on koulutuksellinen tasa-arvo sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Espoon opetussuunnitelman mukaan oppimisympäristöinä käytetään myös koulun lähialueita, luontoa sekä lähialueen toimijoita ja yrityksiä.

Opetuksen kehittäminen
kuntakohtainen opetussuunnitelma,
osaamisen kehittäminen

Hallintopalvelut
oppilaaksiotto, oppilashallinto,
tilastot

Opetuksen tuki
iltapäivätoiminta, koulukuljetuspalvelut,
sairaalaopetus

Monikulttuuriset opetuspalvelut
valmistava opetus, S2-kielen opetus,
vähemmistöuskontojen opetus

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä perusopetus

- laatii paikallisen opetussuunnitelman ja määrittää sen painopisteet. Espoossa on opetussuunnitelman mukaisten laaja-alaisten taitojen yhdeksi painopisteeksi valittu osallistuminen, vaikuttaminen ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen.
- kannustaa kouluja ulkoluokkapedagogiikan toteuttamiseen, retkeilyyn koulun lähiympäristössä ja kaupunkiviljelyn toteuttamiseen osana opetusta.
- käyttää Espoolle ominaista rikasta ja monipuolista luontoa oppimis- ja toimintaympäristönä.
- kehittää ja ylläpitää opettajien osaamista muun muassa ympäristökasvatuksesta.
- toteuttaa ja kehittää KULPS-polkuihin liittyvää yhteistyötä.

Nuorisopalvelut

vastaa espoolaisten nuorten vapaa-ajan toiminnan järjestämisestä, esimerkiksi paikallisten nuorisotilojen ylläpidosta ja niiden monipuolisesta toiminnasta. Nuorisopalvelut tarjoavat nuorille tukea ja ohjausta eri elämänvaiheissa sekä kannustaa nuoria vaikuttamaan.

Alueelliset nuorisopalvelut

Nuorisotyötä tukevat ja Ohjaamotalon palvelut

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Nuorisopalvelut

- järjestää nuorille ja yhdessä nuorten kanssa vapaa-ajan toimintaa mm. kaupungin ylläpitämissä nuorisotiloissa, leireillä ja erilaisissa tapahtumissa.
- kannustaa nuoria vaikuttamaan omaan lähiympäristöönsä, sen viihtyvyyteen ja toimintoihin.
- tutustuttaa nuoria lähiluontoon huomioiden Espoon luonnon monipuoliset mahdollisuudet.
- käy keskustelua ja haastaa nuoria keskusteluun lähiluonnossa toimimisesta ja siitä huolehtimisesta. Nuorisopalvelut osallistuu nuorten keskustelunavauksiin.
- vahvistaa henkilöstön osaamista ja tarjoaa keinoja ja työkaluja arjen ympäristökasvatukseen.

Liikunnan ja urheilun tulokset

vastaa kaupungin liikunta- ja urheilutoiminnasta luomalla kaupunkilaisille liikuntaedellytyksiä, tukemalla kansalaistoimintaa, edistämällä ulkoilua, harraste-, kilpa- ja huippu-urheilua, kehittämällä terveyttä edistävää liikuntaa, ylläpitämällä liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon erityisesti erityisryhmät.

Olosuhteet

sisä- ja ulkoliikuntatilojen ylläpito, manner- ja merellinen ulkoilu

Liikuntapalvelut

tilavaraukset, seurayhteistyö, ohjatun liikunnan järjestäminen

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Liikunnan ja urheilun tulokset

- suunnittelee ja ylläpitää siniviherrakenteen virkistys- ja liikuntapalveluita.
- järjestää kaupunkilaisille ohjattua liikuntaa sekä sisä- että ulkotiloissa.
- toimii asiantuntijana liikuntaan ja ulkoiluun liittyvissä kysymyksissä sekä edistää liikunnallisuuden tukemista kaupungin palveluiden yhteydessä.
- vastaa Luontoliikuntaohjelman päivittämisestä ja toteuttamisesta.
- tarjoaa eri ikäisille kaupunkilaisille liikuntaneuvontaa sekä sisätiloissa että ulkoliikuntapaikoilla asukkaan lähiympäristössä.
- järjestää kaupunkilaisille vuosittain useita liikunnallisia tapahtumia, kuten Rantaviikkoa, Perhepyöräilyä ja Seniorit liikkeelle -tapahtumaa.

Vanhusten palvelut

järjestää espoolaisille senioreille kotihoitoa ja muita kotona asumista tukevia avohoidon palveluja, ikääntyneiden omaishoidon tuen palvelua, perustason sairaalatoimintaa sekä pitkäaikaishoitoa asumispalveluna. Seniorineuvonta ja palveluohjaus Nestori vastaa keskitetysti ikääntyvän väestön neuvonnasta ja ohjauksesta sekä iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeen selvittämisestä.

Kotihoito kotisairaanhoito, tuettu senioriasuminen	Seniorineuvonta ja palveluohjaus neuvonta ja ohjaus, omaishoidontuki, palvelukeskustoiminta
Pitkäaikaishoito laitoshoito, tehostettu palveluasuminen	Espoon sairaala lääkäripalvelut, sairaanhoito, kotisairaalatoiminta

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Vanhusten palvelut

- toimii asiantuntijana ikääntyvän väestön tarpeisiin liittyvissä kysymyksissä esimerkiksi luontokohteiden suunnittelun osalta.
- tarjoaa ikääntyneille hyvinvointia edistäviä toimintoja, muun muassa ylläpitää ja kehittää Ulkoiluystäväksi iäkkäälle -toimintaa yhdessä liikunta- ja urheilupalveluiden kanssa.
- laatii ikääntyvän väestön hyvinvointisuunnitelman "Täyttä elämää ikääntyneenä", jossa huomioidaan luonto ja ympäristö osana ikäryhmän hyvinvointia.

Terveyspalvelut

vastaa kaupungin perusterveydenhuollon järjestämisestä: terveysasemien toiminnasta, suun terveydenhuollosta, avokuntoutuksesta ja mielenterveys- ja päihdepalveluiden toteuttamisesta. Painopiste on sairauksien ennaltaehkäisyssä ja varhaisessa tuessa.

Terveysasematoiminta avosairaanhoito, neuvolatoiminta, kouluterveydenhuolto, päivystys	Avokuntoutuspalvelut lääkinnällinen kuntoutus, fysioterapia, toiminta- ja puheterapia
Suun terveydenhuolto ehkäisevä suun terveydenhoito ja päivystys	Mielenterveys- ja päihdepalvelut mielenterveys- ja päihdehoito ja -kuntoutus, asumisen tukipalvelut

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi tehtävässä työssä Terveyspalvelut

- toimii asiantuntijana kaupunkilaisten terveyteen ja sairastavuuteen liittyvissä kysymyksissä.
- toteuttaa muun muassa mielenterveys- ja päihdekuntoutusta.
- on mukana lasten ja nuorten sekä työikäisen väestön hyvinvointisuunnitelman laadinnassa. Hyvinvointisuunnitelmissa huomioidaan luonto ja ympäristö osana eri ikäryhmien hyvinvointia.

Kaupungin siniviherrakenne Espoo-tarinassa 2021–2025

Espoon toiminta perustuu Espoo-tarinaan eli kaupungin strategiaan, joka päivitettiin valtuustokaudelle 2021–2025. Espoo-tarinan vision mukaan verkostomainen viiden kaupunkikeskuksen Espoo on vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa. Espoo-tarinaa toteutetaan keskusten omilla tarinoilla, jotka ohjaavat työtä yhteisten tavoitteiden suuntaan.

Poikkihallinnollisten kehitysohjelmien avulla organisoidaan ja ohjataan kehittämistyötä Espoo-tarinan linjaamien tavoitteiden toteuttamiseksi. Valtuustokauden 2021–2025 poikkihallinnolliset ohjelmat ovat:

Elinvoimainen Espoo | *Dynamic Espoo*

Hyvinvoiva Espoo | *Healthy Espoo*

Kestävä Espoo | *Sustainable Espoo*

Tapahtumien yhteisöllinen Espoo |
Event City Espoo

Koko valtuustokaudella on seitsemän tavoitetta, joiden avulla kaupunki tekee työtä Espoo-tarinan vision saavuttamiseksi. Kaikissa valtuustokauden tavoitteissa on linkityksiä siniviherrakenteen terveyshyötyjen lisäämistä edistävään työhön:

1. Espoo on oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunki

Myönteisen luontosuhteen kehittyminen alkaa jo lapsuudessa, ja kouluilla on tässä työssä tärkeä rooli. Espoossa myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Ulkoluokkapedagogiikka on osa espoolaista perusopetuksen mallia. Espoossa arkiliikuntakokemus on ylivertainen, ja toimintasuunnitelman toimenpiteet tukevat liikunnallisen elämäntavan kehittymistä.

2. Espoo toteuttaa palveluja koko espoolaisen yhteisön voimin

Espoossa palveluja tuottaa koko kaupunkiyhteisö, ei vain kaupunkiorganisaatio. Yritykset, järjestöt ja muut yhteisöt ovat osa innovatiivisesti toimivaa kaupunkiekosysteemiä ja palvelutuotantoa. Tämä on yksi integroituneen ja dynaamisen kaupunkikehityksen kulmakivistä.

3. Espoo on taloudellisesti kestävä ja verotukseltaan kilpailukykyinen

Elinvoimainen kaupunki on myös taloudellisesti kestävä. Toimintasuunnitelman toimenpiteet tukevat kaupungin resurssien käytön optimoimista.

4. Espoo on kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki

Siniviherrakenteen terveyshyötyihin panostamalla Espoo vahvistaa asemaansa kiinnostavana ja vetovoimaisena edelläkävijänä, joka kokeilee rohkeasti uutta. Espoossa pilotoidaan parhaita kansainvälisiä esimerkkejä rohkeista ratkaisuisista.

5. Espoo on viihtyisä, turvallinen ja luonnonläheinen kotikaupunki

Lähiluontoa hyödynnetään liikkumisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Espoossa lähiluonto on kaikkien saavutettavissa. Espoo on edelläkävijä kasvavan kaupungin ja monimuotoisen luonnon yhteensovittamisessa. Espoolaiset arvostavat luontoa, ja luonto on lähellä meistä jokaista. Espoossa panostetaan joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamiseen.

6. Espoo saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2030 mennessä

Espoo toimii aktiivisesti ilmastonmuutoksen torjunnassa, vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja sopeutuu ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Luontopohjaiset ratkaisut ja lähiluonnon säilyttäminen ovat osa tätä työtä.

7. Espoo on Suomen paras kotouttaja

Espoossa kehitys on sosiaalisesti kestävä ja maahanmuuttajia tuetaan kotoutumisessa muun muassa työllistymistä nopeuttamalla. Espoon kolmas palvelukieli on englanti. Toimintasuunnitelma sisältää toimenpiteitä, jotka muun muassa tukevat maahanmuuttajien kotoutumista luontoliikunnan ja tiedon lisäämisen avulla.

Vuoden 2022 erityisiksi painopisteiksi Espoo-tarinassa on nostettu koronasta toipuminen ja sote-uudistus.

Toimintasuunnitelman liittyminen muihin ohjelmiin ja verkostoihin

Espoon kaupungissa toimintaa kehitetään yhteistyön kautta useissa verkostoissa, ohjausryhmissä ja kehitysohjelmissa. Näiden verkostojen päätavoitteena on jakaa kokemuksia ja tietoa ja siten ehkäistä päällekkäistä työtä. Lisäksi verkostoissa suunnitellaan uusia yhteistyön ja työskentelyn muotoja. Osalla poikkihallinnollisista verkostoista ja ryhmistä on selkeä yhteys Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelman teemoihin. Nämä on listattu alle.

1) Lasten ja nuorten, 2) työikäisten ja 3) vanhusten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija- ja ohjausryhmät

Kolmea poikkihallinnollista verkostoa koordinoi Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala. Valtuustokaudella 2021–2025 yksi verkostojen toiminnan painopisteistä on kehittää kaupunkiympäristön terveellisyyttä ja viihtyisyyttä niin, että se kannustaa aktiiviseen elämäntapaan.

Kestävän kehityksen kasvatuksen asiantuntijaverkosto Toimekkaat ja ohjausryhmä Neuvokkaat

Verkosto edistää kestävän elämäntavan kehittymistä ja elinikäistä oppimista. Ympäristötietoisien kasvatuksen avulla sekä yksilö että yhteisö kehittyvät kohti kestävän elämäntavan omaksumista.

Hyvinvoiva Espoo –kehitysohjelma

Hyvinvoiva Espoo –ohjelman tavoitteena on lisätä kaupunkilaisten hyvinvointia ja tyytyväisyyttä elämään. Poikkihallinnollisen kehitysohjelman avulla terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jatkuvat Espoossa myös kansallisen sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen jälkeenkin.

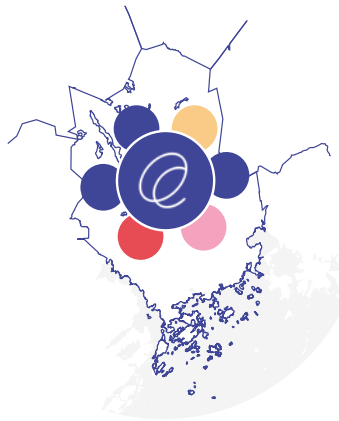
Kestävä Espoo –kehitysohjelma

Kestävän kehityksen osaamiskeskus tukee Espoon kestävä kehitystä ja kaupungin ilmastotyön edistämistä. Osaamiskeskus tukee kestävän kehityksen ja sitä edistävien kumppanuuksien ja hankkeiden integroimista kaupungin työhön sekä koordinoi ja toteuttaa yhdessä koko kaupungin kanssa poikkihallinnollista Kestävä Espoo -ohjelmaa, jonka kehittämiskokonaisuuksia ovat liikenne, energia, kiertotalous ja kestävä elämäntapa, maankäyttö ja rakentaminen sekä lähiluonto ja luonnon monimuotoisuus. Ohjelmaa toteutetaan pääasiassa ulkoisen rahoituksen yhteistyöhankkeilla, joissa on mahdollista edistää ja resursoida myös kaupungin laaja-alaista luontotyötä.

1.5. Vaikuttavaa yhteistyötä: kokonaisvaltainen kaupunkikehitys Espoossa

Health&Greenspace-hankkeen aikana tarkasteltiin sitä, kuinka siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistäminen on yhteydessä muuhun kaupunkikehitykseen ja sen tasoihin. Näiden yhteyksien tarkastelussa hyödynnettiin URBACT-ohjelman laatimia työkalua ja näkökulmia neljästä kokonaisvaltaisen kaupunkikehityksen tasosta, jotka ovat horisontaalinen, vertikaalinen, territoriaalinen ja resurssien tasapainoon kohdistuva kaupunkikehitys.

Espoossa yhteistyö sekä kaupungin sisällä että yhteistyökumppaneiden kanssa kuuluu kaupungin toimintaperiaatteisiin. Kaupungin sisäinen (horisontaalinen) integraatio sisältää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa esimerkiksi eri toimialojen ja keskusten välillä. Yhteiskunnallisella tasolla (vertikaalinen) integraatio puolestaan käsittää kaikki hallinnon tasot, mukaan lukien kansainväliset, valtakunnalliset, maakunnalliset ja paikalliset toimijat. Alueellinen (territoriaalinen) integraatio on yhteistyötä esimerkiksi naapurikuntien kanssa yli hallinnollisten rajojen.

Kaupungin sisäinen yhteistyö: toimialat, keskukset ja palvelualueet

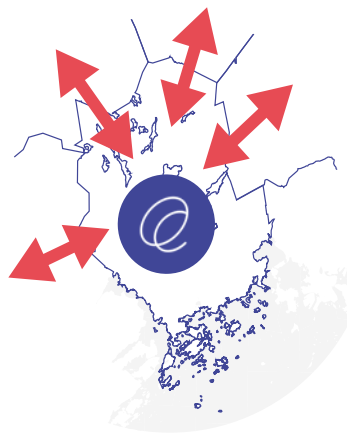
Espoon toimintasuunnitelman lähtökohtana on yhteistyö kaupungin eri toimialojen välillä. Kaupunkiorganisaation näkökulmasta toimintasuunnitelman tavoitteina ovat

- tiivistää yhteistyötä eri keskusten ja palvelualueiden välillä
- jakaa tietoa ja parantaa viestintää kaupunkiorganisaation sisällä
- tunnistaa ja kartoittaa eri keskusten vastuualueet, suunnitelmat ja mahdollisuudet viherympäristön terveysvaikutusten edistämiseksi
- löytää eri keskusten omasta toiminnasta ja strategioista yhteydet siniviherrakenteen terveysvaikutusten turvaamiseen

Ratkaisuja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on kirjattu toimintasuunnitelman toimenpiteisiin. Esimerkiksi toimenpiteen 4.1. tavoitteena on asettaa verkosto, joka jatkaa Health&Greenspace-hankkeen aikana aloitettua yhteistyötä ja tiedonvaihtoa kaupungin sisällä. Myös hankkeen aikana toteutettu verkostotyö on ollut avainasemassa kaupungin sisäisen yhteistyön parantamisessa.

Integraatiolla tarkoitetaan yhteistyön lisäksi toimintatapojen yhtenäistämistä. Espoossa tämä saavutetaan keskusten strategiatyön avulla – keskusten omat strategiat laaditaan Espoo-tarinan eli koko kaupungin strategian pohjalta. Espoo-tarina puolestaan pitää sisällään sekä sosiaalisesti, ekologisesti että taloudellisesti kestävätkä näkökulmat kaupunkikehitykseen.

Asukkaat, asukasyhdistykset ja muut järjestöt ovat kohderyhmänä tärkeä osa Espoon toimintasuunnitelmaa siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi. Osa Health&Greenspace-hankkeen aikana toteutetuista tapahtumista (kts. kpl 3.1.) oli suunnattu kaupunkilaisille ja yhdistyksille. Tapahtumissa osallistujilla oli mahdollisuus jakaa näkemyksiään ja osallistua toimintasuunnitelman laadintaan. Yhteistyö espoolaisten toimijoiden kanssa siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi kehittyi siten jo hankkeen aikana.

Alueellinen yhteistyö: naapurikunnat ja muut suomalaiset kaupungit

Suomen toiseksi suurimpana kaupunkina Espoolla on pitkälle ulottuva historia yhteistyöstä naapurikaupunkiensä kanssa. Kaupunkien yhteisissä työryhmissä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti muun muassa viher- ja virkistysalueita, ilmanlaatua ja meluhaittoja. Eri kaupunkien työntekijät jakavat tietoa ja hyviä käytäntöjään myös kaupunkien ja valtion viranomaisten välisissä yhteistyöverkostoissa. Näitä verkostoja on perustettu sekä pääkaupunkiseudun kaupunkien kesken että muiden Suomen kaupunkien kanssa. Esimerkiksi Kuutoskaupungit-verkosto koostuu kuudesta Suomen suurimmasta kaupungista. Nämä ovat järjestyksessä väkilukunsa mukaan Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku (2022). Kuutoskaupungit ovat muun muassa laatineet yhteisen 6Aika-strategian kestävän kaupunkikehityksen tukemiseksi.

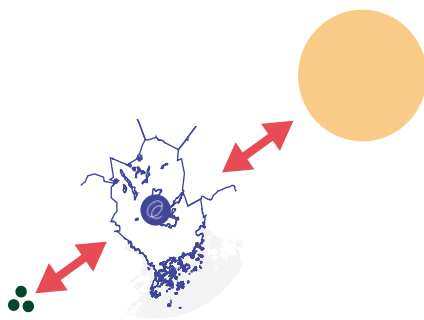
Uudenmaan maakunnassa asuu yli 30 % koko Suomen asukkaista. Osana Uuttamaata Espoo on osa koko Suomen kaupunkikehityksen keskittymää. Maakuntatasolla Uudellamaalla maankäyttöä määritetään muun muassa strategisten

MAL-sopimuksen kautta. Maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen keskittyvä sopimus sisältää kaupungeille ohjeistuksia esimerkiksi uudisrakentamisen määrästä ja sijoittamisesta.

Laajan kansallisen uudistuksen seurauksena sosiaali- ja terveystalvet tulevat siirtymään kaupungeilta alueellisten toimijoiden vastuulle. Uudistuksen astuttua voimaan vuoden 2023 alusta terveystalvet tuottaa Espoossa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue. Jatkossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehdään siten kaupunkiorganisaation sisällä tapahtuvan yhteistyön sijaan uuden hyvinvointialueen kanssa.

Espoon kehityksessä huomioidaan jatkossakin sen erityispiirteet verkostoksi muodostuneena kaupunkina. Alueellisen yhteistyön näkökulmia voidaan siten hyödyntää myös tarkasteltaessa itse Espoon kehitystä: kaikkien kaupunkikeskusten yhtenäinen kehitys vaatii myös eri alueiden ja niistä vastaavien virkhenkilöiden sujuvaa vuorovaikutusta. Tämä koskee esimerkiksi sosiaalisten haasteiden ja segregaaion ehkäisyä.

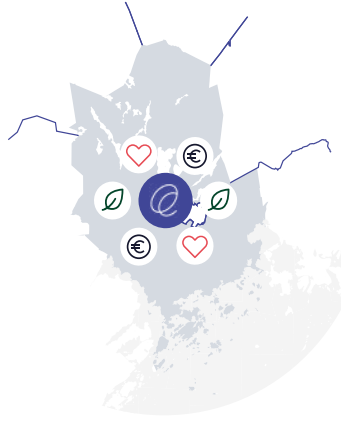
Yhteiskunnallinen yhteistyö: kansalliset ja paikalliset toimijat ja kansainvälinen vaikuttaminen

Yhteiskunnallisella tasolla integraatio tarkoittaa tuloksekasta yhteistyötä ja työn tulosten jakamista paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Näin esimerkiksi kansallisella tasolla tapahtuvat muutokset lainsäädännössä tukevat paikallista työtä.

Espoossa toimialat ja keskuskeskukset ovat osallistuneet useisiin kansainvälisiin hankkeisiin. Eurocities-verkosto on yksi pitkäkestoisimmista kansainvälisen yhteistyön muodoista. Euroopan unionin rahoittamien hankkeiden kautta luodaan yhteyksiä muihin eurooppalaisiin kaupunkeihin. Esimerkiksi Health&Greenspace-hankeessa Espoo keräsi oppia muiden kaupunkien käytännöistä, joiden avulla ympäristön terveysvaikutuksia on mahdollista tukea. Nämä opit on sisällytetty osaksi toimintasuunnitelmaa.

Espoo on osa useita kansainvälisiä ja kansallisia verkostoja ja projekteja, mukaan lukien Horizon-rahoitteiset hankkeet ja Uudenmaan ELY-keskuksen ylläpitämät työryhmät. Kansalliseen poliittiseen valmisteluun Espoo vaikuttaa muun muassa antamalla yhdessä muiden kaupunkien kanssa lausuntoja esimerkiksi uusista lakiehdotuksista. Joissain tapauksissa valtio tarjoaa myös rahoitusmahdollisuuksia uusille projekteille.

Paikalliset yhteistyökumppanit, kuten järjestöt vaikuttavat Espoossa esimerkiksi maankäytön suunnitteluun. Asukkailla on mahdollisuus osallistua kaikkien sellaisten päätösten tekemiseen, joilla on vaikutusta heidän hyvinvointiinsa.

Resurssitasapaino: kovat ja pehmeät investoinnit

Erityyppisten investointien välinen tasapaino on yksi integroituneen kaupunkikehityksen tasoista. Tämä tarkoittaa esimerkiksi suurien investointihankkeiden, kuten siltojen ja teiden rakentamisen rahoitus, ja pehmeämpien, henkistä pääomaa kasvattavien investointien yhdistämistä. Espoossa nämä investointimuodot yhdistyvät eri toimialojen välisen yhteistyön kautta. Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen toimintasuunnitelma ei itsessään sisällä suuria

rakennushankkeita, vaan tukee jo toteutettujen investointien hyödyntämistä hyvinvointia ja terveyttä tukevassa työssä. Toimintasuunnitelma auttaa kaupunkia tunnistamaan eri palveluiden tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntää ympäristöään (kts. kpl 1.4.). Esimerkiksi Meidän puisto – toimintamallin tukeminen on kaupungilta pehmeä investointi, joka auttaa paikallista yhteisöä huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä eli ”kovasta” investoinnista julkisiin viheralueisiin.

2

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistäminen Espoossa: toimenpiteet

---

2.1. Johdatus toimenpiteiden käsittelyyn

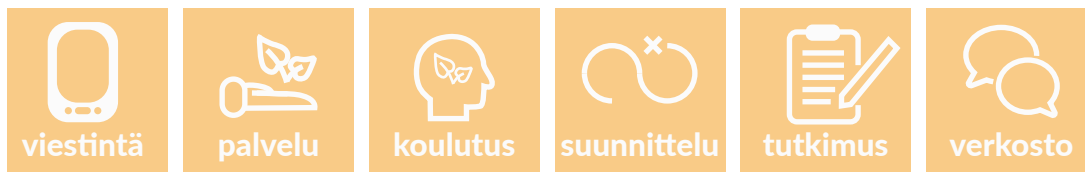
Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelman toimenpiteet on jaoteltu kappaleessa 1.3. esitettyjen neljän päätavoitteen alle. Jokaista toimenpidettä kuvaava taulukko esittää toimenpidekuvauksen lisäksi vastuullisen toteuttajan, pääyhteistyökumppanit, alustavan aikataulun sekä budjetin. Toimenpiteet on laadittu osana Health&Greenspace-hanketta, ja ne pohjautuvat kaupungin sisäisiin haastatteluihin, työpajoihin ja analyyseihin. Hankkeen aikana esille nousseista kehityskohteista

on valittu toimintasuunnitelmaan sellaiset, joiden toteuttaminen edistää Espoo-tarinan tavoitteita ja jotka hyödyntävät tehokkaasti kaupungin nykyisiä resursseja. Tämän vuoksi moni toimenpiteistä pohjautuu olemassa oleviin käytäntöihin ja palveluihin, joita kaupunki tarjoaa yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa. Toimintasuunnitelman toteuttamista ja jalkauttamista on kuvattu tarkemmin kappaleessa 3.2.

TOTEUTUSTAPA

Toimenpiteiden toteutukselle on määritelty kuusi eri tapaa, joiden mukaan toimenpiteitä on jaoteltu. Osa toimenpiteistä keskittyy **viestinnän** kehittämiseen, osa täydentää olemassa olevia **palveluita** tai vaikuttaa kaupungin sisäisten **verkostojen** toimintaan. Osa toimenpiteistä ottaa kantaa **suunnittelun** prosesseihin eri suunnittelutasoilla. **Tutkimus** käsittää toimenpiteen aiemmin toteutetun

selvityksen uudistamisesta ja aikaisemmissa selvityksissä kerätyn tiedon hyödyntämisestä. Osa toimenpiteistä käsittää kaupungin henkilökunnalle tai sidosryhmille tarjottavaa **koulutusta** esimerkiksi työpajojen tai tietoiskujen muodossa. Osa toimenpiteistä vaatii toteutuakseen useamman edellä luetelluista toteutustavoista.

RAHOITUS

Toimenpiteiden rahoitus on kuvattu toimenpidetaulukoiden yhteydessä viisijakoisella luokituksella. Ulkopuolista rahoitusta vaativien toimenpiteiden yhteydessä on määritelty karkeasti tarvittavan rahoituksen suuruus. Rahoitusta vaativien toimenpiteiden yhteydessä on mainittu lisäksi ehdotuksia mahdollisista rahoituskanavista. Osa toimenpiteistä ei vaadi ulkopuolista rahoitusta,

vaan toteutetaan kaupungin olemassa olevien resurssien puitteissa. Tämä tarkoittaa, että toimenpide voidaan toteuttaa keskusten omasta budjetista. Toimintasuunnitelman laatimisen aikana kukin keskus on itse määrittänyt toimenpiteen rahoitusmuodon ja suuruuden. Rahoitusjaottelu ei ota huomioon henkilöstön työpanoksesta aiheutuvia kuluja.

HENKILÖSTÖRESURSSIT

Toimenpiteen vaatima työmäärä ja henkilöstökulut on kuvattu toimenpidetaulukoiden yhteydessä henkilöstöresursseja kuvaavan luokittelun avulla.

Jaottelu osoittaa, kuinka suuri työryhmä tulisi perustaa toimenpiteen toteuttamiseksi. Jaottelu kuvaa karkealla tasolla toimenpiteen suuruutta.

AIKATAULU

Toimintasuunnitelman toteutuksen tavoitevuosi on 2030. Vuosina 2022–2030 toimenpiteet tullaan toteuttamaan kolmella eri aikajänteellä. Kaikkien toimenpiteiden tarkempi toteutussuunnittelu tullaan aloittamaan heti Health&Greenspace-

hankkeen päätyttyä, jotta pitkän aikavälin tavoitteet ehditään toteuttaa ennen vuotta 2030. Toimenpiteiden tuloksia ja jatkotoimenpiteitä tullaan arvioimaan jokaisen toimenpiteen osalta viimeistään toteutuksen tavoitevuonna.

Tavoite 1

LUONTO KAUPUNGIN PALVELUISSA

Eri-ikäiset ja -kuntoiset espoolaiset tuntevat kaupungin luontokohteet ja monipuoliset viheralueet, innostuvat luonnossa liikkumisesta ja hyödyntävät siniviherverkostoa vastuullisesti ja usein.

Kaupunkilaisten liikkumista luonnossa tuetaan tarjoamalla eri palveluita kattavasti Espoon monipuolisilla viher- ja virkistysalueilla.

Tavoitteen toteutumiseksi tehtävät toimenpiteet

Nimi	Vastuullinen toteuttaja
1.1. Monikulttuurisuus	Liikunta ja urheilu
1.2. Liikuntaneuvonta	Liikunta ja urheilu
1.3. Ohjattu liikunta	Liikunta ja urheilu
1.4. Lähiliikuntapaikat	Liikunta ja urheilu
1.5. Liikuntatapahtumat	Liikunta ja urheilu
1.6. Kotikaupunkipolut	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
1.7. KULPS kulttuuri- ja liikuntaohjelma	Liikunta ja urheilu
1.8. Ulkoluokkapedagogiikka	Suomenkielinen perusopetus
1.9. Luonto terveysasemilla	Terveyspalvelut
1.10. Viheralueet hoitotyössä	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus; Kaupunkitekniikan keskus

Riski

Viestintä kaupungin luontokohteista ja viheralueista ei tavoita kaupunkilaisia ja potentiaalisia käyttäjiä. Syynä voi olla ulkoisen viestinnän epäonnistuminen.

Ratkaisu

Panostetaan laadukkaaseen ja vaikuttavaan viestintään.

Riski

Kaupungin luontokohteet ja viheralueet eivät vastaa kaupunkilaisten tarpeita luontoliikunnalle. Asukkaiden todellisia tarpeita ei ole tarpeeksi huomioitu tai kuultu kohteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Ratkaisu

Toteutetaan tavoite KAUPUNKILAISTEN OSALLISUUDESTA (tavoite 2) ja panostetaan viher- ja virkistysalueiden suunnittelussa asukasosallisuuteen ja asukkaiden tarpeiden tunnistamiseen.

1.1.

Monikulttuuristuvan väestön ja erityisryhmien luontoliikunnan tukeminen

Espoon monikulttuuristuva väestö ja erityisryhmien tarpeet luontoliikunnalle ja ulkoilulle huomioidaan liikunnan ja urheilun tulosyksikön tarjonnassa ja sitä koskevassa viestinnässä aiempaa paremmin. Sekä itse palveluita että tietoa niistä tarjotaan kolmella kielellä.

Toimenpide

Monikulttuuristen perheiden luonnossa liikkumista tuetaan resurssien puitteissa purkamalla viestinnällisin keinoin niitä esteitä, joita luonnossa liikkumiseen yhdistetään. Tämä sisältää selkeää tietoa esimerkiksi soveltuvista ulkoilureiteistä, ohjatuista retkistä, jokamiehenoikeuksista, suomalaisista retkeilykäytännöistä ja luonnossa liikkumisen terveyshyödyistä. Erityisryhmien osalta panostetaan viheraluesuunnittelun lisäksi siihen, että tieto ulkoilureittien ja liikuntakohteiden esteettömyydestä on helposti saatavilla ja ajan tasalla. Viestintää voidaan kohdentaa yksilöiden lisäksi myös monikulttuurisen väestön kanssa toimiville yhdistyksille, joita voidaan kannustaa ja ohjata järjestämään toimintaa ulkona. Resurssien puitteissa voidaan kaupungin ulkopuolelta selvittää mahdollisuutta tilata henkilöstölle koulutus monikulttuuristen perheiden ja erityisryhmien luontoliikunnan tukemisesta.

Vuosina 2022–2023 tarkastellaan tämänhetkistä viestintää monikulttuuristen kohderyhmien näkökulmasta, laaditaan suunnitelma viestinnän kehittämiseksi ja kartoitetaan mahdollisuuksia monikulttuurisen väestön kanssa toimivien yhdistysten kanssa toteutettavalle yhteistyölle.

Vastuullinen toteuttaja

Liikunta ja urheilu

Yhteistyökumppanit

Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus; kaupunkitekniikan keskus; monikulttuuriasiain neuvottelukunta

Tulokset

Espoon monikulttuurinen väestö saa laadukkaan ja kohdennetun viestinnän avulla lisätietoja Espoon monipuolisista ulkoilumahdollisuuksista.

Toteutuksen mittari

Suunnitelma kohderyhmälle suunnatusta viestinnästä laaditaan ja toteutetaan

Tavoite

Vuoteen 2025 mennessä suunnitelma monikulttuuriselle yleisölle ja erityisryhmille suunnatusta viestinnästä on laadittu ja toteutettu.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Espoon väestö monikulttuuristuu ja kansainvälistyy vauhdilla – vieraskielisten espoolaisten määrä on yli kaksinkertaistunut vuosien 2010–2017 välillä ja kasvaa jatkuvasti. Kaikille monikulttuurisista taustoista tuleville ihmisille luonnossa liikkuminen ja retkeily eivät ole tuttuja, ja luonnossa liikkumiseen saattaa liittyä pelkoa ja epävarmuutta. Ulkoilu ja retkeily kuuluvat oleellisena osana suomalaiseen kulttuuriin, ja yhdessä retkeily voi toimia hyvänä tapana tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaisiin. Erityisryhmien ja soveltavaa liikuntaa kaipaavien osalta luontoliikuntapalveluiden käyttöä voi rajoittaa esimerkiksi puutteelliset tiedot reittien esteettömyydestä ja palveluista.

**EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE**

KESKIPITKÄ

YKSI

Liikuntaneuvonnan tapaamisten järjestäminen lähiluonnossa

Liikuntaneuvonnan asiakastapaamisissa painotetaan jatkossa aiempaa enemmän ulkona tapahtuvaa liikuntaa ja luonnossa liikkumista osana terveellistä elämäntapaa.

Toimenpide

Liikuntaneuvonnan painotetaan aiempaa enemmän ulkona tapahtuvaa liikuntaa. Liikuntaneuvonnan tapaamisia järjestetään kohdennetummin asiakkaan omassa lähiympäristössä, kuten viher- ja virkistysalueilla, ulkokuntosaleilla ja ulkoliikuntapaikoilla. Liikuntaneuvonnan yhteydessä asiakkaille kerrotaan erilaisista luontoliikunta-aktiviteeteista, lähialueen ulkoilumahdollisuuksista ja luonnossa liikkumisen vaikutuksista hyvinvoinnille ja terveydelle.

Vuosina 2022–2023 laaditaan yleinen ohjeistus ja järjestetään aiheesta koulutus tai tietoisku liikuntaneuvontaa tarjoaville liikunnanohjaajille. Lisäksi voidaan kerätä yhteen ehdotuksia Espoon liikunta- ja ulkoilukohteista.

Vastuullinen toteuttaja Liikunta ja urheilu

Yhteistyökumppanit

Tulokset Liikuntaneuvonnan asiakkaat kuulevat Espoon monipuolisista ulkoilumahdollisuuksista ja liikkuvat aiempaa aktiivisemmin luonnossa.

Toteutuksen mittari Ulkoilualueilla tapahtuvien asiakastapaamisten määrä

Tavoite Vuoteen 2025 mennessä luonnossa liikkumista suositellaan jokaiselle liikuntaneuvonnan asiakkaalle, jonka elämäntilanteeseen ja -tyyliin se sopii.

Strategiat ja ohjelmat Luontoliikuntaohjelma

Tausta

Mielen ja kehon hyvinvointia edistetään luontokokemusten ja ihmiskontaktien avulla. Asukkaille jo tarjottua, hyvin toimivaa liikuntaneuvontaa-palvelua voidaan hyödyntää luonnossa liikkumisen edistämiseksi niin, että asiakas tutustuu omaan lähiympäristöönsä ja sen ulkoliikuntatarjontaan yhdessä liikunta-asiantuntijan kanssa. Tapaamalla asiakkaita ulkona liikunnan ja urheilun ammattilaiset tukevat asiakkaiden omaehtoista liikkumista luonnossa.

**EI TARVETTA
 RAHOITUKSELLE**

KESKIPITKÄ

TYÖPARI

Ikääntyvän väestön ohjatun ulko- ja luontoliikunnan lisääminen

Ohjatun liikunnan palvelutarjonnassa lisätään ulkoliikuntaa ja erityisesti lähiluontoon sijoittuvia liikuntatapahtumia ja ulkoiluryhmiä.

Toimenpide

Liikunnan ja urheilun tulosyksikön järjestämän ohjatun liikunnan palvelutarjonnan suunnittelussa lisätään ulkoliikuntaryhmiä huomioiden vuodenaikojen vaikutus ulkoliikuntamahdollisuuksiin. Yhteisen ulkoilun lisäksi ryhmät voivat myös tutustua ohjatusti esimerkiksi ulkokuntosaleihin ja ulkoliikuntapaikkoihin.

Vuosina 2022–2023 senioreiden ulkoliikuntaryhmiä on tarjolla läpi vuoden ja ulkokuntosaleja tehdään senioreille soveltuviksi.

Vastuullinen toteuttaja	Liikunta ja urheilu
Yhteistyökumppanit	Vanhusten palvelut

Tulokset	Senioreille tarjotaan monipuolisempaa liikuntatarjontaa ja lisää vaihtoehtoja liikkuu.
Toteutuksen mittari	Ulkoliikuntaryhmien määrä ja kävijämäärä.
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä 15 ryhmää/vko. Vuoteen 2025 mennessä 20 ryhmää/vko. Vuoteen 2030 mennessä 30 ryhmää/vko.
Strategiat ja ohjelmat	Luontoliikuntaohjelma

Tausta

Liikunnan ja urheilun tulosyksiköllä on kattava valikoima senioreille suunnattuja liikuntaryhmiä ja ulkoiluryhmiä. Jatkossa tässä tarjonnassa painotetaan erityisesti lähiluonnossa liikkumista ja kuntoilua ulkona. Erityisesti ikääntyvän väestön osalta säännöllinen liikunta ylläpitää toimintakykyä pitkään.

Lähiliikuntapaikkoja ja ulkokuntosaleja koskevan viestinnän lisääminen

Asukkaita opastetaan ja kannustetaan lähiliikuntapaikkojen ja ulkokuntosalien käyttöön osana kaupungin tarjoamaa liikuntaneuvontaa ja yhtenä liikunnan viestinnän painopisteistä.

Toimenpide

Asukkaita opastetaan ja kannustetaan lähiliikuntapaikkojen ja ulkokuntosalien käyttöön osana kaupungin tarjoamaa liikuntaneuvontaa ja yhtenä liikunnan viestinnän painopisteistä. Liikuntaa ja urheilua koskevassa viestinnässä esitellään lähiliikuntapaikkojen erilaisia liikunnallisia aktiviteetteja ja eri-ikäisille ja -kuntoisille asukkaille soveltuvia tapoja käyttää ulkokuntosalien laitteita. Myös ulkoiluryhmiä ja Espoossa toimivia yhdistyksiä kannustetaan lähiliikuntapaikkojen hyödyntämiseen. Viestintää voidaan toteuttaa joko painettuna tai sähköisenä materiaalina joko tekstinä, kuvina tai opasvideoina.

Vuosina 2022–2023 laaditaan suunnitelma lähiliikuntapaikkoja ja ulkosaleja koskevasta viestinnästä ja toteutetaan suunnitelman ensimmäiset vaiheet.

Vastuullinen toteuttaja	Liikunta ja urheilu
Yhteistyökumppanit	Kaupunkitekniiikan keskus; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Tulokset	Asukkaille tarjotaan innostavia ideoita ja neuvontaa lähiliikuntapaikkojen ja ulkokuntosalien monipuoliseen käyttöön.
Toteutuksen mittari	Viestintäsuunnitelma; ulkokuntosalien käyttäjämäärien lisääntyminen
Tavoite	Vuoteen 2025 mennessä kohdennetulla viestinnällä on lisätty ulkokuntosalien ja lähiliikuntapaikkojen kävijämääriä.
Strategiat ja ohjelmat	Lähiliikuntapaikka-ohjelma

Tausta

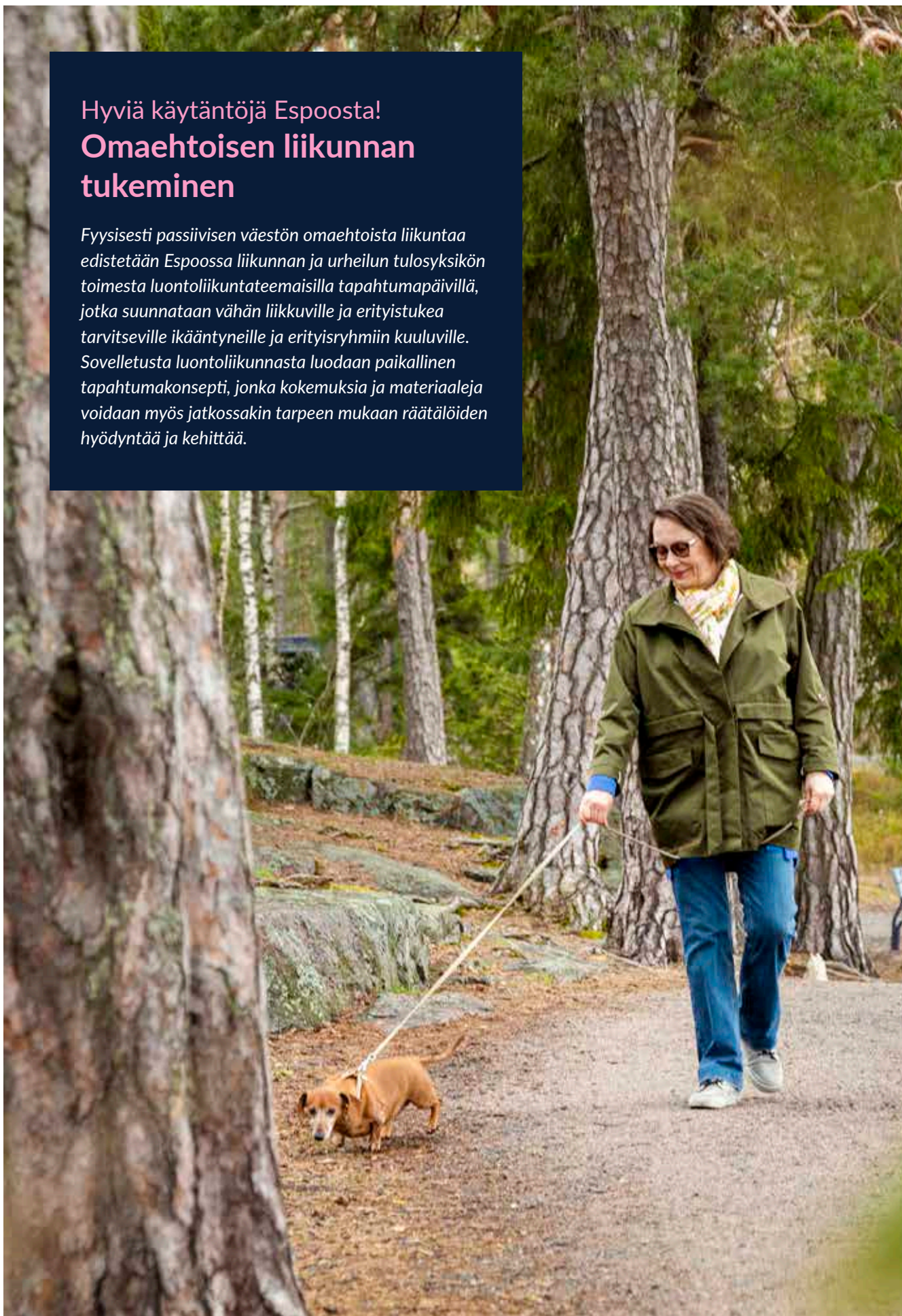
Espoo on panostanut paljon liikuntamahdollisuuksien tarjoamiseen lähellä asukkaita. Esimerkiksi koulujen tai urheilupuistojen yhteydessä on lähiliikuntapaikkoja, jotka tarjoavat erilaisia liikunnallisia leikkivälineitä, pallokenttiä, skeittipaikkoja tai monitoimiareenoita. Kuntosalilaitteita on sijoitettu eri puolille Espoota ulkotiloihin esimerkiksi ulkoilureittien yhteyteen. Toimenpiteen avulla asukkaille esitellään erilaisia tapoja hyödyntää näitä mahdollisuuksia omassa lähiympäristössään.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! **Omaehtoisen liikunnan tukeminen**

Fyysisesti passiivisen väestön omaehtoista liikuntaa edistetään Espoossa liikunnan ja urheilun tulosityksikön toimesta luontoliikuntateemaisilla tapahtumapäivillä, jotka suunnataan vähän liikkuville ja erityistukea tarvitseville ikääntyneille ja erityisryhmiin kuuluville. Sovelletusta luontoliikunnasta luodaan paikallinen tapahtumakonsepti, jonka kokemuksia ja materiaaleja voidaan myös jatkossakin tarpeen mukaan räätälöidä hyödyntää ja kehittää.

Matinkylä, Anna Valli/Ellun Kanat

Ulko- ja luontoliikuntatapahtumien määrän lisääminen

Liikunnan ja urheilun tulosityksikön järjestämissä yleisötapahtumissa painotetaan jatkossa aiempaa enemmän ulkoliikuntaa ja luonnossa liikkumista.

Toimenpide

Liikunnan ja urheilun tulosityksikön järjestämissä yleisötapahtumissa painotetaan jatkossa aiempaa enemmän ulkoliikuntaa ja luonnossa liikkumista. Tapahtumien tarjoaman inspiraation ja ideoiden avulla asukkaita kannustetaan etsimään uusia tapoja harrastaa liikuntaa luonnossa. Myös tapahtumien osallistujamäärää pyritään resurssien puitteissa kasvattamaan.

Vuosina 2022–2023 lisätään ulkoliikuntaryhmiä uusien ulkoliikuntapaikkojen, kuten ulkokuntosalien ja kuntoportaiden yhteyteen.

Vastuullinen toteuttaja

Liikunta ja urheilu

Yhteistyökumppanit

Espoolaiset urheiluseurat; Suomen luontokeskus Haltia

Tulokset

Terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat espoolaiset innostuvat liikkumaan ulkona ja luonnossa olevien liikuntapaikkojen kautta.

Toteutuksen mittari

Tapahtumien määrä ja niiden kävijämäärä vuodessa

Tavoite

Vuoteen 2023 mennessä 15 % enemmän ulkoliikuntaryhmiä kuin vuoden 2021 alussa.

Strategiat ja ohjelmat

Luontoliikuntaohjelma

Tausta

Liikunta ja urheilu järjestää vuosittain useita suuria yleisötapahtumia, muun muassa Seniorit liikkeelle – tapahtumaa, Rantaviikkoa, Perhepyöräilyä ja ja Ulkoliikuntapäivää Oittaalla. Tapahtumia on järjestetty vaihtelevasti sekä ulko- että sisätiloissa ja eri liikuntamuotoihin painottuen. Tapahtumien avulla muun muassa esitellään kaupunkilaisille uusia urheilulajeja, kannustetaan perheitä liikkumaan ulos tarjotaan asukkailla mahdollisuus harrastaa liikuntaa muiden samanhenkisten ihmisten kanssa.

katso myös
2.6.

1.6.

viestintä

palvelu

Lähiluontoteemaisten kotikaupunkipolkujen toteuttaminen

Espoo tukee espoolaisia kaupunginosayhdistyksiä luomaan kävelyreittejä, jotka tutustuttavat kävijät lähiluontoon ja Espoon arvokkaisiin luontokohteisiin.

Toimenpide

Ympäristönsuojelun palvelualue tukee yhdessä Kulttuurin tulosityksikön kanssa asukasyhdistyksiä luomaan teemakohtaisia virtuaalisia kävelyreittejä, jotka tutustuttavat kävijät omaan lähiluontoonsa ja Espoon arvokkaisiin luontokohteisiin. Vastaavasti luontokohteita voidaan pyrkiä lisäämään osaksi jo olemassa olevia [Kotikaupunkipolku](#)-kävelyreittejä ja yhdistyksien tuottamaan muuta materiaalia kaupunginosista. Lisäksi selvitetään mahdollisuutta toteuttaa kaupungin ylläpitämälle [Urban Espoo](#) -sivustolle erityisesti lähiluontoon ja terveyteen keskittyviä kaupunkipolkuja. Polkujen suunnittelussa voidaan hyödyntää esimerkiksi [Terveysluontopolun suunnitteluohjetta](#) ja [Kotinurkilta kalleille – Espoon luontokohteet](#) -kirjan luontokohteita.

Vuosina 2022–2023 selvitetään yhdessä asukasyhdistysten kanssa mahdollisuutta uusien virtuaalisten reittien luomiseen. Tarvittaessa ympäristönsuojelun palvelualueen toteuttamien virtuaalisten reittien luomiseen hankitaan ulkopuolinen rahoitus.

Vastuullinen toteuttaja

Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Yhteistyökumppanit

Kulttuurin tulosityksikkö

espoolaiset kaupunginosayhdistykset ja muut järjestöt

Tulokset

Kaupunkilaisille tarjotaan mahdollisuus tutustua luonnon terveysvaikutuksiin oman lähiympäristönsä kautta.

Toteutuksen mittari

Espoolaiset tuntevat lähiluontoonsa aiempaa paremmin ja arvostavat sitä aiempaa enemmän.

Tavoite

Vuoteen 2025 mennessä uusia kotikaupunkipolkuja on perustettu ja aktiivisesti markkinoitu lähialueen asukkaille.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Espoossa erilaiset virtuaalisesti toteutetut reitit kannustavat asukkaita tutustumaan omaan lähiympäristöönsä ja liikkumaan ulkona. Tällaisia ovat esimerkiksi [Kurkkaa Espooseen](#) -reitit ja Kotikaupunkipolut. Kurkkaa Espooseen -reitit on tehnyt yhteistyössä Espoon kaupunginkirjasto, varhaiskasvatus ja tapahtuma- ja kulttuuripalvelut. Kotikaupunkipolut ovat Espoon kaupunginosayhdistysten ja kaupungin yhdessä tuottamia kävelyreittejä, jotka esittelevät kartalla eri kaupunginosien historiaa ja nykyisyyttä, luontoa ja kulttuuria, julkista taidetta, arkkitehtuuria sekä merkittäviä henkilöitä. Kotikaupunkipoluilla kävijät kulkevat itsenäisesti ennalta suunniteltua reittiä pitkin joko paperisen oppaan tai selainpohjaisen kartan avulla.

KESKI-KOKOINEN

KESKIPITKÄ

TYÖPARI

Luontoliikunnan lisääminen Espoon KULPS-kulttuuri- ja liikuntakasvatussuunnitelmassa

Koulujen kulttuuri- ja liikuntakasvatussuunnitelmassa vahvistetaan luontoliikuntaa ja lisätään lähiluonnossa tapahtuvia retkiä osaksi KULPS-liikuntapolun valikoimaa.

Toimenpide

Koulujen KULPS-polkujen valikoimaan lisätään lisää lähiluonnossa tapahtuvia retkiä. Nykyisten, Nuuksion kansallispuistoon suuntautuvien retkien lisäksi selvitetään mahdollisuutta toteuttaa luontoliikunnallinen KULPS-polku myös kaupungin muille viher- ja virkistysalueille esimerkiksi Espoon Keskuspuistoon tai saaristoon. Luontoaktiviteetteja esittelevien KULPS-polkujen avulla esi- ja perusopetuksen oppilaat tutustuvat inspiroivasti uusiin tapoihin liikkua luonnossa.

Vuosina 2022–2023 kartoitetaan nykyisten palveluntarjoajien mahdollisuuksia uusien liikuntapolkujen järjestämiseen ja ollaan yhteydessä uusiin potentiaalsiin palveluntarjoajiin.

Vastuullinen toteuttaja	Liikunta ja urheilu
Yhteistyökumppanit	Suomenkielinen perusopetus; kulttuuripalvelut palveluntarjoajat
Tulokset	Lasten luontosuhde kehittyi ja he tutustuvat uudenlaisiin tapoihin liikkua luonnossa.
Toteutuksen mittari	Luontoretkeilyyn keskittyvien polkujen määrä
Tavoite	Vuonna 2030 tarjontaan kuuluu vähintään 5 erilaista luontoretkeä.
Strategiat ja ohjelmat	KULPS – kulttuuri- ja liikuntakasvatussuunnitelma; Espoon opetussuunnitelma; Luontoliikuntaohjelma

Tausta

KULPS – kulttuuri- ja liikuntapolku on Espoon kulttuuri- ja liikuntakasvatussuunnitelma, joka tarjoaa maksuttomia kulttuuri- ja liikuntakäyntejä esiopetuksen ja perusopetuksen oppilaille osana opetussuunnitelman mukaista opetusta. Kulttuurin ja Liikunnan ja urheilun tulosyksiköiden kumppanit tuottavat kulttuuri- ja liikuntapolulle sopivia opetussuunnitelman mukaisia sisältöjä. Luonnossa liikkumista voidaan tukea KULPS-liikuntapolulla sekä retkeillen että erilaisilla luontoaktiviteeteilla sisällyttäen mukaan oppimisen elementin.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Luontoryhmät varhaiskasvatuksessa

Espoossa on useita luontoryhmiä varhaiskasvatuskäisille lapsille. Ryhmät toimivat pääasiassa ulkona ja retkeilevät luonnossa viikoittain. Varhaiskasvatus pyrkii jatkuvasti laajentamaan luontoryhmätoimintaa. Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa luontoryhmäksi määritellään ryhmä, joka toimii luonnonmukaisessa ympäristössä, kuten metsässä vähintään kolmena päivänä viikossa aamupäivän toiminta-ajan. Luontoryhmäksi voidaan määritellä myös niin sanotut luontokerhot, joissa koko kerhotoiminta tapahtuu luonnossa. Luontoryhmiä velvoittavat samat opetussuunnitelmat kuin varhaiskasvatusta ja esiopetusta muutenkin, mutta ryhmän toimintaympäristö laajenee ulos.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Vasu todeksi, arki liikkuvaksi -hanke

Espoon varhaiskasvatuksessa on ollut vuosina 2019-2021 käynnissä hanke, jonka tavoitteena oli edistää varhaiskasvatussuunnitelmassa ilmeneviä arkiliikunnan toimenpiteitä päiväkotikäisten lasten keskuudessa. Hankkeen toimenpiteet ja kokeilut tukevat liikunnallisten rutiinien kehittymistä osaksi päiväkotien arkea. Espoossa lapset tutustuvat ympäröivään maailmaan liikunnan ja leikin kautta.

Taru Turpeinen

Ulkoluokkapedagogiikan tukeminen ja vahvistaminen

Ulkona oppimista ja ulkoluokkapedagogiikkaa ylläpidetään, tuetaan ja vahvistetaan Espoon kaikissa kouluissa.

Toimenpide

Ulkona oppimista ja monipuolisia oppimismenetelmiä kehitetään yhtenä opetuksen kehittämisen kärkenä niin, että jokaisella opettajalla ja kasvattajalla on tulevaisuudessa sekä edellytykset, kiinnostusta että ideoita viedä oppitunteja ulos eri aineiden opetuksessa. Ulkona oppiminen otetaan osaksi espoolaista opettamisen mallia ja vahvistetaan sen roolia osana paikallista opetussuunnitelmaa. Eri aineiden kehittäjäopettajien avulla luodaan opettajien välille keskustelua ja jaetaan ideoita ja vinkkejä ulkona oppimisen avuksi. Tiedonvaihtoon hyödynnetään olemassa olevia kanavia ja työtiloja. Villa Elfvikin luontotalon tarjoamien koulutusten ja kurssien avulla varmistetaan, että kaikilla espoolaisilla opettajilla ja kasvattajilla on edellytykset toteuttaa opetusta ulkona.

Vuosina 2022–2023 tarjotaan opettajille koulutusta, vertaistukea ja ideoita ulkona opettamisen tueksi eri aineisiin.

Vastuullinen toteuttaja	Suomenkielinen perusopetus
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus (Villa Elfvikin luontotalo)

Tulokset	Opettamisen tavat monipuolistuvat ja koulun lähympäristöä hyödynnetään oppimisen ja oivaltamisen paikkana.
Toteutuksen mittari	Järjestettyjen koulutusten määrä; tuotettujen tukimateriaalien määrä; ulkona järjestettyjen oppituntien määrä
Tavoite	Vuoteen 2025 mennessä kaikki luokat Espoon peruskouluissa toteuttavat vuosittain oppitunteja ulkona.
Strategiat ja ohjelmat	Espoon opetussuunnitelma

Tausta

Espoossa ulkoluokkapedagogiikan ja monipuolisten oppimismenetelmien hyödyntäminen on monissa teemoissa jo pitkällä ja yhtenä opetuksen kehittämisen kärjistä vuonna 2021. Koronapandemian aikana ulkona oppiminen on myös lisääntynyt. Jatkossa tätä hyvää kehitystä vahvistetaan ja juurrutetaan yhä tiiviimmäksi osaksi mallia, jolla kasvatusta Espoossa toteutetaan.

Visuaaliset luontoelementit terveysasemien odotusauloissa

Espoossa tehdään pilottikokeilu, jossa testataan, kuinka visuaalinen luontoelämys vaikuttaa terveysaseman asiakkaiden tyytyväisyyteen.

Toimenpide

Tapiolan terveysasemalla esitetään visuaalisia luontoelementtejä, kuten luontoretzivideoita, valokuvia ja tauluja. Pilottikokeilussa testataan, kuinka luontoelementit lisäävät terveysaseman odotusaulojen viihtyisyyttä ja kuinka visuaalinen luontoelämys vaikuttaa terveysaseman asiakkaiden tyytyväisyyteen. Samalla jaetaan tietoa Espoon ainutlaatuisista luontokohteista ja kannustetaan kaupunkilaisia retkille luontoon.

Visuaaliset luontoelementit voidaan esittää joko jo tehtyjen videoiden muodossa odotusaulojen televisioissa tai esimerkiksi remontin yhteydessä lisättyinä tauluina. Videoiden yhteydessä voidaan tarjota esimerkiksi paperinen kartta tai linkki sähköiseen karttapalveluun, jossa esitellään luontokohteita kartalla. Lisäksi voidaan selvittää mahdollisuutta tuoda terveysasemille Villa Elfvikin luontotalon vaihtuvia näyttelyitä, jotka esittelevät esimerkiksi Espoon virtavesiä ja vinkkejä luonnon monimuotoisuuden suojeluun.

Tapiolan terveysasemalla toteutetun kokeilun jälkeen tarkastellaan kokeilun tuloksia ja mahdollisuuksia laajentaa toimintaa muihin terveyskeskuksiin. Lisäksi voidaan resurssien mukaan harkita uusien esittelyvideoiden tuotantoa Espoon luontokohteista ja/tai lisätä tarjontaan audiomateriaalia.

Vuosina 2022–2023 toteutetaan pilottikokeilu Tapiolan terveysasemalla ja arvioidaan kokeilun vaikutuksia ja jatkomahdollisuuksia.

Vastuullinen toteuttaja	Terveyspalvelut
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus (Villa Elfvikin luontotalo)

Tulokset	Terveysaseman asiakkaat saavat sekä tietoa Espoon luontokohteista että luonnonympäristöjen tarjoamia terveysvaikutuksia terveysasemakäyntinsä yhteydessä.
Toteutuksen mittari	Pilottikokeilu toteutetaan.
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä pilottikokeilu on toteutettu ja sen vaikutuksia sekä jatkomahdollisuuksia on arvioitu.
Strategiat ja ohjelmat	

Tausta

Luonnossa liikkumisen lisäksi myös virtuaalisen luontokokemuksen on todettu rauhoittavan ja laskevan sykettä. Virtuaalisia luontokuvia on jo hyödynnetty muutamissa sairaanhoitopiireissä ympäri Suomea. Villa Elfvikin luontotalo on tuottanut vuonna 2021 muutamia minuuttia mittaisia esittelyvideoita luontoretkikohteista ympäri Espoota, ja näitä videoita on mahdollista levittää ja esittää myös muissa kaupungin toimipisteissä. Myös liikuntapalvelut on ollut kiinnostunut virtuaalisten luontoliikuntapalveluiden kehittämisestä.

EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE

LYHYT

YKSI

Espoon sairaalan lähiluonto osana sairaalan hoitotyötä

Espoossa selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää Espoon sairaaloiden läheisiä viheralueita sairaalan potilaiden kuntoutuksessa.

Toimenpide

Ympäristönsuojelun palvelualue tiivistää yhteistyötään Espoossa sijaitsevien sairaaloiden kanssa. Sairaaloita tiedotetaan lähialueensa luontokohteista ja niiden hyödynnettävyyttä potilaiden kuntoutuksen tukena arvioidaan. Selvityksen perusteella voidaan päättää jatkotoimenpiteistä, joiden avulla esimerkiksi sairaaloiden läheisten luontokohteiden esteettömyyttä lisätään. Sairaalaa tuetaan osallistumaan hankkeisiin, joissa erilaisia luontolähtöisiä hoitomuotoja ja vihreän reseptin konsepteja pilotoidaan.

Vuosina 2022–2023 selvitetään sairaaloiden tarve, tavoitteet ja toiveet luontokosketuksen hyödyntämiselle ja tarkastellaan mahdollisia sairaalan käyttöön soveltuvia alueita lähiympäristöstä.

Vastuullinen toteuttaja	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus; Kaupunkitekniikan keskus
Yhteistyökumppanit	Kaupunkisuunnittelukeskus; Terveyspalvelut Espoon sairaalat

Tulokset	Sairaalan potilaat kuntoutuvat nopeammin ja hakeutuvat todennäköisemmin omaehtoisesti luontoon kuntoutuksen seuraavissa vaiheissa.
Toteutuksen mittari	Yhteistyö aloitetaan ja nimetään viheralue sairaaloiden käyttöön.
Tavoite	Vuoteen 2025 mennessä tarve ja mahdolliset alueet on selvitetty. Vuoteen 2030 mennessä alue on käytössä ja sen käyttöasteesta on tietoa.
Strategiat ja ohjelmat	Hyvinvoiva Espoo -ohjelma

Tausta

Suomessa useissa eri sairaaloissa on testattu hyvin tuloksin luontokosketusta osana potilaiden kuntoutumista. Espoossa esimerkiksi vihreää reseptiä osana potilastyötä ei olla vielä kokeiltu käytännössä, vaikka kiinnostusta aiheeseen on.

Hyviä käytäntöjä muualta!
Kintterön terveismetsä

Päijät-Hämeen keskussairaalalla Lahdessa on oma terveismetsä. Kintterön terveismetsää on jo kokeiluluontoisesti hyödynnetty sairaalan asiakkaiden kuntoutuksessa. Espoon paikallinen ULG I -asiantuntijaverkosto vieraili Lahdessa ja terveismetsässä keväällä 2022.

**EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE**

PITKÄ

TYÖRYHMÄ

Tavoite 2

KAUPUNKILAISTEN OSALLISUUS

Espoolaisten asukkaiden kokemukset, näkemykset ja ehdotukset nähdään voimavarana, jota hyödynnetään kaupungin viher- ja virkistysalueiden, ulkoliikuntapaikkojen, vesistöjen ja luontokohteiden suunnittelussa ja hoidossa sekä palveluiden kehittämisessä. Espoolaiset tiedostavat oman roolinsa ympäristönsä puhtaanapidossa.

Tavoitteen toteutumiseksi tehtävät toimenpiteet

Nimi	Vastuullinen toteuttaja
2.1. Terveyspalveluiden ja järjestöjen yhteistyö	Terveyspalvelut
2.2. Ulkoiluystäväksi iäkkäälle -toiminta	Liikunta- ja urheilupalvelut; vanhusten palvelut
2.3. Kaupunkiviljely	Tilapalvelut
2.4. Meidän puisto -toimintamalli	Kaupunkitekniikan keskus
2.5. Talkootoiminta	Kaupunkitekniikan keskus
2.6. Ulkosalla -tapahtumakonsepti	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
2.7. Asukasosallisuus luontokohteiden toteutuksessa	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
2.8. Mun Espoo kartalla -aineisto	Kaupunkisuunnittelukeskus; Kaupunkitekniikan keskus

Riski

Kaupunkilaiset eivät pääse osallistumaan oman lähiympäristönsä kehittämiseen, sillä suunnitelmista ja hankkeista kiinnostuneita kaupunkilaisia ei tavoiteta oikeaan aikaan.

Riski

Suunnitelmiin ja hankkeisiin vaikuttavat asukkaat eivät edusta tasapuolisesti eri asukasryhmiä, ja tiettyjen ryhmien kannanotot korostuvat. Syynä voi olla, ettei sopivia viestintäkanavia kaikkien asukkaiden tasapuoliseen vaikuttamiseen ole. Kaikilla kaupunkilaisilla ei ole samanlaisia resursseja osallistua suunnitelmien kommentointiin.

Ratkaisu

Panostetaan maankäytön suunnittelussa, katu- ja puistosuunnittelussa ja palveluiden kehittämisessä asukasosallisuutta vaativiin prosesseihin niin, että asukkailla on mahdollisuus osallistua hankkeisiin silloin, kun siitä on eniten hyötyä. Näin asukkailla on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa heitä kiinnostaviin suunnitelmiin.

Ratkaisu

Asukkaille viestittäessä otetaan huomioon monipuolisesti eri asukasryhmät aina alle kouluikäisistä lapsista ikääntyneeseen väestöön ja erityisryhmiin. Kaupunkilaisia tuetaan osallistumaan heille sopivilla tavoilla.

2.1.

Hyvinvointi- ja terveystalveluiden ja järjestöjen yhteistyön tiivistäminen

viestintä

palvelu

koulutus

Espoon kaupunki kehittää yhdessä yhdistysten kanssa toimintatapoja, joiden avulla mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaita ohjataan yhdistysten tarjoaman vertaistuen ja kuntouttavan toiminnan piiriin.

Toimenpide

Espoon kaupunki tiivistää yhteistyötään liikunta- ja harrastejärjestöjen sekä sosiaali- ja terveystalvan järjestöjen kanssa. Kaupunki jatkaa järjestöjen toimintaedellytysten tukemista. Lisäksi yhteistyössä järjestöjen kanssa ideoidaan ja kehitetään toimintamalleja, joiden avulla järjestöt voivat tukea muun muassa mielenterveys- ja päihdepalveluita käyttävien toimintaa luonnossa esimerkiksi kaupunkiviljelyyn, Luontoliikuntapassin tai ohjattujen luontoretkien muodossa. Lisäksi sote-palveluiden henkilökunnalle tarjotaan tietoisuuksia tai koulutusta, joissa kerrotaan asiakkaiden terveyttä tukevien yhdistysten toiminnasta. Tietoisuuksien avulla yhä useampi esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden henkilökunnasta osaa ohjata asiakkaitaan vertaistuen ja yhdistystoiminnan piiriin. Samalla lisätään terveydenhuollon ammattilaisten asiantuntemusta luontokokemusten vaikutuksesta asiakkaiden hyvinvointiin. Tiedonvaihdon jatkuvuus turvataan varmistamalla, että Espoossa jatkossa tehtävä tiivis järjestöyhteistyö on osa uuden henkilöstön perehdytysuunnitelmaa.

Vuosina 2022–2023 selvitetään oleellimmat Espoossa toimivat yhdistykset ja järjestetään työpajoja, joissa uusia toimintatapoja kehitetään.

Vastuullinen toteuttaja	Terveystalvelut
Yhteistyökumppanit	Espoon mielenterveysyhdistys EMY; muut Espoossa toimivat sosiaali- ja terveystalvan yhdistykset
Tulokset	Mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaat ohjataan kohdennetusti vertaistuen ja kuntouttavan toiminnan piiriin.
Toteutuksen mittari	Lisääntynyt yhteistyö toimijoiden välillä
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä uusia toimintatapoja on kehitetty ja kokeiltu käytännössä.
Strategiat ja ohjelmat	Hyvinvoiva Espoo -ohjelma

Tausta

Espoossa on aktiivisia yhdistyksiä, joiden toiminnan keskiössä ovat esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaat. Yhteistyötä on mahdollista vielä entisestään tiivistää. Lisäämällä sekä vapaaehtoisten että sote-ammattilaisten asiantuntemusta luontokokemusten vaikutuksesta ihmisten hyvinvointiin lisätään luonnossa liikkumista siitä erityisesti hyötyvien keskuudessa. Järjestöjen tarjoama tuki sote-palveluiden asiakkaille on esimerkiksi vertaistukea samanlaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä liikkumisen ja yhteisöllisyyden kautta.

EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE

KESKIPITKÄ

TYÖPARI

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Espoon mielenterveysyhdistyksen kaupunkiviljelypalsta

Espoon mielenterveysyhdistys (EMY) ja Espoon kaupungin aikuissosiaalityön sosiaalisen kuntoutuksen yksikkö ylläpitävät yhdessä kaupunkiviljelypalstaa Kauklahdessa. Puutarhalla on toimintaa ja talkoita kasvukauden aikana. Osallistujat toimivat palstalla joko sosiaalisen kuntoutuksen sopimuksella, kuntouttavana työtoimintana tai vapaaehtoisina. Monet osallistujat ovat nauttineet puutarhalla työskentelystä ja saaneensa palstatoiminnasta vireyttä, säännöllisen päivärytmin, paremman fyysisen ja psyykkisen kunnon ja uusia ystäviä.

Kauklahden viljelypalstat, Espoon mielenterveysyhdistys

2.2.

Ulkoiluystäväksi iäkkäälle -vapaaehtoistoiminnan tukeminen

Toimintaan osallistuville vapaaehtoisille tarjotaan tukea ja koulutusta toimintaan. Vapaaehtoisten määrää pyritään lisäämään.

Toimenpide

Ulkoiluystäväksi iäkkäälle -toimintaan osallistuville vapaaehtoisille iäkkäiden ulkoiluystäville järjestetään koulutusta ja tukea toimintaan. Resurssien puitteissa ulkoiluystävien määrää pyritään kasvattamaan, ja toimintaa markkinoidaan asukkaille ja asukasjärjestöille. Viestinnässä korostetaan luonnossa liikkumisen ja ulkoilun vaikutuksia sekä auttajan että autettavan kokonaisvaltaiselle terveydelle.

Vuosina 2022–2023 järjestetään kaksi ulkoiluystäväkoulutusta ja kehitetään tapoja kiittää vapaaehtoisia tehdystä työstä.

Vastuullinen toteuttaja

Liikunta ja urheilu; vanhusten palvelut

Yhteistyökumppanit

Tulokset

Lisätään vapaaehtoistoiminnan arvostusta ja toimintaan osallistuvien hyvinvointia.

Toteutuksen mittari

Uusien ulkoiluystävien määrä ja nykyisten ulkoiluystävien tyytyväisyys ja sitoutuneisuus toimintaan.

Tavoite

Vuoteen 2025 mennessä aktiivisena Ulkoiluystäväksi iäkkäälle-vapaaehtoisena toimii vähintään 100 henkilöä.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Espoon liikunnan ja urheilun tulosyksikkö ja vanhusten palvelut pyörittävät yhdessä ulkoiluystävien verkostoa, joka avustaa huonosti liikkuvia senioreita ulkoilemaan. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta se on koettu tärkeäksi resurssiksi esimerkiksi vanhusten palvelutaloissa. Ikäihmisten avustaminen ulkoilussa sekä tukee heidän hyvinvointiaan ja toimintakykyään että lisää eri ikäryhmien välistä sosiaalista vuorovaikutusta.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Maastokelpoiset rollaattorit ja pyörätuolit

Vanhusten palveluyksiköissä on käytössä maastokäyttöön soveltuvia rollaattoreita ja pyörätuoleja, joiden avulla omaisilla, vapaaehtoisilla ja henkilökunnalla on mahdollisuus auttaa ikääntyvää väestöä ulkoilemaan myös haastavammassa maastossa. Laitteet ovat olleet käytössä useissa vanhusten palvelukeskuksissa ja vammaisten asumisyksiköissä. Lisäksi henkilökunnalle, omaisille ja vapaaehtoisille on tarjottu koulutusta laitteiden käyttöön.

Soukka, Esa Yletyinen

2.3.

Kaupunkiviljelylaatikoiden lisääminen kaupungin eri toimipisteissä

Koulujen, päiväkotien ja muiden kaupungin toimipisteiden viljelylaatikoiden tilaukselle luodaan selkeät käytännöt ja toimintatavat.

Toimenpide

Kaupungin toimipisteiden kaupunkiviljelylaatikoiden, marjapensaiden ja muiden puutarhatuotteiden tilauksiin liittyviä toimintatapoja kehitetään ja laajennetaan niin, että yhä useampi koulu, varhaiskasvatuksen yksikkö, nuorisotila ja vanhusten palvelutalo tilaa käyttöönsä materiaaleja kaupunkiviljelyä varten.

Tilapalvelut vastaa kiinteiden viljelylaatikoiden käytännön järjestelyistä toimipisteille. Kestävän kehityksen kasvatus edistävä Toimekkaat-työryhmä on mukana viljelylaatikkotoiminnan käytäntöjen kehittämisessä ja koordinoinnissa. Viljelyn aloittamisessa voidaan hyödyntää kaupunginpuutarhan työntekijöiden asiantuntemusta esimerkiksi koottuina vinkkeinä laatikkoviljelyyn soveltuvista kasveista ja niiden hoidosta. Uusista käytännöistä ja ohjeistuksista kootaan työryhmän harkinnan mukaan tietosivu kaupungin intranettiin. Sivujen valmistuttua uusista, kehitetyistä toimintatavoista tiedotetaan kohdennetusti kaupungin eri yksiköitä. Tiedot tarkistetaan aina kasvukauden alkaessa ja täydennetään resurssien mukaan uusilla tiedoilla, vinkeillä tai oppailla kaupunkiviljelyn toteuttamisesta.

Vuosina 2022–2023 toimintatapoja viljelylaatikoiden tilaamisesta, ja yksiköitä tiedotetaan tilauksen toimintatavoista. Kestävän kehityksen kasvatuksen verkosto tukee viljelylaatikoiden käyttöä palvelualueilla ja yksiköissä.

Vastuullinen toteuttaja

Tilapalvelut, Toimekkaat-työryhmä

Yhteistyökumppanit

Kaupunkitekniikan keskus; suomenkielinen perusopetus, varhaiskasvatus ja 2. asteen koulutus; nuorisopalvelut

Tulokset

Yhä useammalla kaupunkilaisella on mahdollisuus luontokosketukseen ja kestävän ruoantuotannon taitojen oppimiseen.

Toteutuksen mittari

Viljelyä harjoittavien yksiköiden määrä

Tavoite

Vuoteen 2023 mennessä yhteisesti sovittuja toimintatapoja on kokeiltu käytännössä. Vuoteen 2030 mennessä viljelylaatikot löytyvät lähes jokaisesta varhaiskasvatusyksiköstä ja koulusta.

Strategiat ja ohjelmat

Espoon opetussuunnitelma, Espoon varhaiskasvatussuunnitelma

Tausta

Useilla kouluilla ja varhaiskasvatuksen yksiköillä on Espoossa viljelylaatikoita, joita on aiemmin tarjottu säännöllisesti ennen kasvukauden alkua. Toiminta on kuitenkin ollut pitkään yhden henkilön aktiivisuuden ja osaamisen varassa. Yhtenäisten käytäntöjen ja toimintamallien avulla toimintaa voidaan vakinaistaa ja laajentaa. Toiminnasta on hyviä kokemuksia myös valtakunnallisella tasolla, ja sitä toivotaan jatkettavaksi.

2.4.

Meidän puisto –toimintamallin laajentaminen kouluille ja varhaiskasvatukselle

Meidän puisto -toimintamallista kehitetään kouluille ja päiväkodeille kohdennettu versio. Toimintamallin avulla koulu tai päiväkoti voi tehdä kaupungin kanssa sopimuksen oman lähimetsänsä hoidosta.

Toimenpide

Meidän puisto –sopimuksesta luodaan mallipohja, joka on kohdennettu koulujen ja varhaiskasvatusryhmien käyttöön ja joka ottaa vaikutteita aiemmin käytössä olleesta koulujen kummimetsätoiminnasta. Mallipohjan käyttöönoton jälkeen kouluille ja varhaiskasvatusryhmille kerrotaan Meidän puisto –toiminnasta ja niitä kannustetaan solmimaan Meidän puisto –sopimuksia oman lähimetsänsä hoidosta. Meidän puisto –sopimusten avulla koulut ja varhaiskasvatusryhmät kokevat omistajuutta omasta lähimetsästään, saavat kohdennetusti tietoa metsään kohdistuvista hoitotoimenpiteistä ja viestivät kaupungin muille organisaatioille lähimetsän tärkeydestä. Meidän puisto –kohteet viedään kaupungin sisäisiin paikkatietojärjestelmiin, joiden kautta esimerkiksi kaupunkisuunnittelukeskus tunnistaa asukkailla tärkeitä lähiluontokohteet.

Vuosina 2022–2023 työryhmä laatii ensimmäisen mallipohjan luonnoksen ja aloittaa keskustelun varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa.

Vastuullinen toteuttaja

Kaupunkitekniiikan keskus

Yhteistyökumppanit

Suomenkielinen perusopetus; Suomenkielinen varhaiskasvatus; Suomenkielinen toisen asteen opetus ja nuorisopalvelut; Ruotsinkieliset sivistyspalvelut

Tulokset

Päiväkodit ja koulut saavat yhtenäisen mallin, jonka avulla lapsia opetetaan sitoutumaan oman lähiympäristönsä kunnossapitoon ja jolla kaupunki säästää resursseja metsien hoidossa.

Toteutuksen mittari

Laadittujen sopimusten määrä.

Tavoite

Vuoteen 2025 mennessä uusi malli on otettu käyttöön ja vähintään 5 koulua tai varhaiskasvatusryhmää on solminut sopimuksen lähimetsänsä hoidosta.

Strategiat ja ohjelmat

Meidän puisto -toimintamalli

Tausta

Muutama espoolainen koulu on nimennyt koulun lähiympäristössä sijaitsevan metsän kummimetsäkseen. Luonnonhoitoyksikön kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti koulu saa tiedon metsään kohdistuvista luonnonhoidon toimenpiteistä ja osoittaa sekä koululaisille että kaupungin muille organisaatioille metsän merkityksen koulun toiminnalle. Moni kouluista on kokenut, ettei se saa tarpeeksi oikea-aikaista tietoa lähiympäristöönsä kohdistuvista toimenpiteistä tai suunnitteluhankkeista. Meidän puisto –toimintamalli puolestaan on kohdistettu kaupungin asukkailla, yrityksille ja yhdistyksille, jotka saavat sopimuksen mukaan huolehtia nimikkopuistossaan tai -metsässään esimerkiksi roskien keräämisestä tai vieraslajien kitkemisestä. Jatkossa Espoossa panostetaan Meidän puisto –toiminnan kehittämiseen niin, että toiminnan piiriin saadaan myös koulut ja varhaiskasvatuksen toiminta.

Yhteisöllisen talkootoiminnan jatkuvuuden turvaaminen

Espoo tiedottaa yhdistyksiä ja yhteisöjä mahdollisuudesta talkoiden järjestämiseen itsenäisesti ja korostaa viestinnässä talkoiden vaikutuksia hyvinvoinnille, yhteisöllisyydelle ja lähiympäristön siisteydelle.

Toimenpide

Talkoiden järjestämisessä asukkaita kannustetaan itsenäisyyteen verkkosivuilta löytyvillä selkeillä ohjeilla siitä, kuinka onnistuneet talkoot järjestetään. Kaupunki voi myös resurssiensa mukaan auttaa järjestäjää markkinoimaan tapahtumaa sosiaalisessa mediassa ja omilla nettisivuillaan. Talkootoimintaa koskevassa viestinnässä painotetaan yhteisestä talkoilusta saatavia henkilökohtaisia terveyshyötyjä, jotka esitetään joko tekstinä, kuvina tai videona. Samalla viestitään asukkaille talkoiden merkityksestä lähiympäristön viihtyisyyden turvaamiseksi.

Kaupunkitekniikan keskus järjestää kaikille avoimia talkoita resurssiensa mukaan. Muut kaupungin yksiköt avustavat viestinnässä. Talkoiden osallistujamääriä pyritään kasvattamaan olemassaolevien resurssien puitteissa.

Vuosina 2022–2023 laaditaan materiaalia viestinnän tueksi ja toteutetaan kohdennettu viestintäkampanja talkoiden järjestämisestä.

Vastuullinen toteuttaja	Kaupunkitekniikan keskus
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Tulokset	Espoolaiset yhdistykset ja yhteisöt innostuvat talkoiden järjestämisestä ja ottavat vastuuta oman lähiympäristönsä kunnossapidosta.
Toteutuksen mittari	Järjestettyjen talkoiden määrä
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä on järjestetty vähintään 10 talkoot, joissa pääjärjestäjänä on espoolainen yhdistys tai yhteisö kaupungin sijaan.
Strategiat ja ohjelmat	Meidän puisto -toimintamalli

Tausta

Yhteisille talkoille on kysyntää, mutta resurssien puute rajoittaa niiden järjestämistä. Espoossa kuka tahansa saa järjestää talkoot yhteiseksi hyväksi, ja kaupunki avustaa järjestäjiä esimerkiksi hakemalla vieraslajijätteet talkoopaikoilta. Jatkossa talkoiden järjestäminen turvataan opastamalla espoolaisia itsenäiseen toimintaan ja esimerkiksi Meidän puisto -sopimusten laatimiseen.

Suomessa on vahvat perinteet talkoiden järjestämisestä, ja yhdessä tekemisellä on tutkitusti monia myönteisiä vaikutuksia osallistujien koettuun terveyteen ja tunteeseen osallisuudesta. Näiden terveyshyötyjen sanoittaminen auttaa talkoisiin osallistujia innostumaan toiminnasta ja tiedostamaan vaikutukset, joita osallistumisella on sekä henkilökohtaisella että yhteisön tasolla.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Adoptoi monumentti

Espoon kaupunginmuseo KAMU on mukana valtakunnallisessa Adoptoi monumentti – hankkeessa. Ohjelman kautta yhteisö, yritys tai julkisyhteisö voi ottaa hoitaakseen osan yhteisestä kulttuuriperinnöstämme ja huolehtia hoitosopimuksen mukaisesti sen käytännön hoitotyöstä, kuten kasvillisuuden raivauksesta ja roskien siivoamisesta. Monumentin adoptoijalla ei tarvitse olla aiempaa kokemusta kulttuuriperintökohteiden hoidosta, sillä hoitosuunnitelma laaditaan aina yhdessä Espoon Kaupunginmuseo KAMUn kanssa. Lisäksi KAMU tarjoaa tarpeen mukaan opastusta vapaaehtoisille.

Dalsvikin kartanon näkötorin rauniot, Eetu Sorvali/Espoon kaupunginmuseo KAMU

2.6.

viestintä

palvelu

Ulkosalla-tapahtumakonseptin käyttöönotto ja jalkauttaminen

Espoossa otetaan käyttöön ja markkinoidaan Ulkosalla-tapahtumakonseptia, joka tarjoaa uudenlaisen tavan tutustua omaan lähiluontoonsa ja sen muodostamiin tiloihin eli huoneisiin.

Toimenpide

Espoossa otetaan käyttöön Ulkosalla-tapahtumakonsepti, joka tarjoaa uudenlaisen tavan tutustua omaan lähiluontoonsa ja sen muodostamiin tiloihin eli huoneisiin. Ulkosalla-tapahtuman järjestämiseen liittyvät materiaalit tulostetaan ja kasataan helposti lainattavaan muotoon. Tapahtumamateriaalien lainauksesta viestitään Espoon nettisivuilla ja konseptia markkinoidaan esimerkiksi asukkaille, asukasyhdistyksille ja asukaspuistoille. Tavoitteena on tarjota espoolaisille yhdistyksille ja toimijoille helppo mahdollisuus järjestää matalan kynnyksen Ulkosalla-tapahtuma, jonka avulla asukkaita kannustetaan tutustumaan omaan lähiluontoonsa ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Espoon ensimmäinen Ulkosalla-tapahtuma järjestettiin Villa Elfvikin luontotalon toimesta sen lähiympäristössä lokakuussa 2021.

Vuosina 2022–2023 materiaali viedään yhdistysten, yhteisöjen ja yksityishenkilöiden saataville kaupungin nettisivuille ja materiaalista viestitään aktiivisesti.

Vastuullinen toteuttaja Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus (Villa Elfvikin luontotalo)

Yhteistyökumppanit Kasvun ja oppimisen toimiala; suomenkielinen varhaiskasvatus; Liikunta ja urheilu

Tulokset Espoolaiset yhdistyksillä on mahdollisuus järjestää matalan kynnyksen ulkoilmatapahtumia lähiluonnossa.

Toteutuksen mittari Järjestettyjen Ulkosalla-tapahtumien määrä

Tavoite Vuoteen 2023 mennessä vähintään 3 eri Ulkosalla-tapahtumaa Espoossa.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Ulkosalla-konsepti on syntynyt Allergia-, iho- ja astmaliiton, Folkhälsan Förbundetin ja Suomen Ladun yhteistyönä osana vuoden 2020 SitraLab-koulutusohjelmaa. Tavoitteena on auttaa ihmisiä huomaamaan lähiluonnon merkitys ja ainutlaatuisuus sekä avartaa näkemyksiä siitä, mitä kaikkea lähiluonnossa voi tehdä. Materiaalit on tehty suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

katso myös
1.5.

**EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE**

LYHYT

YKSI

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Karakallion luontopolun toteutus Rastaalan koulun kanssa

Vuonna 2021 avattiin Karakallioon Rastaalan koulun lähiympäristöön uusi luontopolku onnistuneessa yhteistyössä koulun, kaupunkitekniikan keskuksen ja ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen kanssa. Aloite projektille saatiin opettajilta, joiden mukaan koulun lähimetsä oli liian vähän käytetty mutta optimaalinen oppimisympäristö oppilaille. Luontopolun opastaulujen sisällöt on suunniteltu ja toteutettu yhdessä koulun oppilaiden kanssa: reitin varrelta löytyvissä opastauluissa on QR-koodi, jonka avulla vierailija voi tutustua oppilaiden tuottamiin teksteihin, kuviin ja äänimaisemaan.

Laajalahti, Jussi Helimäki

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Olarin terveysluontopolku

Espoon ensimmäinen terveysluontopolku perustettiin Espoon Keskuspuistoon 2018–2019. Olarin terveysluontopolku perustettiin paikallisen Olari-seuran aloitteesta, joka vastasi myös luontopolun toteutuksesta. Luontopolun suunnitteluun osallistettiin myös muita potentiaalisia käyttäjäryhmiä, kuten kouluja, yhdistyksiä ja alueen asukkaita, jotka osallistuivat terveysluontopolun suunnitteluun. Terveysluontopolulla kävijä kokee keskimääräistä enemmän sellaisia luonnon elementtejä, jotka vaikuttavat myönteisesti terveyteen ja hyvinvointiin. Olarin terveysluontopolku on noin 2,5 kilometrin pituinen luontopolku, jonka varrella on kahdeksan rastipistettä. Jokaisella rastilla on kolme erilaista tehtävää kolmella eri kielellä. Health&Greenspace-hankkeen pilottikokeiluna laadittiin Terveysluontopolun suunnitteluohje, joka esittelee hyviä käytäntöjä terveysluontopolun suunnitteluun yhteistyössä kaupungin ja asukas yhdistysten kanssa (kts. kpl 3.1.).

Olarin terveysluontopolku, Janne Ketola/Summit Media

Asukkaiden aktiivisuuden tukeminen luontokohteiden suunnittelussa ja ylläpidossa

Asukkaille ja asukasyhdistyksille viestitään mahdollisuuksista toimia yhteistyössä kaupungin kanssa uusien luontokohteiden valmistelussa ja suunnittelussa.

Toimenpide

Espoolaisia kannustetaan osallistumaan oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja toimimaan yhdessä kaupungin kanssa. Kaupungin viestinnässä korostetaan kaupungin kiinnostusta kaupunkilaisia osallistaviin hankkeisiin ja esitellään sellaisia hyviä käytäntöjä, joissa kaupunki on toiminut yhdessä asukkaiden kanssa luontopolun tai muun vastaavan hankkeen parissa. Yhtenä esimerkkinä voidaan hyödyntää Olarin terveystuontopolkua, jonka osallistavasta prosessista kertova [Terveystuontopolun suunnitteluohje](#) esittelee terveystuontopolun konseptin ja hyvät käytännöt, joiden mukaan Olarin terveystuontopolku perustettiin. Viestintää toteutetaan sekä sosiaalisessa mediassa että kaupungin nettisivuilla.

Vuosina 2022–2023 tuotetaan ja julkaistaan materiaalia kaupungin aikaisemmista asukaslähtöisistä suunnitteluhankkeista. Lisäksi suunnitellaan, kuinka terveystuontopolkukonseptia markkinoidaan kaupungin sisällä ja muille kaupungeille.

Vastuullinen toteuttaja Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Yhteistyökumppanit Espoolaiset yhdistykset

Tulokset Asukkaat ja asukasyhdistykset saavat lisää tietoa yhteistyömahdollisuuksista kaupungin kanssa ja innostuvat osallistumaan oman lähiympäristönsä kehittämiseen.

Toteutuksen mittari Asukaslähtöisten uusien projektien määrä Espoossa; suunnitteluohjeen inspiroimien uusien terveystuontopolkujen määrä Suomessa

Tavoite Vuoteen 2023 mennessä vähintään yksi uusi yhteistyöhanke ja yksi aloitettu terveystuontopolun suunnitteluprosessi.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Espoon Keskuspuistoon perustettiin vuonna 2019 terveystuontopolku, joka toteutettiin onnistuneessa yhteistyössä Olari-seuran ja Espoon kaupungin välillä. Espoo on kiinnostunut tukemaan asukkaita vastaavissa hankkeissa myös jatkossa ja tukee tämän yhteistyön syntymistä jakamalla tietoa jo tehdystä, onnistuneesta hankkeesta.

2.8.

Mun Espoo kartalla –kyselyn tulosten hyödyntäminen kaupungin toiminnassa

Ainutlaatuisen aineiston tuloksista viestitään sekä kaupungin sisällä että asukkaille ja yhteistyökumppaneille.

Toimenpide

Mun Espoo kartalla –kyselytutkimuksen ainutlaatuisesta aineistosta viestitään ja tiedotetaan kaupungin sisällä sekä kirjallisessa muodossa että lyhyiden tietoiskujen avulla. Lisäksi kyselytutkimuksen aineisto viedään nähtäville kaupungin sisäiseen karttapohjaiseen kuntatietojärjestelmään.

Toimenpiteen toteuttamisen jälkeen kaupungin eri yksiköiden työntekijät löytävät espoolaisten kokemuksellisen paikkatiedon aineiston kaupungin sisäisestä karttapalvelusta ja osaavat käyttää sitä lähtötietona omassa työssään. Työntekijät osaavat viestiä asiakirjoissa ja muissa yhteyksissä sitä, kuinka Mun Espoo kartalla –aineiston on vaikuttanut esimerkiksi kaavahankkeiden valmisteluun ja suunnitteluun tai kaupungin palveluiden kehittämiseen.

Vuosina 2022–2023 aineisto viedään nähtäville karttapalveluun ja kyselyn tuloksista tiedotetaan aktiivisesti.

Vastuullinen toteuttaja Kaupunkisuunnittelukeskus

Yhteistyökumppanit Kaupunkitekniikan keskus

Tulokset Asukkaiden kokemusperäinen tieto ja näkemykset toimivat lähtökohtana kaupungin toiminnalle.

Toteutuksen mittari Aineistoa hyödyntävien kaupungin työntekijöiden määrä

Tavoite Vuoteen 2023 mennessä aineiston tuntevat kaikki kaupungin työntekijät.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus toteutti vuonna 2020 laajan Mun Espoo kartalla -kyselyn osana Smart Planning for Healthy and Green and Nordic Cities – NORDGREEN -tutkimushanketta (Grant Number 95322). Tutkimushanke rahoitettiin NordForskin Sustainable Urban Development and Smart Cities -ohjelmasta. Karttapohjaisella asukaskyselyllä kartoitettiin espoolaisten näkemyksiä omasta kotikaupungistaan ja esimerkiksi tärkeiksi koetuista, epämiellyttävistä ja vapaa-ajan viettoon käytetyistä paikoista. Aineistossa korostui se, kuinka tärkeänä espoolaiset pitävät Espoon vehreyttä ja luonnonläheisyyttä, sillä iso osa vastauksista käsitteli kaupungin viherympäristöjä. Tutkimuksen tulosten analysointi ja hyödyntäminen ovat jo käynnissä, mutta tuloksista tiedottamista ja sisäistä koulutusta ei ole vielä aikataulutettu tai koordinoitu.

**EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE**

LYHYT

YKSI

Tavoite 3

SINIVIHERRAKENTEEN SUUNNITTELU JA YLLÄPITO

Kaupungin suunnittelussa huomioidaan ja turvataan siniviherrakenteen riittävyys ja laatu. Viher- ja virkistysalueiden sekä muiden ulkotilojen suunnittelu ja toteutus tehdään tavalla, joka turvaa laadukkaan siniviherympäristön asukkaille tarjoamat terveyshyödyt sekä kannustaa niiden hyödyntämiseen.

Tavoitteen toteutumiseksi tehtävät toimenpiteet

Nimi	Vastuullinen toteuttaja
3.1. Viheralueiden esteettömyys	Kaupunkitekniikan keskus; kaupunkisuunnittelukeskus
3.2. Pihasuunnittelu	Tilapalvelut
3.3. Viherkatot	Tilapalvelut
3.4. Kaavoituksen periaatteet	Kaupunkisuunnittelukeskus
3.5. Kaavahankkeet	Kaupunkisuunnittelukeskus
3.6. Ympäristöterveys	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
3.7. Tärkeät lähimetsät -selvitys	Kaupunkisuunnittelukeskus
3.8. Hiljaiset alueet	Kaupunkisuunnittelukeskus; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Riski

Kasvavassa kaupungissa siniviherrakenteen riittävää määrää ja laatua ei pystytä turvaamaan. Syynä voivat olla esimerkiksi epäonnistunut suunnittelu (laatu) ja/tai kilpailevat maankäytön intressit (määrä).

Ratkaisu

Toteutetaan tavoite KAUPUNGIN TOIMINNAN kehittämisestä (tavoite 4) ja varmistetaan, että oleelliset tiedot ovat viranhaltijoiden ja poliitikkojen saatavilla. Sitoutetaan poliittiset päättäjät ja muut toimijat luonnon terveyshyötyjen edistämiseen.

3.1.

Erityisryhmien ulkoilun edistäminen ulkoilureittien ja viheralueiden suunnittelun yhteydessä

viestintä

suunnittelu

Siniviherrakenteen suunnitteluhankkeiden yhteydessä parannetaan mahdollisuuksien mukaan kohteiden esteettömyyttä, saavutettavuutta ja käytettävyyttä.

Toimenpide

Tulevissa ulkoilureittien ja viheralueiden suunnitteluhankkeissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan ulkoilureitistön esteettömyyden, saavutettavuuden ja käytettävyyden parantamisen mahdollisuudet. Ikääntyvän väestön, erityisryhmien ja esteettömiä reittejä kaipaavien käyttäjien luontoliikuntaa tuetaan muun muassa sijoittamalla asumispalveluyksiköiden ja asutuksen läheisyydessä sijaitsevan virkistysalueitistön varrelle tarpeeksi levähdyspaikkoja, kuten penkkejä, sekä käsijohteita jyrkemille reittiosuuksille. Asemakaavatasolla ohjeellisella viheralueiden ja ulkoilureittien sijoittamisella varmistetaan, että eri käyttäjäryhmille on saatavilla soveltuvia reittejä. Näin asukkaille tarjotaan laajemman ulkoilualueverkoston ohella myös lyhyempiä, luonnonläheisiä reittejä lähellä asutusta.

Reitistön parantamisen lisäksi kiinnitetään huomiota helppokulkuisten reittien merkitsemiseen ja niistä tiedottamiseen niin, että jokainen löytää helposti itselleen soveltuvat reitit sekä maastosta että kaupungin ylläpitämillä sähköisillä alustoilta.

Vastuullinen toteuttaja

Kaupunkitekniikan keskus; kaupunkisuunnittelukeskus

Yhteistyökumppanit

Liikunta ja urheilu; vanhusten palvelut; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Tulokset

Myös heikommassa fyysisessä kunnossa oleville espoolaisille tarjotaan mahdollisuus jokapäiväiseen ulkoiluun vihreässä ympäristössä.

Toteutuksen mittari

Esteettömyyden lisäämiseen tähtäävien parannustoimenpiteiden määrä ja laatu

Tavoite

Vuoteen 2030 mennessä useamman palvelukeskusten läheisyydessä on helposti saavutettavia ja esteettömiä luontokohteita.

Strategiat ja ohjelmat

Viheralueohjelma

Tausta

Espoon väestö ikääntyy vauhdilla, ja iän karttuessa myös tarpeet ulkoilulle ja virkistysalueille muuttuvat. Ikäihmisten ja erityisryhmien luontoliikuntaa voidaan tukea esimerkiksi mahdollistamalla levähdyspaikkoja reitin varrella ja tiedottamalla eri käyttäjäryhmille soveltuvista reiteistä. Ulkoilureitin saavutettavuus esteettömästi koskee ulkoilureitin tasaisuuden ja matalien korkeusvaihteluiden lisäksi myös ulkoilureitille saapumisen esteettömyyttä läheisillä katualueilla ja esteettömiä parkkipaikkoja reitin aloituspisteessä. Espoolla on myös oma esteettömyysasiantuntija, jonka osaamista on mahdollista hyödyntää esteettömän ulkoilun mahdollistamiseksi. Uusien, täysin esteettömien reittien suunnittelu ei lisärahoituksen puuttuessa ole toistaiseksi mahdollista.

SISÄISESTI
RAHOITETTU

PITKÄ

TYÖPARI

Julkisten rakennushankkeiden pihasuunnittelun käytäntöjen kehittäminen

Julkisten rakennushankkeiden ulkotilojen suunnittelun yhteydessä painotetaan viheralueiden ja kasvillisuuden merkitystä viihtyisyyttä ja terveellisyyttä lisäävänä tekijänä.

Toimenpide

Julkisten rakennusten, kuten koulujen ja päiväkotien suunnitteluhankkeiden yhteydessä huomioidaan pihasuunnitteluohjeiden mukaisesti tonttien tarjoamat mahdollisuudet ekologisesti ja toiminnallisesti monimuotoiselle ympäristölle. Luonnolliset materiaalit, kuten karike, kunta, siirtonurmi ja istutuslaatikot monipuolistavat lasten elimistön mikrobistoa ja parantavat vastustuskykyä. Lisäksi päiväkotien ja koulujen pihojen luontohyötyjä voidaan lisätä istutuksilla, luonnonmukaisella hulevesien hallinnalla ja niittykasvien avulla. Vuonna 2022 päivitetyn suunnitteluohjeen mukaisesti pihapuiden ja tonteilla sijaitsevien luonnonkauniiden kaltaisten kohteiden säästämistä tarkastellaan kriittisesti, ja esimerkiksi olemassa olevaa puustoa ja avokallioita pyritään säästämään piholla aina kun mahdollista. Pihasuunnitteluohjeita noudattamalla säilytetään pihojen luontotarjoumat ja huolehditaan, että kulutukselle arka kasvillisuus on erotettu voimakkaalle kulumiselle alttiista paikoista ja toiminnoista. Uusia luontoalueita lisätään niissä kohteissa, joissa niitä ei vielä ole ja joissa kasvillisuuden säilymisen edellytykset ovat olemassa. Toimenpiteen avulla sanotetaan Espoon pyrkimykset kokonaisvaltaisesti kestävä ja viihtyisä kaupungin rakentamiselle.

Vuosina 2022–2023 laaditaan yleiset periaatteet koulujen ja päiväkotien pihojen kasvillisuuden määrän lisäämiseen ja hyödynnetään periaatteita uusien uudisrakennus- ja perusparannuskohteiden suunnittelussa.

Vastuullinen toteuttaja	Tilapalvelut
Yhteistyökumppanit	Kaupunkisuunnittelukeskus

Tulokset	Luonnon monimuotoisuus ja ympäristön viihtyisyys tuodaan osaksi espoolaista julkisten rakennusten suunnittelun mallia.
Toteutuksen mittari	Suunnitteluohjeiden jatkuva kehittäminen, käyttö ja noudattaminen
Tavoite	Vuoteen 2030 mennessä suunnitteluohjeita on noudatettu ja uusissa rakennushankkeissa luonnonmukaista ympäristöä ja puustoa on säästynyt aiempaa enemmän. Jokaisella vuoden 2022 jälkeen uudistetulla tai rakennetulla espoolaisella päiväkodilla on vehreä ja monimuotoinen piha, joka tukee lasten leikkiä ja ihon mikrobitasapainon kehittymistä.
Strategiat ja ohjelmat	

Tausta

Espoo ohjaa julkisten rakennushankkeiden toteutumista suunnitteluohjeilla, jotka määrittävät julkisten rakennusten suunnittelun ja toteutuksen periaatteet. Suunnittelijoita sitovien ohjeiden avulla kaupungin tahtotila ja periaatteet jalkautetaan käytäntöön ja itse tonteille. Suunnitteluohjeet päivitetään aika ajoin seuraten resurssitilannetta ja yhteiskunnallisia muutoksia.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Vallipuiston päiväkodin viherpiha

Vallipuiston päiväkodin piha peruskorjattiin vuonna 2019 osana Helsingin yliopiston tutkimushanketta. Peruskorjauksen yhteydessä päiväkodin pihalle tuotiin luonnollisia materiaaleja, kuten kariketta, kumttaa ja siirtonurmea. ADELE- ja KOTA-hankkeiden tulosten perusteella luonnolliset materiaalit päiväkodin pihalla monipuolistavat lasten ihon mikrobistoa ja parantavat vastustuskykyä. Parantunut vastustuskyky lapsuudessa voi puolestaan vähentää alttiutta esimerkiksi astmalle ja allergioille. Monipuolinen ja luonnonmukaisempi ympäristö vaikutti positiivisesti myös lasten luovaan leikkiin, liikkumiseen ja luontosuhteen kehittymiseen. Pilottikokeilun hyvien kokemusten perusteella vastaavia periaatteita tullaan noudattamaan myös muissa uudisrakentamis- ja perusparannuskohteissa Espoossa.

Vallipuiston päiväkoti, Anna Hakala

Viherkattojen määrän lisääminen julkisessa rakentamisessa

Viherkattojen tarvetta ja toteutusmahdollisuuksia arvioidaan kaikissa uusissa julkisissa rakennushankkeissa.

Toimenpide

Tilapalvelut tutkii tiiviiseen kaupunkirakenteeseen sijoittuvissa uudisrakennuskohteissa mahdollisuutta viherkaton rakentamiseen. Viherkatot soveltuvat erityisesti sellaiseen tiiviiseen kaupunkiympäristöön, jossa katupuiden juuret voivat vaurioittaa kadunalaista kunnallistekniikkaa tai putoavien lehtien poistaminen aiheuttaa kaupungille merkittäviä lisäkustannuksia.

Lisäksi tutkitaan mahdollisuutta lisätä aurinkokatosten tyyppimalleihin versio, jossa on kevytrakenteinen maksaruohokatto. Visuaalisen viherelementin lisäksi viherkatto muun muassa viivyyttää sadevesiä kevyellä sateella.

Vuosina 2022–2023 laaditaan yleiset periaatteet viherkattojen rakentamisesta Espoossa ja tarkastellaan mahdollisuutta viherkattoihin suunnitteilla olevissa kohteissa.

Vastuullinen toteuttaja Tilapalvelut

Yhteistyökumppanit

Tulokset	Rakennetun ympäristön kokonaisvihermassa kasvaa sellaisissa paikoissa, joissa olemassaolevan kasvillisuuden säästäminen ei ole mahdollista.
Toteutuksen mittari	Rakennettujen viherkattojen määrä; kaupungin vihermassan määrän maksimointi
Tavoite	Vuoteen 2030 mennessä kaikissa suunnitteluhankkeissa arvioidaan tarve ja mahdollisuudet viherkaton rakentamiseen. Uusia viherkattoja on rakennettu sinne missä se on tarkoituksenmukaista.
Strategiat ja ohjelmat	Viherkattovisio

Tausta

Espoon julkisista rakennuksista viherkattoja on muun muassa Ruusutorpan koululla ja Matinkylän uimahallilla, ja uusia on suunniteltu. Viherkattojen laajamittaista rakentamista rajoittavat rakentamisen aikaiset sekä kattorakenteiden huoltoon kuluvat kustannukset. Toisaalta viherkatto suojaa katon rakenteita, mikä voi pidentää katon käyttöikä. Joissain tapauksissa kustannustehokkaampaa on ehkäistä kaupungin lämpösaarekeilmiötä säästämällä kaupunkirakenteessa olemassaolevaa kasvillisuutta.

**SISÄISESTI
RAHOITETTU**

PITKÄ

YKSI

Siniviherrakenteen terveyshyötyjen kehittämisen periaatteet kaupunkisuunnittelussa

Kaavoituksen vaikutukset terveyden edistämiseksi ja terveyshaittojen ehkäisylle tehdään näkyviksi yleisten suunnitteluperiaatteiden laatimisen kautta.

Toimenpide

Kaupunkisuunnittelukeskus laatii suositukset, joiden mukaan kaupunkivihreä ja sen tarjoamat ekosysteemipalvelut turvataan ja niitä kehitetään yleiskaavatasolla. Suositukset toimivat muistilistana ja työkaluna siitä, kuinka ympäristön terveystieteiden näkökulma huomioidaan kaavahankkeiden tavoitteiden asettamisessa, vaikutusten arvioinnissa ja seurannassa. Toimenpiteen tavoitteena on integroida viherympäristön terveysvaikutukset tiiviiksi osaksi espoolaista kaupunkisuunnittelun mallia. Siniviherrakenteen terveyshyötyjen kehittämisen periaatteet ja suositukset laaditaan sisäisenä työnä kaupunkisuunnittelukeskuksen kesken olemassaolevia työkaluja, selvityksiä ja tutkimustietoa hyödyntäen. Ohjeistusta kehitetään ja päivitetään aina tarpeen mukaan.

Vuosina 2022–2023 laaditaan tavoitteet ja periaatteet siniviherrakenteen terveyshyötyjen tunnistamiseen yleiskaavoituksessa.

Vastuullinen toteuttaja	Kaupunkisuunnittelukeskus
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
Tulokset	Kaavoituksen vaikutukset terveydelle tehdään näkyviksi.
Toteutuksen mittari	Tavoitteiden, indikaattoreiden ja mittareiden määrittely
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä työryhmä on määritetty ja mittarit ja nykytila arvioitu.
Strategiat ja ohjelmat	

Tausta

Suomessa maankäyttö- ja rakennuslaki määrittää vaatimukset turvallisen, terveellisen ja viihtyisän elinympäristön luomiseksi, ja nämä toimivat lähtökohtana kaikille kaavahankkeille ja kaupungin toiminnalle. Vihreässä ja elinvoimaisessa Espoossa kaupunkilaisten terveys ja hyvinvointi voidaan ottaa näkökulmasti ja kehityskohteeksi jo hioutuneisiin kaupunkisuunnittelun prosesseihin.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Fiksusti kouluun -hanke

Espoossa käveltävyyttä ja koulumatkakävelyä on edistetty Fiksusti kouluun -hankkeessa, jota Kaupunkitekniiikan keskus koordinoi. Hankkeessa kerätään tietoa ja hyviä käytäntöjä, jotka tukevat kestäväää ja terveellistä liikkumista kouluun sekä pyörällä että jalan. Hankkeen aikana Espoossa on keskitytty tukemaan arkiympäristössä liikkumisen turvallisuutta ja panostettu koulujen pyöräilykasvatukseen.

Tuire Ruokosuo

Ympäristön terveystietokulman huomiointi kaavahankkeiden tavoitteiden asettamisessa, vaikutusten arvioinnissa ja seurannassa

Ympäristön vaikutukset terveydelle huomioidaan yleis- ja asemakaavoituksen eri vaiheissa niin, että tavoitteet terveellisestä, turvallisesta ja viihtyisästä elinympäristöstä toteutuvat.

Toimenpide

Kaavahankkeiden valmistelussa ja seurannassa huomioidaan siniviherrakenteen tuottamat terveyshyödyt ja muut ekosysteemipalvelut, joilla on vaikutusta kaupunkilaisten hyvinvointiin. Toimenpiteen tavoitteena on integroida viherympäristön terveysvaikutukset tiiviiksi osaksi espoolaista kaupunkisuunnittelun mallia esimerkiksi seuraavissa kaavahankkeiden valmistelun ja seurannan vaiheissa:

- Kaavojen **lähtötietojen selvityksessä** määritetään kaavan kannalta keskeiset tavoitteet, tarvittavat selvitykset ja reunaehdot. Lähtötietojen selvityksen yhteydessä voidaan jatkossa määritellä, millä tavoin kaava-alueella tulisi huomioida viherympäristön terveysvaikutuksia ja lähiluonnon saavutettavuutta.
- **Kaavan laatimisen aikana** kaavaratkaisussa huomioidaan erityisesti viher- ja virkistysalueiden laatu ja hyvä saavutettavuus. Molemmat ovat terveyttä tukevan ympäristön keskeisiä piirteitä.
- **Kaavaselostuksessa** ja kaavahankkeiden vaikutusten arvioinnissa arvioidaan ehdotetun kaavan vaikutuksia kaupunkilaisten terveyteen erityisesti silloin, kun kaava-alueella on merkittäviä viher- ja virkistysalueita ja lähiluontoa.
- **Kaavahankkeiden seurannan** tukena kokeillaan kaavaratkaisun terveysvaikutuksia kuvaavia mittareita ja indikaattoreita, joiden avulla kaava-alueen tuottamia terveyshyötyjä on mahdollista mitata.

Eri yksiköiden asiantuntijuutta hyödynnetään esimerkiksi hankkeiden tai asemakaavojen lähtötietojen keräyksen yhteydessä ja/tai osana osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa. Vuosina 2022–2023 terveystietokulma tuodaan osaksi kaupunkisuunnittelun prosesseja ja uudenlaista näkökulmaa pilotoidaan useammassa kaavahankkeessa.

Vastuullinen toteuttaja	Kaupunkisuunnittelukeskus
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
Tulokset	Kaupunkilaisten elinympäristön terveellisyys ja vehreys lisääntyvät kaupunkisuunnittelun prosessien kehittymisen kautta.
Toteutuksen mittari	Toteutettu kehitystyö ja sen integrointi olemassaolevaan työhön
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä terveystietokulma otetaan huomioon kaikissa keskeisimmässä kaavoituksen vaiheissa.
Strategiat ja ohjelmat	

katso myös
3.4. & 3.6.

Tausta

Suomessa maankäyttö- ja rakennuslaki määrittää vaatimukset turvallisen, terveellisen ja viihtyisän elinympäristön luomiseksi, ja nämä toimivat lähtökohtana kaikille kaavahankkeille ja kaupungin toiminnalle. Vihreässä ja elinvoimaisessa Espoossa kaupunkilaisten terveys ja hyvinvointi voidaan ottaa näkökulmaksi ja kehityskohteeksi jo hioutuneisiin kaupunkisuunnittelun prosesseihin.

EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE

PITKÄ

TYÖPARI

3.6.

Siniviherrakenteen terveysvaikutusten huomiointi ympäristöterveyden antamissa lausunnoissa

Ympäristöterveyden yksikön antamissa rakennus- ja kaavahankkeiden lausunnoissa huomioidaan viherympäristöjen rooli terveyshaittojen ennaltaehkäisyssä ja terveyden edistämisessä.

Toimenpide

Ympäristöterveydenhuollon antamissa rakennus- ja kaavahankkeiden lausunnoissa huomioidaan siniviherrakenteen terveysvaikutukset, mm. katupuiden ja viheralueiden vaikutukset meluun, hulevesiin, ilmansaasteisiin, lämmönsäätelyyn ja tuuliolosuhteisiin. Tavoitteena on omien sisäisten ohjeiden tarkentaminen.

Vuosina 2022–2023 määritetään ympäristöterveyden toimintatavat terveyshaittojen ehkäisemiseksi siniviherrakenteen avulla. Sisäisiä ohjeistuksia päivitetään sisältämään myös kasvillisuuden vaikutukset terveydelle.

Vastuullinen toteuttaja	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus (Ympäristöterveys)
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus (muut yksiköt); kaupunkisuunnittelukeskus
Tulokset	Ympäristön terveellisyys turvataan ja mahdollisia terveyshaittoja hoidetaan ennaltaehkäisevästi.
Toteutuksen mittari	Ohjeistuksen täsmentäminen ja sen hyödyntäminen
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä siniviherrakenteen huomioiva lausuntomenettely on aktiivisesti käytössä terveydensuojelun antamissa lausunnoissa.
Strategiat ja ohjelmat	Valvontasuunnitelmat

Tausta

Rakennuspiirustuksien lausuntovaiheessa kiinnitetään huomiota piha-alueen terveyteen ja turvallisuuteen. Kaavoituksen lausuntovaiheessa kiinnitetään huomiota elinympäristön terveyteen ja turvallisuuteen kuten meluun, hajuihin sekä uima- ja talousvesien laatuun.

katso myös
3.5.

**EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE**

PITKÄ

YKSI

Tärkeät lähimetsät - Espoon koulu- ja päiväkotimetsät -selvityksen päivitys

Päiväkotien hyödyntämät lähimetsät kartoitetaan monialaisen työryhmän toimesta niin, että kasvulle ja oppimiselle tärkeät lähimetsät tunnustetaan ja huomioidaan maankäytön ja metsienhoidon suunnittelussa.

Toimenpide

Hankitaan resurssit ja perustetaan työryhmä Tärkeät lähimetsät - Espoon koulu- ja päiväkotimetsät -selvityksen päivitystä varten. Kohdennetusti päiväkodeille suunnatussa kyselyssä selvitetään päiväkotien hyödyntämien lähimetsien ja luonnonympäristöjen tarkka sijainti sekä esimerkiksi käytettyjä reittejä lähimetsään. Case-esimerkkeinä voidaan selvityksessä tarkastella myös luonnonympäristöjen merkityksellisiä erityispiirteitä (tarjoutmia) lapsille. Kyselyn muotoilun ja markkinoinnin yhteydessä selvityksen tavoitteita ja tarkoitusta tarkennetaan. Tarvittaessa vastaajia opastetaan tarkentamaan kyselyn rajauksia ja kohdentamaan vastauksensa kaupunkirakenteeseen sijoittuviin metsäalueisiin. Selvityksen valmistumisen jälkeen aineisto viedään eri yksiköiden saataville kaupungin karttapohjaiseen kuntatietojärjestelmään ja kaupungin työntekijöitä opastetaan aineiston käyttöön.

Päiväkodeille toteutetun kyselyn ja selvityksen jälkeen vastaava selvitys voidaan toteuttaa myös ala- ja yläasteille sekä esimerkiksi vanhus- ja vammaispalveluyksiköille. Uudistettavassa kyselyssä hyödynnetään uusia sähköisiä kyselytyökaluja ja se muotoillaan sellaiseksi, joka vastaa kaupungin kehittämisen, luonnonhoidon toimenpiteiden ja kaupunkisuunnittelun tarpeisiin. Projektityöryhmä koostuu eri yksiköiden ja toimialojen edustajista, ja hanketta vetää kaupunkisuunnittelukeskus. Rahoituksen varmistuttua selvityksen tekemiseen palkataan projektityöntekijä.

Vuosina 2022–2023 haetaan hankkeelle rahoitusta. Rahoituksen myöntämisen jälkeen työ aloitetaan perustamalla monialainen työryhmä, jonka vastuulla selvityksen toteuttaminen on.

Vastuullinen toteuttaja	Kaupunkisuunnittelukeskus
Yhteistyökumppanit	Suomenkielinen varhaiskasvatus; Suomenkielinen perusopetus; Suomenkielinen toisen asteen koulutus ja nuorisopalvelut; Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus; Kaupunkitekniikan keskus; Kestävä Espoo –kehitysohjelma Aalto-yliopisto
Tulokset	Päiväkotien ja perusopetuksen hyödyntämät lähimetsät kartoitetaan ja saatetaan kaupungin muiden yksiköiden tietoon niin, että tärkeimmät lähimetsät tulevat turvatuiksi.
Toteutuksen mittari	Selvityksen toteutus
Tavoite	Vuoteen 2025 mennessä selvitys on toteutettu, aineisto viety kaupungin karttapalveluihin ja selvityksen tulokset kaupungin eri yksiköiden aktiivisessa käytössä.
Strategiat ja ohjelmat	Tärkeät lähimetsät - Espoon koulu- ja päiväkotimetsät -selvitys 2014; Kestävä Espoo; Espoon varhaiskasvatussuunnitelma

Tausta

Osana valtakunnallista Suomen luonnonsuojeluliiton Koulumetsät arvoonsa -hanketta laadittiin vuonna 2013 toteutettu ja 2014 julkaistu selvitys [Espoon koulujen ja päiväkotien tärkeistä lähimetsistä](#). Kaksiosaiseen, karttapohjaiseen kyselyyn vastasi tuolloin yhteensä yli 200 koulua ja päiväkotia. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty esimerkiksi kaupungin metsien hoidossa. Kaupunkisuunnittelussa kyselyn karttamerkintöjä on tarkasteltu suuntaa-antavina. Päivitettävän ja kohdennettavan selvityksen avulla varmistetaan, että kyselyn tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää täysimääräisesti osana kaupunkisuunnittelua ja luonnonhoidon toimenpiteitä niin, että koulujen ja päiväkotien tärkeät lähimetsät tulevat turvatuksi. Tärkeiden lähimetsien karttatiedon päivittämisestä on tehty myös valtuustoaloite.

Lasten säännöllinen ulkoilu lähimetsässä ja muissa ulkotiloissa on kirjattu osaksi Espoon varhaiskasvatussuunnitelmaa. Nuorten vapaa-ajanviettopaikkoja koskevaa paikkatietoa löytyy paljon jo vuonna 2019 toteutetun Mun Espoo kartalla -kyselyn aineistosta.

Hyviä käytäntöjä muualta! Koulu- ja päiväkotimetsäkartoitukset

Espoon ensimmäinen koulu- ja päiväkotimetsäkartoitus oli Suomen ensimmäisiä, mutta kattavia lähiluontokartoituksia on tehty muuallakin. Esimerkiksi [Lahden kaupungin varhaiskasvatysyksiköiden lähiluontokartoituksen](#) (Kortelainen, E. 2015) menetelmä perustuu Espoon selvityksen tapaan Suomen Luonnonsuojeluliiton oppaaseen [Koulumetsäopas - käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen](#) (Sahi, V. & Suomen luonnonsuojeluliitto 2014). Espoossa Koulumetsäopasta painatettiin Kestävä Espoo -ohjelman rahoituksella ja jaettiin kaikkiin Espoon kouluihin ja varhaiskasvatuksen yksiköihin Lähiluontovuonna 2015.

Hiljaisiksi koettuja alueita koskevan aineiston hyödyntäminen

Olemassa olevia aineistoja asukkaiden hiljaisiksi ja rauhallisiksi kokemista paikoista analysoidaan ja hyödynnetään kaupunkisuunnittelussa.

Toimenpide

Kaupunkisuunnittelukeskus toteuttaa analyysin, jossa verrataan olemassa olevia aineistoja asukkaiden hiljaisiksi kokemista paikoista ympäristömeludirektiivin mukaisiin melumallinnuksiin. Kevyen aineistoja yhdistävän analyysin avulla Espoo kerää tietoa siitä, mitkä paikat asukkaat kokevat hiljaisiksi ja joita he hyödyntävät rauhoittumiseen. Melumallinnuksen lisäksi hiljaisiksi koettuja paikkoja voidaan lisäksi verrata kaupungin viher- ja virkistysalueverkostoon ja viime vuosina toteutettuihin maankäytön ja liikennemäärien muutoksiin. Analyysissä hyödynnetään Mun Espoo kartalla -kyselyn vastauksia rauhoittumiseen käytetyistä alueista ja vuonna 2016 toteutetun hiljaisten alueiden selvityksen aineistoja. Melulähteistä kartoitetaan olemassa olevan tie- ja rautatiemelun sekä lentoliikenteen lisäksi tarvittaessa myös pistemäisiä melukohteita, kuten teollisuusalueita, sekä niiden vaikutusalueita. Samalla voidaan arvioida myös esimerkiksi hiljaisten alueiden saavutettavuutta.

Analyysin tulokset ja aineistot viedään kaupungin muiden yksiköiden nähtäville kaupungin sisäiseen kuntatietojärjestelmään. Oleellisilta osin tietoja voidaan sisällyttää jatkossa esimerkiksi yleiskaavan ominaisuus- ja lisätietoihin lähtötietona jatkokehitykselle. Analyysiiä hyödynnetään jatkossa erityisesti kaupunkisuunnittelijoiden työkaluna lisäten tietoa sekä absoluuttisesti mitattuna hiljaisista että erityisesti hiljaisiksi koetuista alueista. Tarvittaessa selvitetään tarvetta toteuttaa asukaskysely hiljaisiksi koetuista alueista uudelleen noin viiden vuoden kuluttua, kun maankäytössä on tapahtunut oleellisia muutoksia ja tietoja on tarve päivittää joko koko kaupungin tasolla tai aluekohtaisesti.

Työ toteutetaan kaupunkisuunnittelukeskuksen harjoittelijan tai työntekijän toimesta vuosien 2022–2023 aikana.

Vastuullinen toteuttaja	Kaupunkisuunnittelukeskus
Yhteistyökumppanit	Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
Tulokset	Hiljaisiksi koetut alueet pystytään aiempaa paremmin turvaamaan.
Toteutuksen mittari	Aineiston läpikäynti ja analyysien toteuttaminen
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä aineistojen pohjalta on toteutettu suunnitellut analyysit.
Strategiat ja ohjelmat	
Rahoituksen myöntäjä	Kaupunkisuunnittelukeskus

Hyviä käytäntöjä muualta!

Limerickin Hush City -näkökulma suunnitteluun

Limerickissä, Irlannissa otettiin käyttöön Hush City -sovellus, jonka kautta kaupunkilaiset voivat merkitä kartalle hiljaisiksi ja rauhallisiksi kokemiaan paikkoja kaupungissa. Vapaaehtoisten käyttäjien keräämän tiedon avulla kaupunkisuunnittelijat ja päättäjät saivat lisää tietoa hiljaisten alueiden suunnittelun ja siten suojelun tueksi.

Tausta

Koetulla melulla on todistetusti vaikutuksia ympäristön terveys- ja laatuvaikutuksiin, kuten koettuun miellyttävyyteen ja rauhallisuuteen. Espoossa on kerätty aineistoa hiljaisiksi ja rauhallisiksi koetuista alueista muun muassa vuoden 2019 Mun Espoo kartalla -kyselyllä ja vuonna 2016 toteutetussa hiljaisiksi koettujen alueiden kyselyssä, joista jälkimmäinen toteutettiin vapaaehtoisena ja kertaluontoisena lisäselvityksenä ympäristömeludirektiivin mukaiselle melumallinnukselle. Kyselyssä verrattiin asukkaiden merkitsemiä hiljaisia paikkoja 45 dB melun raja-arvoon. Melumallinnus ja kaupunkisuunnittelu keskittyvät pääasiassa meluisiin paikkoihin ja niiden laadun parantamiseen, jolloin hiljaisten alueiden selvityksen avulla pystyttiin keräämään tietoa kaupunkilaisten arvostamista hiljaisista paikoista ja siten alueiden virkistyskäyttöpotentiaalista. Merkittävä osa hiljaisiksi merkityistä paikoista sijoittui luonnonympäristöihin. Seuraava, viiden vuoden välein toteutettava melumallinnus valmistuu vuonna 2022.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Green Paths -sovellus

Helsingin yliopiston Digital Geography Lab on kehittänyt Green Paths -reittioppaan, joka tarjoaa kävelijöille ja pyöräilijöille reittivaihtoehtoja niiden vehreyden ja hyvän ilmanlaadun perusteella. Sovellus toimii toistaiseksi Espoossa, Helsingissä, Vantaalla ja Kauniaisissa. Ympäristön laadun on todettu vaikuttavan oleellisesti matkakokemukseen ja lisäävän liikuntaa. Sovellus ehdottaa reittejä, joissa ilmaan saaste pitoisuudet ja melutaso ovat matalampia kuin mahdollisesti nopeammilla, mutta usein saastuneemmilla reiteillä. Työkalu sisältää myös ohjelmointirajapinnan, jonka avulla ympäristön kannalta optimoituja reititystuloksia voidaan viedä muihin sovelluksiin. Lähdekoodin saatavuus auttaa myös muita kehittäjiä ottamaan ympäristökustannustekijät huomioon matkasovelluksissaan.

Digital Geography Lab/Helsingin yliopisto

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Rakkauten puutarha

Suurpeltoon on perustettu Rakkauten puutarha, joka on Espoon ekologinen ja yhteisöllinen vaihtoehto lukoille rakkauten silloissa. Puutarhaan istutetaan hedelmäpuu, joka symboloi rakkautta toisen ihmisen, naapuruston tai yhteisön lisäksi myös luontoa kohtaan. Rakkauten puutarha syntyy vähitellen vuosien saatossa asukkaiden istuttaessa puita haluamiinsa kohtiin. Jokainen puun istuttanut on vastuussa sen kastelusta ja hoidosta. Kaupunki tarjoaa tarvittaessa opastusta puun istutuksesta ja hoidosta.

Suurpellon Rakkauten puutarha, Roope Permanto/Otavamedia

Tavoite 4

TIEDOLLA TOIMIVA KAUPUNKI

Espoossa sekä asukkaat että kaupunkiorganisaatio tunnistavat luonnon, vesistöjen sekä viher- ja virkistysalueiden asukkaiden terveyttä ylläpitävät ja edistävät vaikutukset. Kaupunkiorganisaatiossa lähiympäristön terveyshyötyihin vaikuttavat prosessit, yksiköt ja toimialueet on tunnistettu. Jatkossa tätä tietoa hyödynnetään kaupungin päätöksenteossa ja toiminnassa aktiivisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti.

Tavoitteen toteutumiseksi tehtävät toimenpiteet

Name	Lead Agency
4.1. Viherhyvinvointiverkosto	kiertävä vastuu
4.2. Tietopankki	Hyvinvointi- ja terveystoimet; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
4.3. Paikatietoaineistot	Kaupunkisuunnittelukeskus
4.4. Prosessikuvaukset	Kaupunkitekniikan keskus
4.5. Terveystoimien ja liikunta- ja urheilupalveluiden yhteistyö	Terveystoimet; liikunta ja urheilu

Riski

Hankkeen tarjoama tieto siniviherrakenteen terveyshyödyistä ei tavoita oikeita kohderyhmiä, kuten asukkaita tai kaupungin virkahenkilöitä. Muutosta parempaan ei tällöin tapahdu. Syynä voi olla sisäisen ja ulkoisen viestinnän epäonnistuminen.

Ratkaisu

Panostetaan viestintään niin, että hankkeessa kerätty tieto on kaikkien kaupungin työntekijöiden ja asukkaiden tiedossa ja saatavilla. Panostetaan poliittisten päättäjien sitouttamiseen niin, että lähiympäristön ja hyvinvoinnin yhteys on laajalti tunnistettu ja osa kaupungin toimintaa.

Riski

Siniviherrakenteen suunnitteluun ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin tukemiseen liittyvien prosessien kuvauksia tai eri toimijoiden vastuualueita ei pystytä kartoittamaan. Hankkeen aikana saavutettu tieto jää kaupunkiorganisaation sisällä sirpaleiseksi, eikä toimintatapoja yhteistyön parantamiseksi kehitetä. Syynä voivat olla esimerkiksi resurssien puute, vastuuhenkilöiden puuttuminen tai muiden työtehtävien priorisointi.

Ratkaisu

Tärkeimmät toimijat osallistuvat toimintasuunnitelman laatimiseen koko prosessin ajan. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, missä kanavissa hankkeen tuloksista viestitään ja minne tietoa tallennetaan.

Viherhyvinvointiverkoston perustaminen

Kaupungin sisälle perustetaan verkosto, joka jatkaa tiedonvaihtoa ja yhteistyötä eri keskuksien välillä siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämiseksi.

Toimenpide

Kaupungin asiantuntijoille perustetaan ryhmä, joka jatkaa tiedonvaihtoa siniviherrakenteen terveysvaikutuksia edistävästä työstä Health&Greenspace-hankkeen päättymisen jälkeen. Ryhmän tarkoituksena on jakaa tietoa eri yksiköiden ajankohtaisista projekteista, lisätä yhteistyötä ja keskustelua eri yksiköiden välillä, ideoida uusia yhteistyön muotoja ja seurata toimintasuunnitelman toteutumista. Verkosto on valmisteleva asiantuntijaryhmä, joka toimii viestinviejänä ja vie ehdotukset jatkokehittäväksi ja edistettäväksi omille esihenkilöilleen. Toimenpiteen toteuttamisen jälkeen Espoolla on rakenteellinen, nimetty verkosto, joka vastaa tiedonvaihdon jatkumisesta liittyen siniviherrakenteen terveyshyötyihin ja niiden edistämiseen.

Verkosto rakennetaan Health&Greenspace-hankkeen asiantuntijaverkoston (ULG I) pohjalta ja tarvittaessa uusia jäseniä kutsutaan mukaan vuoden 2022 loppupuolella. Verkoston vetovastuussa on kerrallaan 1–2 keskusta/ yksikköä (puheenjohtaja ja sihteeri) aina vuoden kerrallaan. Verkosto kokoontuu 2–4 kertaa vuodessa, joista 1–2 kertaa voidaan järjestää uusien projektien esittelytilaisuutena.

Vuosina 2022–2023 luodaan rakenteet, määritetään tavoitteet ja aloitetaan verkoston toiminta. Verkoston toimintatapoja pilotoidaan verkoston ensimmäisillä tapaamisilla.

Vastuullinen toteuttaja	Vuosittain kiertävä vastuu, mukana kaikki Health&Greenspace-hankkeessa mukana olevat keskuksat ja Kestävän kehityksen osaamiskeskuksen edustaja.
--------------------------------	--

Yhteistyökumppanit	
---------------------------	--

Tulokset	Espoolla on rakenteellinen, nimetty verkosto, joka vastaa tiedonvaihdon jatkumisesta liittyen siniviherrakenteen terveyshyötyihin ja niiden edistämiseen.
-----------------	---

Toteutuksen mittari	Verkoston järjestämien tapaamisten määrä ja verkoston toiminnasta kerätty palaute
----------------------------	---

Tavoite	2023 mennessä: vähintään 4 verkostotapaamista ja suunnitelma toiminnan jatkamisesta.
----------------	--

Strategiat ja ohjelmat	
-------------------------------	--

Tausta

Espoon ULG I -paikallisverkoston jäsenet ovat kokeneet asiantuntijaverkoston olemassaolon hedelmälliseksi ja hyväksi tavaksi tehdä yhteistyötä eri yksiköiden välillä. Hankkeen päättymisen jälkeen toimintaa toivotaan jatkettavaksi, jotta tiedonkulku eri yksiköiden välillä ei katkea ja toimintasuunnitelman toteutumista on mahdollista arvioida. Kaupungin sisäisen tiedonvaihdon lisäksi toiminta jalostuu jatkossa sote-uudistuksen myötä Länsi-Uudenmaan sote-alueen ja Espoon kaupungin väliseksi yhteistyöksi.

Hyviä käytäntöjä Espoosta! Yleiskaava-areena

Kaupungin yleiskaavoittajien sisäinen tapaaminen kokoaa yleiskaavoituksen työntekijät kerran kuussa yhteen esittelemään ajankohtaisia asioita ja projekteja. Tietotaidon ylläpitämiseksi Yleiskaava-areenalle kutsutaan vaihtelevasti myös ulkopuolisia esittelijöitä. Areenalle on kutsuttu vierailijoita muun muassa Espoon eri toimialoilta, tutkimuslaitoksista ja -ryhmistä sekä muista organisaatioista.

Heidi-Hanna Karhu

Tietopankki kaupungin siniviherrakenteen terveysvaikutuksista

Kaupungin nettisivuille lisätään yhteinen tietosivu, joka kokoaa yhteen siniviherrakenteen tarjoamia terveyshyötyjä eri ikäisille ja -kuntoisille asukkaille.

Toimenpide

Kaupungin nettisivuille kootaan alasivu, joka kokoaa yhteen ja tiivistää hankkeen aikana kerättyä tietoa ja tutkimuksia kaupunkiluonnon terveyshyödyistä. Yleinen tietosivu linkitetään nettisivurakenteen kautta mm. sote-palveluiden, ympäristön ja kasvatuksen sivuille. Sivuston tietoja päivitetään aina tarpeen mukaan. Sivuston valmistumisen jälkeen kunkin kohderyhmän toiminnasta vastuussa olevat yksiköt vastaavat siitä, että sivun sisältö jaetaan yksiköiden henkilökunnalle ja tiedoksi ikäryhmille tai heidän huoltajilleen. Tiedonjako voi tapahtua esimerkiksi jäsenkirjeen, nettisivu-uutisen, sähköpostijakelun tai sisäisen intranetin kautta.

Kohderymänä ovat

- 1) varhaiskasvatuskäisten lasten huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilökunta
- 2) kouluikäisten lasten huoltajat ja opetushenkilökunta
- 3) nuoret ja nuorisopalveluiden henkilökunta
- 4) työikäinen väestö ja kaupungin henkilöstö
- 5) ikääntyvä väestö, omaiset ja vanhustenpalveluiden henkilökunta

Tietopaketin lisäksi sivulle linkitetään tämän toimintasuunnitelman liitteisiin kootut listat i) Espoon viheralueverkostoon ja hyvinvointiin liittyvistä selvityksistä ja ii) lisälukemistoa muista materiaaleista ja lähteistä. Espoon selvityksiin liitetään siitä vastannut yksikkö ja yhteys henkilön yhteystiedot, joiden avulla aiheesta kiinnostunut on suoraan yhteydessä oikeaan toimijaan.

Nettisivun avulla lisätään kuntalaisten tietoisuutta aiheesta ja tarjotaan eri ikäryhmille ja heidän kanssaan työskenteleville kohdennetusti tietoa siitä, miten ja miksi luonnon liikuminen on kannattavaa. Näin esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan on helpompaa perustella vanhemmille tutkimusperustaisesti ulkoilun ja likaantumisen merkitystä lapsen terveydelle.

Vuosina 2022–2023 kirjoitetaan tekstit, viedään sisältö julkiseksi ja toimitetaan materiaali tiedoksi eri yksiköille mainostamista varten.

Vastuullinen toteuttaja

Terveyspalvelut; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus; suomenkielinen perusopetus; suomenkielinen varhaiskasvatus; nuorisopalvelut; vanhusten palvelut

Yhteistyökumppanit

Liikunta ja urheilu

Tulokset

Yhteen paikkaan koottujen tietojen avulla siniviherrakenteen terveyshyödyt tehdään näkyväksi asukkaille, joita kannustetaan hyödyntämään viheralueiden terveyttä edistäviä vaikutuksia.

Toteutuksen mittari

Nettisivujen ja materiaalien määrä ja laatu ja materiaalin hyödyntäminen viestinnässä.

Tavoite

Vuoteen 2023 mennessä sisällöt on tuotettu ja julkaistu ja saatettu tiedoksi asukkaille eri yksiköiden omien viestintäkanavien kautta.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Tutkimusta luontokosketuksen terveyshyödyistä on paljon, mutta tieto on osin sirpaleista eikä vielä saavuttanut kaikkia tarpeellisia kohderyhmiä. Espoon lähiluonnon tarjoamia luontohyötyjä on kartoitettu esimerkiksi vuonna 2018 laaditun Ekosysteemipalveluanalyysin yhteydessä. Kaupungin tuottaman ja kokoaman tiedon avulla tutkimustietoa tuodaan julki oikeille kohderyhmille ja siten perustellaan tarvetta luonnossa tapahtuvalle toiminnalle eri ikäryhmissä. Myös Espoossa on jo aikaisemmin tehty työtä kaupunkiympäristön terveellisyyden turvaamiseksi. Yhdelle sivulle koottuna kaupungin tekemä työ tehdään asukkaille näkyväksi ja helposti saavutettavaksi.

4.3.

Paikkatietoaineistojen saavutettavuuden parantaminen

Tärkeimmät kaupungin tuottamat selvitykset ja niiden aineistot siniviherrakenteesta viedään kaupungin muiden yksiköiden saataville kaupungin karttapalveluun.

Toimenpide

Keskeiset kaupunkisuunnittelukeskuksessa laaditut, siniviherrakenteeseen liittyvät selvitykset ja niiden aineistot viedään muille yksiköille nähtäville kaupungin sisäiseen karttapohjaiseen kuntatietojärjestelmään. Jo karttajärjestelmään syötettyjen aluerajausten ja aineistojen lisäksi erilaisissa selvityksissä tuotetut aineistot tarjoavat selvitysten tulokset myös muiden yksiköiden työn tueksi. Tulevaisuudessa voidaan selvittää mahdollisuutta viedä aineistoja myös asukkaille nähtäväksi.

Vuosina 2022–2023 kootaan työryhmä, joka tunnistaa ohjelmiston asettamat reunaehdot aineiston lisäämiseksi karttapalveluun. Tarvittavilta osin aineisto toimitetaan karttapalveluun.

Vastuullinen toteuttaja

Kaupunkisuunnittelukeskus

Yhteistyökumppanit

Kaupunkitekniikan keskus; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus

Tulokset

Kaupungin sisällä tieto siniviherrakenteen tarjoamista terveyshyödyistä saavuttaa oikeat kohderyhmät ja käyttäjät, eikä samaa työtä tehdä useaan kertaan.

Toteutuksen mittari

Karttapalveluun vietyjen aineistojen määrä.

Tavoite

Vuoteen 2025 mennessä kuntatietojärjestelmän kautta löytyvät keskeiset viher- ja virkistysalueisiin sekä kaupunkiluontoon liittyvät selvitykset/raportit.

Strategiat ja ohjelmat

Tausta

Kaupungin sisäisestä karttapalvelusta löytyvät nykyisin eri yksiköiden tuottamat perustiedot esimerkiksi viher- ja virkistysalueista, puistoista ja ulkoilureiteistä. Näiden lisäksi lukuisissa selvityksissä on tuotettu paikkakohtaista ja tarkempaa tietoa eri suunnitteluasteilla, mutta nämä aineistot eivät toistaiseksi ole olleet kaikkien saatavilla.

EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE

KESKIPITKÄ

YKSI

Siniviherrakenteen suunnittelun ja ylläpidon prosessikuvausten laatiminen

Kaupungin tärkeimmistä siniviherrakenteen suunnittelun ja ylläpidon toimintatavoista laaditaan selkeät kuvaukset, jotka tukevat asukkaiden vaikuttamisen oikea-aikaisuutta ja kaupungin sisäistä tiedonvaihtoa.

Toimenpide

Kaupunkitekniikan keskus laatii oppaan, jossa kuvataan siniviherrakenteen suunnittelun ja ylläpidon käytäntöjä ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia suunnittelun ja ylläpidon eri vaiheissa. Prosessikuvaukset esimerkiksi puistojen, istutusten, ulkoilureittien ja luontopolkujen suunnittelusta ja kunnossapidosta viedään asukkaiden ja kaupungin työntekijöiden saataville kaupungin nettisivuille ja intranettiin. Yhdessä suunnittelun ja ylläpidon käytäntöjen kanssa selvennetään myös vastuunjakoja eri yksiköiden välillä. Kaupunkitekniikan keskuksen opasta täydennetään tarvittavin osin kaupunkisuunnittelukeskuksen ja ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen toimesta.

Prosessikuvausten avulla kaupungin työntekijöille ja asukkaille syntyy parempi käsitys siitä, missä vaiheessa osallistuminen suunnitteluun on kannattavaa. Asukkaat ja kaupungin toimipisteet saavat tietoa siitä, kuinka ja kenelle on mahdollista ehdottaa kaupungin vehreyttä ja viihtyisyyttä lisääviä toimenpiteitä, kuten puiden istuttamista, istutuksia, penkkejä tai linnunpönttöjä. Samalla asukkaat saavat tietoa siitä, kuinka esimerkiksi puistoja tai luontopolkuja suunnitellaan ja istutuksia hoidetaan. Prosessikuvaukset laaditaan hyödyttämään asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisen lisäksi myös kaupungin sisäistä verkostoitumista ja tiedonvaihtoa. Kuvauksia laadittaessa kiinnitetään siten huomiota erityisesti näiden kohderyhmien tarpeisiin.

Vuosina 2022–2023 laaditaan kaupunkitekniikan keskuksen opas ja viedään se julkiseksi sekä kaupungin sisäisiin että ulkoisiin viestintäkanaviin.

Vastuullinen toteuttaja	Kaupunkitekniikan keskus
Yhteistyökumppanit	Kaupunkisuunnittelukeskus; ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus
Tulokset	Kaupungin toiminnasta tulee tehokkaampaa, viestintä paranee ja kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät.
Toteutuksen mittari	Prosessikuvausten ja oppaan valmistuminen
Tavoite	Vuoteen 2023 mennessä materiaali on julkaistu.
Strategiat ja ohjelmat	

Tausta

Laajassa kaupunkiorganisaatiossa kaikilla kaupungin työntekijöillä ei välttämättä ole tietoa siitä, minkä keskuksen tai yksikön vastuulle kukin toiminta kuuluu. Tieto on ollut hajallaan, ja esimerkiksi kysymyksiä ja asiakaspalautetta ohjautuu asiakkailta väärille tahoille. Tämä hidastaa asiakaspalvelua ja vie tarpeettomasti resursseja. Siniviherrakenteen suunnitteluun ja ylläpitoon liittyvien prosessikuvausten ja nimettyjen vastuutahojen avulla keskitetään oleellista tietoa helposti sitä tarvitsevien saataville.

EI TARVETTA
RAHOITUKSELLE

LYHYT

YKSI

4.5.

Terveyspalveluiden ja liikunnan ja urheilun välisen yhteistyön tiivistäminen

Terveyspalveluiden asiakkaita ohjataan kohdennetusti kaupungin tarjoamien liikunta- ja urheilupalveluiden piiriin. Liikunnan harrastaminen tukee sekä asiakkaiden henkistä että fyysistä hyvinvointia ja auttaa parantumaan.

Toimenpide

Terveyspalveluiden ja liikunnan ja urheilun tulosityksikön välistä yhteistyötä tiivistetään mielenterveys- ja päihdepalveluiden ja terveysasemien asiakkaiden ohjauksessa liikuntapalveluiden piiriin. Kanssakäymistä ja yhteistyötä tiivistetään muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:

- Liikunta ja urheilu tuottaa ammattilaisille kohdennetun videon kaupungin liikuntapalveluista. Esittelyvideo lisätään osaksi terveyspalveluiden **uuden henkilökunnan perehdytysvideomateriaaleja**. Videolla esitellään lyhyesti kaupungin tarjoamat liikuntapalvelut ja käytännön vinkit siihen, mistä liikuntapalveluista löytää lisätietoja. Videolla voidaan painottaa luonnossa liikkumisen tärkeyttä osana kuntoutumista. Perehdytysvideomateriaalien käyttöä pyritään laajentamaan myös niille palvelualueille, joilla se ei vielä ole käytössä (avosairaanhoido, mielenterveys- ja päihdepalvelut, terveysasematoiminta). Vastavalmistunutta videota voidaan jakaa muistutukseksi myös vanhoille työntekijöille esimerkiksi lyhyinä tietoisuuksina.
- Terveyspalveluissa luodaan selkeät **käytännöt ja toimintatavat** sille, kuinka asiakas ohjataan tuetusti liikunta- ja urheilupalveluiden piiriin. Näin sujuvoitetaan siirtymää eri palveluiden välillä ja tuetaan asiakasta hakeutumaan terveyttä ja kuntoutumista tukevan liikuntaharrastuksen pariin. Samalla varmistetaan tiedonkulku ja yhteistyö asiakkaan lähettävän (terveyspalvelut) ja vastaanottavan (liikunta ja urheilu) tahon välillä. Käytäntöjen luomisen ja käyttöönoton jälkeen niiden vastetta kuntoutumisen edistymiselle on arvioitava.
- Liikunnan ja urheilun tulosityksiköllä on pitkään ollut toimivaa yhteistyötä ja toimivat käytännöt fysioterapian kanssa niin, että erityisryhmien liikuntaryhmistä on varattu kiintiöpaikkoja fysioterapian asiakkaille. Jatkossa voidaan tarkastella mahdollisuutta lisätä **liikuntaryhmiin kiintiöpaikkoja** myös mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaille. Lisäksi voidaan tarkastella tarvetta mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaille suunnatuille, erillisille liikuntaryhmille.
- Mielenterveys- ja päihdepalveluiden **ryhmätoiminnan ohjelmassa** voidaan jatkossa lisätä ulkona lähiluonnossa tapahtuvien tapaamisten määrää. Ryhmissä voi käydä myös järjestöjen ja liikunnan ja urheilun tulosityksikön edustajia esittelemässä toimintaansa käytännön tekemisen kautta. Terveyspalveluiden ja järjestöjen yhteistyön tiivistämistä on kuvattu tarkemmin toimenpiteessä **2.1**.

Lisäksi esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden piirissä voidaan johdon päätöksellä ja resurssien mukaan toteuttaa nopeina kokeiluina asiakastapaamisten järjestämistä ulkona lähiluonnossa tai vihreän reseptin/kävelykaverin liittämistä osaksi asiakkaan hoitosuunnitelmaa. Kokeilun jälkeen toiminnan vaikutuksia ja onnistumista arvioidaan.

Yhteistyön kehittämisen mahdollistamiseksi voidaan tarvittaessa tarkastella tarvetta nimetä jokaiselta palvelualueelta ja esimerkiksi terveysasemalta ensisijainen yhteyshenkilö, jonka vastuulla on huolehtia toiminnan kehittämisestä ja yhteydenpidosta liikuntapalveluihin. Näin varmistetaan ajantasaisen tiedon kulkeutuminen eri yksiköiden välillä.

Vuosina 2022–2023 perustetaan työryhmä, joka kehittää ja lisää asiakasohjausta palveluiden välillä.

Vastuullinen toteuttaja	Terveyspalvelut; liikunta ja urheilu
Yhteistyökumppanit	

Tulokset	Mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaiden toimintakyky kohenee ja asiakkaat saavat toimivaa ja vaikuttavaa apua oman hyvinvointinsa tukemiseksi.
Toteutuksen mittari	Ohjattujen asiakkaiden määrä/vuosi
Tavoite	Vuoteen 2025 mennessä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mielenterveys- ja päihdepalveluiden ja Espoon kaupungin liikuntapalveluiden välillä on toimiva asiakasohjausmalli.
Strategiat ja ohjelmat	Luontoliikuntaohjelma

Tausta

Jo vähäinen liikunta erityisesti luonnossa auttaa tukemaan sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia ja edistää kuntoutumista. Esimerkiksi Luontoliikuntapassin avulla terveydenhuollon ammattilaiset voivat tukea asiakkaiden omaehtoista liikkumista luonnossa. Myös kävelykavereiden liittäminen osaksi hoitosuunnitelmaa kannustaa ulkoiluun. Liikuntaneuvonnan henkilökunta on satunnaisesti käynyt terveysasemilla kertomassa kaupungin liikuntapalveluista, mutta yhtenäisiä käytäntöjä ja toimintatapoja terveyspalveluiden asiakkaiden luontoliikunnan tukemiselle ei ole käytössä.

katso myös
1.3, 1.4. & 2.1.

Mitä jos..?

Toimintasuunnitelman laatimisen aikana esiintyi useita kehityskelpoisia ideoita, jotka eivät päätyneet ohjelmaan toimenpiteiksi esimerkiksi resurssien vähäisyyden ja priorisoinnin vuoksi. Osa toimenpide-ehdotuksista on listattu alle myöhempää ideointia ja kehitystyötä varten.

Luontopohjaiset ratkaisut viheraluesuunnittelussa

Yhtenä toimenpide-ehdotuksena esitettiin luontopohjaisten ratkaisuiden lisäämistä kaupungin viheraluesuunnittelussa, sisältäen muun muassa hulevesien hallintaa ja varjostavien paikkojen luomista viherelementeillä. Luontopohjaiset ratkaisut ovat kuitenkin jo osa Espoon toimintamallia viheraluesuunnittelussa, sillä kaupunkirakenteessa pyritään säästämään olemassa olevaa kasvillisuutta ja puustoa, ja esimerkiksi materiaaleja kierrätetään aina kun se on mahdollista. Uudenlaisia ratkaisuja tarkastellaan olemassa olevien resurssien puitteissa ja hyödynnetään silloin, kun se on mahdollista ja kustannustehokasta.

Kaupunkipuulinjauksen laatiminen

Kaupunkipuulinjauksen avulla Espooseen voitaisiin luoda käytännöt sille, mitä ja minne katu- ja puistopuita istutetaan ja kuinka kasvillisuuden määrää pystytään kaupungissa lisäämään. Toimintaohje konkretisoisi kaupungin strategian tavoitteita useilla kestävyden osa-alueilla. Samalla madallettaisiin kynnyksiä rohkeille kokeiluille ja uudennaiselle tavalle toimia Espoossa siniviherrakenteen terveellisyyden edistämiseksi. Toimintaohje koskisi pääasiassa katujen varsilla ja runsaspuustoisissa metsäpuistoissa sijaitsevia puita. Espoossa on jo suunniteltu katupuiden inventointia ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä, joten virallisen kaupunkipuulinjauksen laatimista ei nähty ajankohtaiseksi.

Vihreä resepti terveydenhoidossa

Arki- ja -luontoliikunnan avulla voidaan tukea potilaiden kuntoutumista ja edistää heidän hyvinvointiaan. Suomessa on testattu useissa eri sairaaloissa luontokosketusta osana potilaiden kuntoutumista hyvin tuloksin, vaikkakaan yleisiä käytäntöjä "vihreän reseptin" hyödyntämiselle ei vielä ole. Tulevaisuudessa lisätutkimuksen kautta voitaisiin esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaille tarjota mahdollisuutta vastaanottoon kävelykäyntinä potilaan omassa lähiympäristössä.

Aluefoorumien perustaminen

Kaupungin sisäistä tiedonvaihtoa helpottamaan suunniteltiin Aluefoorumeita, joissa suunnittelijat ja kaupungin muut toimijat tapaisivat suuralueittain muutaman kerran vuodessa. Aluefoorumitapaamisissa keskusteltaisiin mm. viireillä olevista kaavahankkeista ja kehitystyöstä ja tuotaisiin hankkeisiin osaamista eri yksiköistä. Työpajatyyppiset tapaamiset yhdistäisivät eri alojen asiantuntijoita aina käytännön työstä strategiseen kehittämiseen ja osallistaisivat alueen työntekijöitä oman toimintaympäristönsä suunnitteluun, ylläpitoon ja toiminnan kehittämiseen. Tapaamiseen kutsuttaisiin kohdennetusti kyseisellä suuralueella työskentelevät henkilöt, muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulujen opettajat, nuoriso-ohjaajat ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Tällä hetkellä toimialoilla ei ole resursseja tämän tyyppisen toiminnan kehittämiseen.

3

Toimintasuunnitelman toteutus

3.1. Toimintasuunnitelman muodostaminen

Health&Greenspace-hankkeen aktiivinen toteutusvaihe kesti kaksi vuotta kevästä 2020 kevääseen 2022. Hankkeen aikana järjestettiin useita erilaisia tapahtumia, laadittiin toimintasuunnitelmaa ja jaettiin hyviä käytäntöjä muiden hankekaupunkien kanssa. Kansainvälinen tiedonvaihto toteutui covid-19 pandemian seurauksena sekä yhteisinä etätapaamisina, että muutamina kaupunkivierailuina muihin hankekaupunkeihin. Yhteiset tapaamiset muiden hankekaupunkien kanssa tarjosivat useita kehityskelpoisia käytäntöjä ja työkaluja, joita kehittää edelleen Espooseen sopiviksi toimintatavoiksi. Kansainvälisten ja paikallisten tapaamisten tulokset on sisällytetty osaksi tämän toimintasuunnitelman toimenpiteitä.

Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelma on Health&Greenspace-hankkeen päätuotos. Espoossa toimintasuunnitelma toteutettiin tiiviissä yhteistyössä sekä kaupungin sisäisen Urban Local Group I (ULG I) -asiantuntijaverkoston kanssa, että useissa työpajoissa, webinaareissa ja muissa tapahtumissa. Toimintaa ja viestintää suunnattiin hankkeen aikana sekä kaupungin työntekijöille että Espoon asukkaille ja yhdistyksille. Toimintasuunnitelma muodostettiin useissa vaiheissa, jotka voidaan jakaa neljään osaan: ideointiin, toimenpiteiden suunnitteluun, toteutuksen suunnitteluun ja tiedon jakamiseen. Jokaisen vaiheen tuloksena oli entistä hioutuneempi versio toimintasuunnitelmasta. Oheiselle aikajanelle on kerätty toimintasuunnitelman laatimisen päävaiheet ja -tapahtumat.

Ideointi
toukokuu 2020 – huhtikuu 2021

Nykytila & odotukset -työpaja

ULG I-verkostolle järjestettiin hankkeen alussa työpaja, jossa kerättiin tietoa jo olemassa olevista hyvinvointia edistävästä käytännöistä ja ideointiin uusia toimintatapoja. Työpajassa muodostettiin kokonaiskuvaa nykytilanteesta ja haasteista Espoossa.

Työntekijöiden haastattelut

Jokaiselle hankkeessa mukana olevalle yksikölle järjestettiin haastattelu, jossa määritettiin tarkemmin kunkin yksikön vastuualueita, toimintaa ja mahdollisia toimenpiteitä. Yksiköt kokivat erityisen hedelmälliseksi määrittää, minkä muiden yksiköiden kanssa yhteistyö olisi kannattavaa.

Webinaarit

Kahdessa ULG II -verkostolle eli kaupungin työntekijöille järjestetyssä webinaarissa jaettiin tietoa ja keskusteltiin muun muassa siniviherakenteen terveyshyödyistä yleisesti, luonnonympäristöjen hyödyntämisestä kuntoutustoiminnassa sekä viheralueiden vaikutuksesta liikunta-aktiivisuuteen. Muutaman kuukauden välein järjestettyihin etätilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 90 Espoon työntekijää.

Toimintasuunnitelman tiekartta

Toimenpidetyöpaja I

ULG I-verkostolle järjestetyssä työpajassa karsittiin haastatteluista kerätyistä 70 toimenpide-ehdotuksesta parhaimmat jatkokehitykseen. Priorsointiin keskittyneen työpajan tulokset kerättiin toimenpidetaulukoihin, joita muokattuun toimenpiteestä vastuussa olevien yksiköiden kanssa yhä toteutuskelpoisempaan muotoon. Työpajan jälkeen ULG I-ryhmä muodosti toimintasuunnitelman vision ja päätavoitteet.

Senioreiden puistokävely Matinkylässä

Espoon senioreiden näkemyksiä kaupungin puistoista ja viheralueista kerättiin ULG III-verkoston tapaamisena. Yhteensä 24 senioria, 5 kaupungin edustajaa ja yksi tutkija kävelivät Matinkylän puistojen, katujen ja metsien läpi. Osallistujien kommentit ja ehdotukset kerättiin muistioon, joka välitettiin kaupungin eri yksiköiden tietoon.

Vierailu Vallipuiston päiväkodin viherpihalle

Helsingin yliopiston tutkijat ja päiväkodin henkilökunta esittelivät 10 kaupungin edustajalle Vallipuiston päiväkodin viherpihaa, joka uudistettiin peruskorjauksen yhteydessä tarjoamaan lapsille aiempaa enemmän luontokosketusta. Vierailun aikana syntyneet ideat kirjattiin osaksi toimintasuunnitelmaa.

Toimenpiteiden suunnittelu toukokuu 2021 – joulukuu 2021

Toteutuksen suunnittelu
tammikuu 2022 – toukokuu 2022

Toimintasuunnitelman vertaisarviointi

Health&Greenspace -hankkeen muut kaupungit arvioivat ja kommentoivat Espoon toimintasuunnitelmaa etätyöpajassa. Vertaisarviointi tarjosi toimintasuunnitelman kehittämiseen uusia näkökulmia ja kehitysehdotuksia jatkoon. Vertaisarvioinnin tulokset vietiin tiedoksi ULG I -verkostolle ja sisällytettiin osaksi toimintasuunnitelman seuraavaa luonnosversiota.

Toimintasuunnitelman luonnos

Toimenpidetyöpaja II

Toimenpide-ehdotusten kuvauksia käsiteltiin viimeisen kerran yhdessä ULG I -verkoston kanssa etätyöpajassa. Toimenpiteitä kuvaaviin taulukoihin tarkennettiin lisätietoja toimenpiteiden odotetuista tuloksista, indikaattoreista ja toteutuksen ensimmäisistä vaiheista. Työpajaan osallistuneiden 14 ULG-ryhmäläisen työpanoksella oli merkittävä vaikutus toimenpiteiden toteutuksen ja seurannan suunnitteluun.

Opintomatka

Lahden ympäristöpääkaupunkiin

Kahdeksan Espoon asiantuntijaa vieraili Lahdessa tutustumassa Lahden hyviin käytäntöihin viherympäristöjen ja asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Päivän aikana osallistujat vierailivat muun muassa Kintterön terveysmetsässä, tutustuivat Lahteen kävelen sekä keskustelivat Lahden ympäristöpääkaupunkivuoden onnistumisista ja tuloksista.

Työpaja

Espoon mielenterveysyhdistykselle

Espoon mielenterveysyhdistykselle (EMY:lle) järjestetyssä työpajassa kerättiin toimintasuunnitelmaa varten tietoa siitä, kuinka EMY hyödyntää Espoon viheralueverkostoa omassa toiminnassaan ja mitä luonnossa liikkumisen hyötyjä EMY:n työntekijät ovat havainneet. Työpajan ansiosta kaupungilla on aiempaa parempi käsitys siitä, kuinka yhdistysten luonnossa liikkumista ja mielenterveyttä edistävää toimintaa voidaan tukea. Lisäksi kaksi kaupungin työntekijää osallistui EMY:n luontoretelle ja tutustui siten yhdistyksen käytännön työhön.

Ulkona luonnostaan -työpaja espoolaisille yhdistyksille

Espoolaisille yhdistyksille ja yhteisöille suunnatussa työpajassa vaihdettiin tietoja kaupunkiympäristön käytöstä ja terveysvaikutuksista puolin ja toisin.

Työpajassa yhdistysten edustajat saivat kommentoida erityisesti sellaisia toimintasuunnitelman toimenpiteitä, jotka liittyivät kaupungin toteuttamaan yhteistyöhön yhdistysten kanssa. Lisäksi työpajassa kerättiin tietoa siitä, kuinka yhdistykset hyödyntävät kaupungin kattavaa viheralueverkostoa omassa toiminnassaan. Työpajan 16 osallistujaa edustivat yhdeksää Espoossa toimivaa yhdistystä. Työpajan tuloksena yhdistystoimintaan liittyviä toimenpiteitä tarkennettiin ja työpajan muistio saatettiin tiedoksi kaupungin eri yksiköille.

Healthy Cities -työpaja

Toisen URBACT-ohjelmaan kuuluvan hankkeen tarkoituksena on laatia työkalu ympäristön terveysvaikutusten arviointiin. Healthy Cities -hankkeen edustajat esittelivät työkalun pilottiversion Espoon kaupunkisuunnittelun edustajille. Esimerkkeinä työpajassa käytettiin suunnittelijoiden omia, valmistuneita tai valmisteilla olevia kaavahankkeita. Seitsemän työpajaosallistujan lisäksi tallenne työpajasta jaettiin koko Kaupunkisuunnittelukeskukselle.

Valmis toimintasuunnitelma

Toimenpideohjelman valmistumisen jälkeen se viedään tiedoksi Espoon lautakunnille **poliittiseen käsittelyyn**.

Hankkeen **päätöstapahtumissa** esitellään hankkeen tuloksia ja juhlistetaan hankkeen päättymistä. Tilaisuuksia ja viestintää järjestetään sekä espoolaisille että Espoon kaupungin työntekijöille.

Tiedon jakaminen
kesäkuu 2022 -

Paikalliset hankeverkostot Espoossa

Health&Greenspace-hankkeessa Espoolla oli kolme Urban Local Group (ULG) -paikallisryhmää. Jokaisella ULG-ryhmällä oli omanlaisensa kokoonpano ja tehtävä. Tämä toimintasuunnitelma laadittiin ja sen tuloksista viestittiin pitkälti kaikkien ULG-ryhmien yhteispanoksena.

ULG I – kaupungin sisäinen asiantuntijaverkosto muodostui noin kymmenen eri keskuksen ja yksikön asiantuntijoista jokaiselta toimialalta. UGL I –verkosto kokoontui kuukausittain koko hankkeen ajan pysyvällä, noin 25 henkilön kokoonpanolla. Hankkeen aikana ULG I –verkosto oli päävastuussa toimintasuunnitelman laatimisesta ja sen tulosten jalkauttamisesta omille toimialoilleen. ULG I –verkosto kokoontui hankkeen aikana yhteensä noin 20 etätapaamisessa ja kolmessa työpajassa sekä vieraili yhden päivän ajan opintomatalla Lahden ympäristöpääkaupungissa.

ULG II – laajennettu asiantuntijaverkosto kohdennettiin kaupungin muille työntekijöille. ULG II -ryhmän tilaisuuksissa tutkimuslaitosten edustajat ja viranomaistahot jakoivat Espoon

kaupungin työntekijöille tietoa siniviherrakenteen terveyshyödyistä. ULG II -ryhmän tavoitteena oli kasvattaa kaupungin työntekijöiden osaamista Health&Greenspace-hankkeen teemoista ja lisätä yhteistyötä tutkimuslaitosten kanssa. Tilaisuuksien kokoonpano vaihteli riippuen esiteltävästä aiheesta. Hankkeen aikana toteutettiin kaksi webinaaria, yksi kohdevierailu ja yksi työpaja.

ULG III – kaupunkilaiset, yhdistykset ja muut yhteistyökumppanit osallistuivat hankkeeseen ULG III –verkoston tapahtumissa. Tapahtumien avulla jaettiin eri kohderyhmille tietoa viherympäristön terveysvaikutuksista, mutta saatiin myös kaupungille arvokasta tietoa asukkaiden näkemyksistä ja tavoista hyödyntää viher- ja virkistysalueita oman terveytensä edistämiseksi. ULG III-verkoston tapahtumana järjestettiin muun muassa puistokävely Matinkylän senioriasukkaille. Lisäksi kahdessa työpajassa kerättiin yhdistysten ja yhteisöjen näkemyksiä yhteistyöstä kaupungin kanssa.

Pilottikokeilu:

Terveysluontopolun suunnitteluohje

Espoo toteutti Health&Greenspace-hankkeen pilottikokeiluna (eng. *Small Scale Action*) Terveysluontopolun suunnitteluohjeen, joka kuvaa terveysluontopolun suunnittelua ja toteutusta. Esimerkkinä oppaassa käytetään Olarin terveysluontopolkua Espoon Keskuspuistossa. Suunnitteluohje tarjoaa vinkkejä ja hyviä käytäntöjä siihen, kuinka fyysistä ja henkistä terveyttä tukevan luontopolun voi suunnitella osallistavassa prosessissa yhdessä aktiivisten järjestöjen, asukkaiden ja kaupungin kanssa. Olarin terveysluontopolku suunniteltiin ja toteutettiin paikallisen Olari-seuran, Espoon kaupungin ympäristömuotoilutiimin ja Hyvinvoiva Espoo –kehitysohjelman välisenä yhteistyönä. Terveysluontopolun suunnitteluohje on julkaistu kolmella kielellä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Suunnitteluohjeen lisäksi pilottikokeilun yhteydessä tuotettiin valokuvia, karttoja ja video, joita hyödynnettiin terveysluontopolun markkinoinnissa ja viestinnässä. Viestintäkampanja

suunnitteluohjeesta suunnattiin muille julkisille tahoille, Espoon asukkaille sekä muille paikallisille toimijoille, joita kannustettiin aloittamaan oman terveysluontopolkunsuunnittelu. Suunnitteluohjeen avulla kannustetaan jatkossakin Espoon aktiivisia asukasyhdistyksiä toimimaan yhteistyössä kaupungin kanssa luontokohteiden suunnittelussa ja ylläpidossa. Muille kaupungeille suunnitteluohje ja Olarin terveysluontopolku toimivat hyvinä esimerkkeinä, joista ottaa mallia vastaaviin hankkeisiin. Pilottikokeilun seuraavat vaiheet on sisällytetty osaksi toimenpidettä 2.7.

Terveysluontopolun suunnitteluohjeen julkaisu ja sen viestintäkampanja pilotoivat uusia tapoja viestiä jo-olemassa olevista hyvistä käytännöistä Espoossa useille eri kohderyhmille. Pilottikokeilulla osoitettiin, kuinka selkeät ohjeet kannustavat viherympäristöjen ja ekosysteemipalveluiden laajempaan ja kokonaisvaltaisempaan hyödyntämiseen.

Lisätietoja: <https://www.espoo.fi/fi/olarin-terveysluontopolku>

3.2. Toimintasuunnitelman toteuttaminen ja seuranta

Health&Greenspace-hankkeen jälkeen toimenpiteitä kuvaavissa taulukoissa määritellyt kaupungin toimijat ovat vastuussa yksittäisten toimenpiteiden toteutuksesta. Hankkeen päättymisen jälkeen perustettava verkosto seuraa toimintasuunnitelman toteutumista ja tuloksia vuosittain. **Operatiivinen tuki** toimintasuunnitelman toteutukselle on siten varmistettu turvaamalla tiedonvaihdon ja seurannan jatkuminen myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Organisaation sitouttaminen

toimintasuunnitelman toteutukseen on aloitettu jo hankkeen aikana. Tätä sitouttamista jatketaan yksittäisten toimenpiteiden toteutuksen kautta. Laajan asiantuntijaverkoston kautta tieto siniviherrakenteen terveyshyödyistä ja näiden myönteisten vaikutusten lisäämisestä on jaettu koko kaupunkiorganisaatioon. Lisäksi toimintasuunnitelma on erikseen esitelty Kasvun ja oppimisen toimialan ja Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan johtoryhmille. Näin Health&Greenspace-hankkeen päättymisen jälkeen hankkeessa

esitellyt hyvät käytännöt ja toimintatavat pyritään sisällyttämään olemassa oleviin verkostoihin, ohjausryhmiin ja poikkihallinnollisiin kehitysohjelmiin. Tiedonjaolla varmistetaan, että toimintasuunnitelma jalkautuu sekä esimiestasolle että käytännön työhön.

Poliittinen sitoumus toimintasuunnitelman toteutukseen saavutetaan kahdella tavalla. Ensinnäkin useat toimenpiteistä on linkitetty jo olemassa oleviin toimintatapoihin, Espoo-tarinaa ja keskusten omiin strategioihin. Tämän ansiosta toimintasuunnitelma osaltaan toteuttaa Espoo-tarinaa ja kaupungin muita strategisia tavoitteita, jotka on jo hyväksytetty poliittisen päätöksenteon prosesseissa. Toiseksi toimintasuunnitelma esitellään ja viedään tiedoksi useisiin sellaisiin lautakuntiin, joiden toiminnanalaan toimintasuunnitelman käsittelemät teemat kuuluvat. Nämä ovat tekninen lautakunta, ympäristö- ja rakennuslautakunta ja liikunta- ja urheilulautakunta. Toimintasuunnitelman esittäminen lautakunnille on tehokas tapa sitouttaa valtuustokauden 2021–2025 poliittiset päättäjät toimenpiteiden käytännön toteutukseen

Toteutuksen aikataulu

Toimintasuunnitelman toteutuksen tavoitevuosi on 2030. Vuosien 2022 ja 2030 välillä toimenpiteiden toteutus on jaettu kolmeen eri aikajänteeseen, jolloin jokainen toimenpide toteutetaan joko lyhyellä, keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä. Jokaisen toimenpiteen toteutuksen tarkempi suunnittelu

alkaa heti toimintasuunnitelman valmistumisen jälkeen. Toimenpiteiden tuloksia ja mahdollisuuksia jatkotoimenpiteisiin arvioidaan viimeistään kyseisen aikavälin viimeisen vuoden aikana. Yleispiirteinen toimenpiteiden toteutuksen aikajana on kuvattu alla.

lyhyen aikavälin
toimenpiteet
valmistuvat

keskipitkän aikavälin
toimenpiteet
valmistuvat

pitkän aikavälin
toimenpiteet
valmistuvat

2022   2023   2024   2025   2026   2027   2028   2029   2030

kansallinen
sosiaali- ja
terveys-
palveluiden
uudistus astuu
voimaan

välisarviointi

uusi
valtuustokausi
alkaa

välisarviointi

uusi
valtuustokausi
alkaa

Toimintasuunnitelman toteutuksen aikataulu ja tavoitevuodet. Jokaisen toimenpiteen toteutus aloitetaan toimenpideohjelman valmistumisen jälkeen riippumatta niiden tavoitevuodesta.

Toimenpiteiden rahoitus

Toimintasuunnitelman laatimisen aikana kukin toimija on itse määrittänyt toimenpiteen rahoitusmuodon ja suuruuden. Suurin osa toimintasuunnitelmassa esitellyistä toimenpiteistä ei vaadi ulkopuolista rahoitusta, vaan toteutetaan olemassa olevien resurssien puitteissa. Niissä toimenpiteissä, joissa toteutus vaatii ulkopuolisen rahoituksen, tarvittavan rahoituksen määrää on arvioitu kolmiportaisella asteikolla. Tällaisia toimenpiteitä Espoon toimintasuunnitelmassa on kaksi:

1.6. Lähiluontoteemaisten kotikaupunkipolkujen toteuttaminen

(Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus)

Nykyistä henkilöstöresursseista ja budjetista ei ole mahdollista irrottaa resursseja uusien kotikaupunkipolkujen luomiseen. Toimenpiteen toteuttaminen aloitetaan siten mahdollisten rahoituskanavien kartoittamisella. Osana toimenpidettä kannustetaan myös asukasyhdistyksiä uusien kotikaupunkipolkujen luomiseen tai olemassa olevien materiaalien päivittämiseen, mikä ei vaadi ylimääräisiä resursseja.

3.7. Tärkeät lähimetsät - Espoon koulu- ja päiväkotimetsät -selvityksen päivitys (Kaupunkisuunnittelukeskus)

Selvityksen päivittäminen vaatii projektityöntekijän palkkaamisen. Toimenpiteelle tullaan hakemaan rahoitusta vuosien 2022–2023 aikana osana laajempia rahoitushakuja.

Ulkopuolista rahoitusta vaativissa toimenpiteissä toimenpiteen toteutuksesta vastaava taho on vastuussa myös potentiaalisten rahoitusmahdollisuuksien kartoittamisesta ja rahoituksen hakemisesta. Monissa tapauksissa toimenpide voidaan liittää osaksi muita projekteja ja rahoitushakuja.

Riskien arviointi

Toimintasuunnitelman onnistunut toteutus vaatii suunnittelun lisäksi riskien minimointia. Toimintasuunnitelman riskien arviointi toteutettiin Health&Greenspace-hankkeen aikana ULG I -ryhmän tapaamisissa arvioimalla, millaisia haasteita ohjelman toimenpiteisiin voi kohdistua kokonaisvaltaisen kaupunkikehityksen eri tasoilla. Prosessin aikana tunnistettiin seuraavia riskejä:

Kaupungin sisäinen yhteistyö

Siniviherrakenteen terveyshyötyjä ei ole aikaisemmin käsitelty kaupungin päätöksenteossa omana selkeänä kokonaisuutenaan, ja uusien näkökulmien integroiminen osaksi kaupungin toimintaa vaatii työtä. Uudet toimintatavat, mittarit, toimenpiteet ja yhteistyön muodot tulee vaihteittain integroida osaksi kaupungin toimintaa viherhyvinvointiverkoston aktiivisten jäsenten toimesta.

Laajassa organisaatiossa omistajuuden tunne ja tärkeimpien sidosryhmien sitoutuneisuus on taattava. Uudet viestinnän tavat ja kanavat auttavat viherhyvinvointiverkoston jatkamaan jo alkanutta työtä ja toteuttamaan toimenpiteitä. Toimintasuunnitelman toteuttamiselle kohdistuu riskejä silloin, kun uuden verkoston toiminnan aloittaminen ja jatkaminen epäonnistuvat. Riskejä työn jatkuvuudelle muodostuu myös tilanteissa, joissa työntekijä jättää tehtävänsä ja oleellista tietoa ei onnistuta siirtämään uudelle työntekijälle.

Kunnallispolitiikan sykli on Suomessa neljä vuotta, jolloin poliittiset päättäjät ja kaupungin strategian painopisteet vaihtuvat neljän vuoden välein. Niille toimenpiteille, jotka kestävät yli valtuustokauden, tulee saada poliittinen hyväksyntä ja hallinnollinen sitoutuneisuus useammalta valtuustolta, vaikka toimintasuunnitelma ei sellaisenaan kävisikään

uusien valtuutettujen hyväksyttävänä. Näitä riskejä voidaan välttää turvaamalla poliittinen hyväksyntä toimintasuunnitelman toteutukselle sen julkaisemisvaiheessa ja varmistamalla, että vaadittavat resurssit toimenpiteille on turvattu koko toimenpiteen toteutuksen ajalle. Hallinnollista ja poliittista sitoutuneisuutta voidaan turvata lisäksi toteuttamalla ensimmäiset toimenpiteet onnistuneesti niin, että toimintasuunnitelman toimenpiteiden vaikuttavuus ja hyödyt tehdään näkyviksi.

Alueellinen yhteistyö

Vuodesta 2023 alkaen hyvinvointi- ja terveystalvet Espoossa tuottaa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, joka ottaa aiemmin kuntien tuottamat terveystalvet vastuulleen. Kansallisen sote-uudistuksen myötä terveystalvet irtaantuvat kunnan tarjoamista muista palveluista, minkä seurauksena eri sektoreiden välisen yhteistyön tekeminen saattaa jatkossa vaikeutua. Viherhyvinvointiverkosto seuraa uudistusta ja sen aiheuttamia muutoksia sekä tekee tarvittavat muutokset verkoston kokoonpanoon niin, että myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmat säilyvät osana verkoston toimintaa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

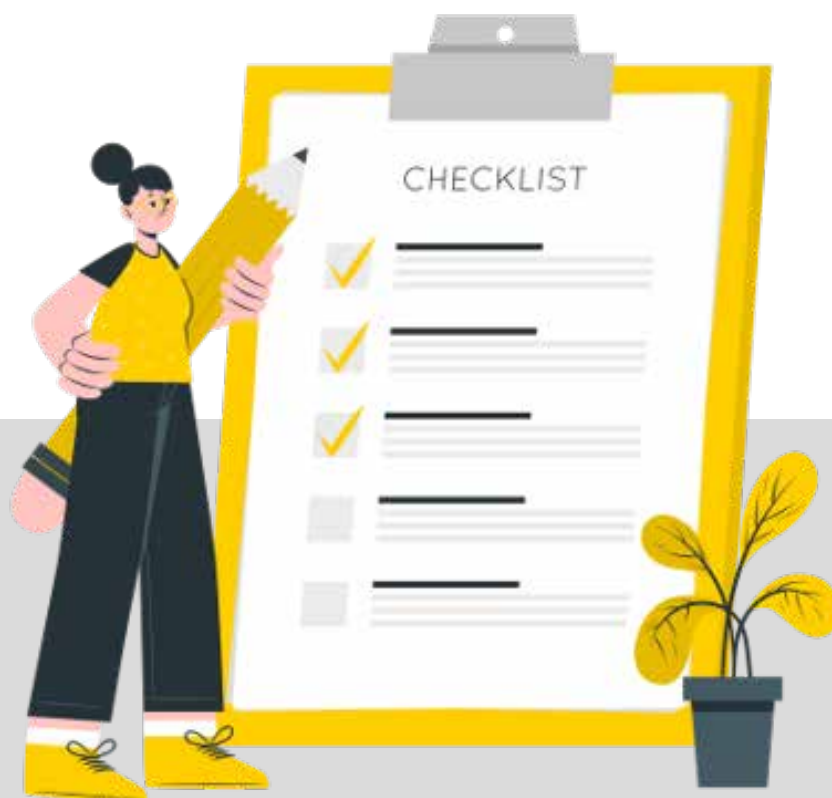
Toimintasuunnitelmalla ei ole suoraa yhteyttä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, kuten kansallisiin tai alueellisiin toimijoihin. Riskit paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa toteutettavalle yhteistyölle muodostuvat haasteista toimintasuunnitelman jalkautuksessa: Espoossa toimintasuunnitelma on toteutettu pääasiassa kaupungin sisäisenä työnä siten, että toimintasuunnitelman jalkautuksen yhteydessä laajennetaan verkostoja käsittämään laajemmin myös asukkaat, järjestöt ja muut paikalliset yhteistyökumppanit. Toimintasuunnitelman jalkautus kaupungin ulkopuolelle voi siten epäonnistua esimerkiksi henkilöstöressurssien vähäisyyden vuoksi. Suunnitelma paikallisten yhteistyökumppaneiden osallistamisesta on yksi viherhyvinvointiverkoston ensimmäisistä tehtävistä.

Resurssitasapaino

Vaikka useimmat toimenpiteistä eivät vaadi ulkoista rahoitusta, rajalliset henkilöstöressurssit voivat aiheuttaa riskin toimenpiteiden toteutumiselle. Myös kaupungin taloudellinen tilanne vaihtelee vuosittain. Tähän haasteeseen vastataan varmistamalla, että toimintasuunnitelmasta vastuussa olevat tahot ovat sitoutuneet viherhyvinvointiverkoston toimintaan ja toimenpiteiden toteuttamiseen. Näin he pystyvät myös itse vaikuttamaan omaan ajankäyttöön ja varaamaan verkostolle ja toimenpiteiden toteutukselle aikaa ja resursseja.

Liitteet

Liite 1

Tutkimuksia ja selvityksiä Espoon siniviherrakenteesta ja espoolaisten hyvinvoinnista

Lyhenteet:

EnvD	Ympäristökeskus (nyk. ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus)
CitPD	Kaupunkisuunnittelukeskus
MayO	Konsernihallinto
PWD	Kaupunkitekniikan keskus
EldS	Vanhusten palvelut
SpED	Liikunta- ja urheilupalvelut
EEdu	Varhaiskasvatus

Nimi suomeksi Name in Finnish	Nimi englanniksi Name in English	Julkaisija Publisher	Julkaisu- vuosi Year
Viheralueiden käyttö Use of greenspaces and recreational areas			
Tärkeät lähimetsät - Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitys 2013	Urban forests next-door to schools and kindergartens	EnvD	2014
Espoon luontopolkuseelvitys	State of natural trails in Espoo	EnvD	2014
Viheralueohjelma 2014-2028, joka koostuu seuraavista: Leikkipaikkaohjelma 2016-2026 (päivitetty 2019) Espoon metsien ja niittyjen hoidon toimintamalli Espoon koira-aitausohjelma 2018-2028 Lähiliikuntapaikka-ohjelma 2019-2029 Skeittipaikkaohjelma 2014-2024 (päivitetty 2018) Kaupunkiviljelyohjelma 2018-2027 Espoon niittyjen ja avointen alueiden toimenpideohjelma 2020-2031 Pyöräilyn edistämishjelma 2013-2024 Hulevesiohjelma 2020	Green area programme 2014-2028, which consists of the following: Playground programme 2016-2026 (updated 2019) Principles for forest and meadow maintenance Dog park programme 2018-2028 Neighbourhood sports area programme 2019-2029 Skate park programme 2014-2024 (updated 2018) Urban gardening programme 2018-2027 Action plan for meadows and open areas 2021-2031 Action plan for promoting cycling 2013-2024 Stormwater programme 2020	PWD, EnvD, CitPD, SpED, EEdu, among others	2014 >
Luontoliikuntaohjelma	Nature Exercising programme	SpED	2021

Ulkoilureitit ja liikenne

Recreational routes and transportation

Kotiseudun ulkoilupolut - ulkoilureittien yleissuunnitelma	General plan for recreational routes	SpED	2021
Liikennebarometri 2020	Transportation barometer 2020	CitPD	2020
Liikennekatsaus 2021	Transportation overview 2021	CitPD	2021

Viheralueiden suunnittelu

Green areas in urban planning

Alueelliset virkistysvisiot	Regional vision on recreational facilities	CitPD	
Viherkudelman, osa A: Luontohyödyt Espoon kaupunkirakenteessa - Espoon ekosysteemipalveluanalyysi	Spatial analysis on the Ecosystem Services in Espoo	CitPD	2018
Viherkudelman, osa B: Espoon siniviherrakenne - teemakohtainen tarkastelu 2019	Study of the blue-green infrastructure and usability of recreation areas	CitPD	2019
Viherkattovisio	Vision for vegetative roofs	CitPD	2020
Yleiskaavatasoinen kulttuuriympäristöselvitys	Study of the cultural environment network	CitPD	Valmisteilla (In the making)
Katupuulinjaus	General principles for planning and maintenance of street trees	PWD	Valmisteilla (In the making)

Ilmasto, ympäristö ja käyttäytyminen

Climate, environment and behaviour

Espoolaisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen	Study on environmental attitudes of Espoo's residents	EnvD	2014
Espoon ympäristötavoitteet 2017-2021	Objectives for environmental conservation 2017-2021	EnvD	2016
Espoon ilmasto-ohjelma 2016-2021	Climate mitigation and adaptation programme 2016-2021	MayO	2016
Espoon kaupungin kestävän kehityksen arvio	Voluntary Local Review (VLR) - implementation of the United Nations' sustainable development goals 2030 in the City of Espoo	MayO	2020
Minun luontohyötyni - Asukaskysely luonnon merkityksestä espoolaisille: yhteenveto kyselyn tuloksista	Summary on responses of a resident questionnaire on perceived personal significance of nature	CitPD	2020
Mun Espoo kartalla -kysely	My Espoo on a map survey	CitPD	2020

Melu

Noise pollution

Espoon hiljaisten alueiden selvitys	Survey on quiet places	EnvD	2016
Espoon ja Kauniaisten kaupunkien ympäristömeludirektiivin mukainen meluselvitys 2017	Report on noise measures in cities of Espoo and Kauniainen 2017	EnvD	2017
Meluntorjunnan toimintasuunnitelma (Espoon ja Kauniaisten kaupunkien ympäristömeludirektiivin mukainen meluntorjunnan toimintasuunnitelma 2018-2022)	Action plan for noise control measures in Espoo and Kauniainen	EnvD	2018

Luonnonsuojelu

Nature conservation

Espeen arvokkaat luontokohteet	Valuable nature sites in Espoo	EnvD	2013
Espeen perinneympäristöt	Meadows and historical biotopes in Espoo	EnvD	2014
Espeen ekologisen verkoston nykytila	Ecological corridors and green area network in Espoo	EnvD	2014
Espeen suojeltujen luontotyyppien nykytila ja hoito-ohjeet	State of Espoo's protected nature sites and guidelines for their maintenance	EnvD	2015
Luonnonsuojelun toimenpiteet 2021–2030 -ohjelma, joka koostuu seuraavista: Espeen ekologisen verkoston nykytila -selvitys Espeen luonnon monimuotoisuuden toimenpideohjelma ja selvitys Espeen käytännöt luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi	Nature conservation measures in Espoo -programme, which consists of the following: State of the ecological network in Espoo Action plan and survey on nature conservation measures in Espoo Espoo's practices for promoting biodiversity	EnvD	2017-2021
Espeen vesistöjen tila ja vesiensuojelu	State of Espoo's water systems and guidelines for their maintenance	EnvD	2014
Espeen virtavesikartoitus 2020–2021: kaupunkipurojen luonnon-tila ja muuntuneisuus	Ecological state of streams in Espoo 2020–2021	EnvD	2020–2021
Espeen pohjavesialueiden suojelusuunnitelma	Conservation plan for groundwater in Espoo	EnvD	2015
Hulevesiohjelma	Stormwater programme	CitPD	2020

Terveys ja hyvinvointi

Health and wellbeing

Toimintaympäristön tila Espoossa 2021 - Espoolaisten hyvinvointi	Study of health and well-being of Espoo's residents	MayO	2021
Täyttä elämää ikääntyneenä - Suunnitelma Espoon ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi 2016–2021	Action plan for supporting health and wellbeing of the elderly 2016-2021	cross-departmental work, EldS	2016, uusi valmisteilla (New in the making)
Työikäisten hyvinvointisuunnitelma 2017–2021	Action plan for supporting health and wellbeing of working age population 2017-2021	cross-departmental work	2017, uusi valmisteilla (New in the making)
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2017–2021	Action plan for supporting health and wellbeing of the children and youth 2017-2021	cross-departmental work	2017, new in the making
Kotona asuvien vammaisten henkilöiden asumisen toiveet ja tarpeet - Yhteenveto selvitystyön tuloksista	Summary on responses at questionnaire on needs and aspirations of disabled people living at home	cross-departmental work	2014

Muut selvitykset ja ohjelmat

Other surveys and programmes

Asunto-ohjelma 2018–2021	Housing programme 2018-2021	MayO	2018
Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2013–2030	Forecast on foreign population at the Helsinki Metropolitan Region 2013-2030	Helsingin kaupungin tietokeskus/ Information centre of the City of Helsinki	2013

Liite 2

Lisälukemisto: esimerkkejä tutkimuksista ja selvityksistä, jotka käsittelevät siniviherrakenteen terveysvaikutuksia

Airola, Hannu & Myllynen, Maria (2015). Ilmanlaatu maankäytön suunnittelussa. Opas 2. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja HSY 2015.

Christina Tischer, Pirkka Kirjavainen, Uwe Mattered, Jana Tempes, Kristina Willeke, Thomas Keil, Christian Apfelbacher and Martin Täubel (2022). Interplay between natural environment, human microbiota and immune system: A scoping review of interventions and future perspectives towards allergy prevention. *Science of The Total Environment*, 821:2022. Suomenkielinen artikkeli saatavilla osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/ymparistoterveys/-/luontokontaktien-lisaaminen-saattaa-ehkaista-astmaa-ja-allergioita-varsinainen-tutkimusnaytto-toimivista-interventioista-viela-puuttuu> .

European Environment Agency (2019). Healthy environment, healthy lives: how the environment influences health and well-being in Europe. EEA Report No 21/2019. Available at <https://www.eea.europa.eu/publications/healthy-environment-healthy-lives>.

Haahtela, Tari et al. (2017). Luontoaskel tarttumattomien tulehdustautien torjumiseksi. *Katsaus. Duodecim* 2017; 133:19–26.

HSY (2016). Ilmastonmuutokseen sopeutumisen indikaattorit. Saatavilla osoitteesta <https://www.hsy.fi/ilmanlaatu-ja-ilmasto/sopeutuminen/>.

Matila, Airi (toim.) (2020). Elämänmittainen lähivihreäpolku - Tietopaketti lähiluonnon hyvinvointivaikutuksista. Kestävä kaupunki -ohjelma. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2020.

Meriläinen, Päivi (toim.) (2021). Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla: Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma (2021–2031). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:20. Sosiaali- ja terveysministeriö 2021.

Pajunen, Adela & Leppänen, Marko (2017). Terveysmetsä: Tunnista ja koe elvyttävä luonto. Gummerus Kustannus 2017.

Salonen, Kirsi (2020). Kokonaisvaltainen luontokokemus hyvinvoinnin tukena. Tampereen yliopiston väitöskirjat 253. Saatavilla osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1563-4>.

Sinkkonen, Aki et al. (2018). Viherpihalta terveyttä ja hyvinvointia. Policy brief. Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -tutkimus ja -yhteistyöohjelma 2010–2018.

Tourula, Marjo & Rautio, Arja (2014). Terveyttä luonnosta. Thule-instituutti, Oulun yliopisto, Metsähallitus ja Oulun seutu 2014.

Tyrväinen, Liisa, Lanki, Timo, Sipilä, Raija ja Komulainen Jorma (2018). Mitä tiedetään metsän terveyshyödyistä? *Duodecim* 2018;134(13):1397–403. Saatavilla osoitteesta <https://www.duodecimlehti.fi/duo14421>.

Tyrväinen, Liisa, Savonen, Eira-Maija & Simkin, Jenni (2017). Kohti suomalaista terveysmetsän mallia. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 11/2017. Luonnonvarakeskus 2017.

Viherympäristöliitto (2017). Kaupunkivihreä: opas toimintaan. Viherympäristöliitto 2017. Alkuperäinen julkaisu: World Health Organisation (2017). Urban green spaces: a brief for action. WHO Regional Office for Europe 2017.

Health&Greenspace: Thematic Reports

#1: Impacts of Green Spaces on Physical and Mental Health. Eduarda Marques da Costa (Centro de Estudos Geográficos, Universidade de Lisboa) and Tamás Kállay (Lead Expert of the URBACT Health&Greenspace network). 2020. Available at <https://urbact.eu/files/thematic-report-physical-and-mental-health>

#2: Impacts of urban green spaces on social and individual wellbeing. Franca Beccaria (Eclectica, Institute for Research and Training, Torino) Tamás Kállay (Lead Expert of the URBACT Health&Greenspace network). 2021. Available at <https://urbact.eu/files/healthgreenspace-thematic-report-impacts-urban-green-spaces-social-and-individual-wellbeing>

#3: Urban Heat Stress and Cooling with Green Infrastructure. Birgit Georgi (Strong cities in a changing climate, URBACT Ad-Hoc Expert) and Tamás Kállay (Lead Expert of the URBACT Health&Greenspace network). 2021. Available at <https://urbact.eu/files/healthgreenspace-thematic-report-urban-heat-stress-and-cooling-green-structure>

#4: Using Urban Greenery to Improve Air Quality. Tamás Kállay (Lead Expert of the URBACT Health&Greenspace network). 2022. Available at <https://urbact.eu/files/thematic-report-reducing-air-pollution-urban-greenery>

Liite 3

Muita siniviherrakenteeseen ja/tai sen terveyshyötyihin liittyviä hankkeita

GoGreenRoutes – Horizon 2020 (2020-2024): <https://gogreenroutes.eu>

The EU-funded GoGreenRoutes project's transdisciplinary consortium will pioneer a unique approach to nature-based solutions by creating green corridors and cultivating a positive human-nature relationship. Advancing mental health and well-being, the project's components will focus on nature-based enterprise, sustainable physical activity and digital, cultural and knowledge innovation. A knowledge ecosystem with urban communities will raise awareness about links between human and environmental health.

Healthy Cities – URBACT APN (2017-2020): <https://urbact.eu/healthy-cities>

This Action Planning Network aims to deepen the relationship between health and the urban environment, planning actions that focus on improving the population's health, while developing a rigorous health impact assessment around it. Urban Planning can become a health generator on many grounds. This partnership reflects the multiplicity of possible approaches to tackle the issue: green areas, mobility, social cohesion or promotion of sports are some examples.

Cool Towns – Interreg 2 Seas (2018–2022): <https://www.cooltowns.eu/>

Cool Towns is a cooperation between 14 European partners aimed to counteract the negative effects of climate change and find attractive solutions that make cities climate proof and robust so that heat stress is prevented or limited as much as possible. The project brings together leading European research/academic institutions, governmental organisations and industries from the climatology and climate change adaptation domains.

Space4People – URBACT APN (2017-2020): <https://urbact.eu/space4people>

Space4People deals with public space use in our cities working with its main use function: transport. Our focus is on walkability, quality of stay, mix of functions and interchanges and parking management to achieve attractive public space for diverse user groups and a sustainable urban mobility scheme supporting such public spaces. Space4People takes a user-centric approach assessing qualities and deficiencies, developing future visions and testing possible solutions to public space in our cities.

Green Surge – FP7 (2013-2017): <https://greensurge.eu/>

The GREEN SURGE project is a collaborative project between 24 partners in 11 countries. It is funded by the European Commission Seventh Framework Programme (FP7). GREEN SURGE will identify, develop and test ways of linking green spaces, biodiversity, people and the green economy in order to meet the major urban challenges related to land use conflicts, climate change adaptation, demographic changes, and human health and wellbeing.

Vital Cities – URBACT APN (2016-2018): <https://urbact.eu/vital-cities>

Seeking answers on how to combat social exclusion through the redesign of public spaces in deprived residential areas by using the power and common language of sport, this Action Planning network found solutions through innovative urban sport actions, physical equipment and better orchestrated service delivery. Active living positively contributes to social cohesion, wellbeing and economic prosperity in cities.

iSCAPE (Improving the Smart Control of Air Pollution in Europe) (2016-2019):

<https://www.iscapeproject.eu/>

European research and innovation project worked on integrating and advancing the control of air quality and carbon emissions in European cities in the context of climate change through the development of sustainable and passive air pollution remediation strategies, policy interventions and behavioural change initiatives. iSCAPE has received funding from the European Community's H2020 Programme.

RECETAS (Re-imagining Environments for Connection and Engagement: Testing Actions for Social Prescribing in Natural Spaces) – Horizon 2020 (2021-2026):

<https://recetasproject.eu/>

RECETAS is a €5 million EU-funded project composed of 13 institutions from 9 different countries. The project uses multidisciplinary approaches to implement Nature Based Social Prescribing (NBSP). It carries out three observational studies and three randomised controlled trials in six cities worldwide: Barcelona, Marseille, Prague, Helsinki, Cuenca (Ecuador) and Melbourne. RECETAS is grounded in participatory principles and explores loneliness through a transdisciplinary lens, integrating social, behavioural, health, and natural sciences.

URCLIM: <http://urclim.prod.lamp.cnrs.fr/>

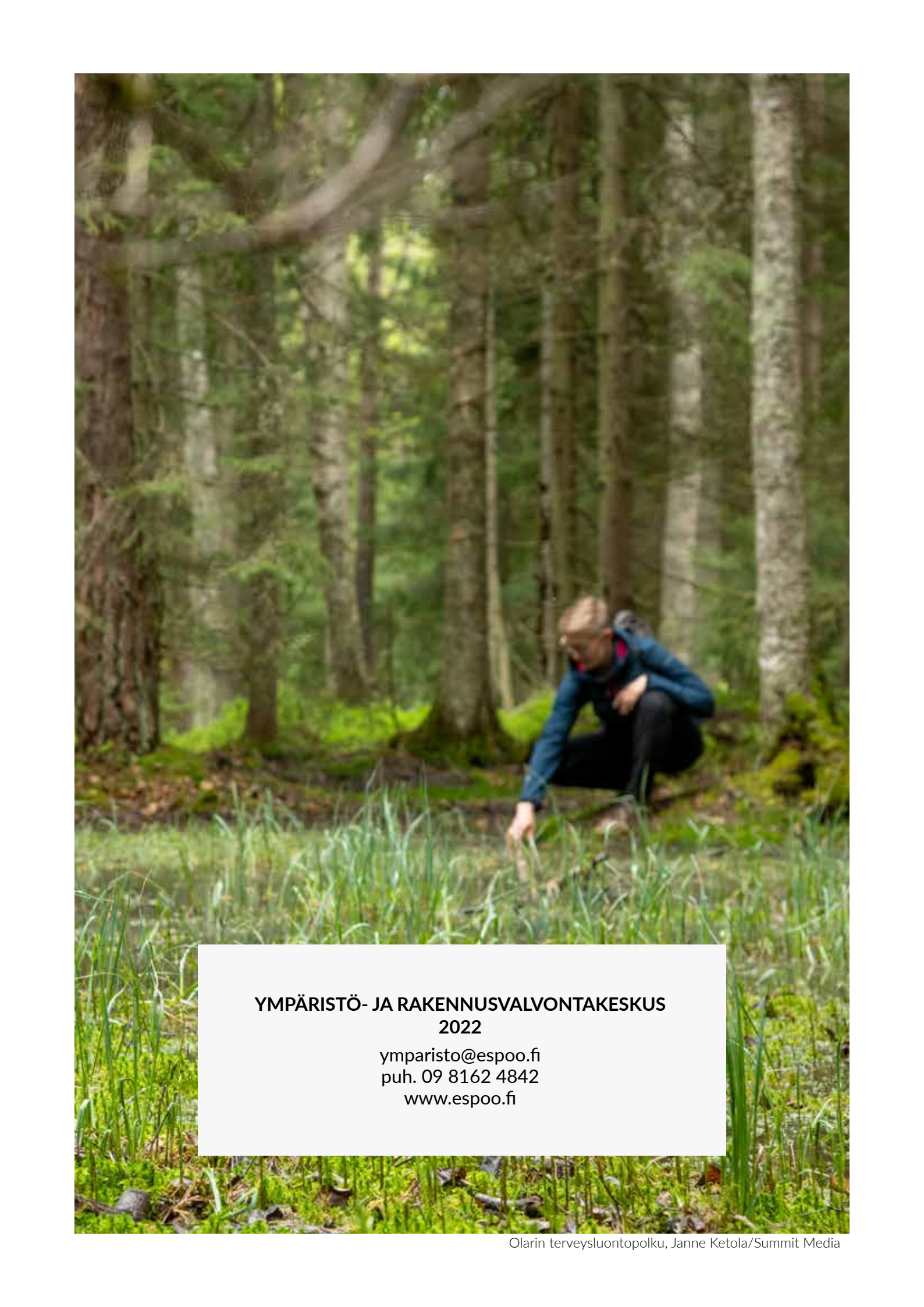
In URCLIM, the idea is to communicate climate knowledge in a way it is scientifically sound and easily understood. The project aims to realisation of integrated Urban Climate Services (UCS), which will be of interest for urban planners and related stakeholders, to respond to user needs, but also to provide assistance in decision making.

HERCULES: <https://sites.utu.fi/hercules/>

The overall aim of HERCULES is to provide ground-breaking, yet actionable knowledge about climate related health risks. We hypothesise that certain environmental and socio-economic parameters have an impact on individual's health. Data on these parameters are analysed together with cohort health data on several time-steps, allowing us to make conclusions about their connections. Our analyses cover the whole of Finland, while the focus area consists of the six largest cities in Finland.

CHAMPS - Climate change and Health: Adapting to Mental, Physical and Societal challenges: <https://thl.fi/en/web/thlfi-en/research-and-development/research-and-projects/climate-change-and-health-adapting-to-mental-physical-and-societal-challenges-champs->

The research consortium CHAMPS studies the potential impacts of climate change on health, with a focus on three interrelated topics: 1) mental health impacts associated with seasonal fluctuations in the intensity of daylight and modifying weather effects such as cloudiness and snow cover. 2) health impacts of thermal stress, both heat and cold, and the influence of social vulnerability and exposure of the population on the severity of impacts. 3) the implications of these varied health impacts for occupational health and work productivity. CHAMPS is coordinated by the Finnish Institute of Health and Welfare (THL) and is funded through the Academy of Finland's Climate Change and Health (CLIHE) programme.

A photograph of a person in a blue jacket and black pants crouching in a forest, examining the ground. The forest is lush with green grass and moss, and tall trees are visible in the background.

**YMPÄRISTÖ- JA RAKENNUSVALVONTAKESKUS
2022**

ymparisto@espoo.fi
puh. 09 8162 4842
www.espoo.fi

